

Nuoruuden huumaa tanssin tahtiin

*Tanssitilaisuudet osana nuorten vapaa-aikaa
1960-luvun lopun Jyväskylässä*

Suomen historian pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2002
Sini Kuha

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos HISTORIA
Tekijä SINI KUHA	
Työn nimi Nuoruuden huumaa tanssin tahtiin, tanssitilaisuudet osana nuorten vapaa-aikaa 1960-luvun lopun Jyväskylässä	
Oppiaine Suomen historia	Työn laji Pro gradu
Aika Helmikuu 2002	Sivumäärä 118
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työn tavoitteena on selvittää nuoruuden ja yhteiskunnan muutosta 1960-luvun lopussa. Muutosta peilataan tanssitilaisuuksien kautta. Työn aineistona on käytetty kahdeksatoista suuriin ikäluokkiin kuuluvan naisen ja miehen haastattelua, lehtien kirjoittelua nuorisosta sekä Jyväskylässä myönnettyjä tanssitilaisuuksien huvilupia.</p> <p>Suomalaisen yhteiskunnan muutokset näkyivät tanssitilaisuuksissa 1960-luvun lopun myllerryksessä. Vanhastaan tanssit toimivat nuorten kohtaamisen areenana ja tanssi toimi siltana nuorten tutustuessa toisiinsa. Lisäksi tanssitilaisuuksiin keräännettiin viettämään vapaa-aikaa sekä harrastamaan tanssia ja musiikin kuuntelua. Samalla, kun nuoriso kerääntyi tansseihin, se oli tilaisuuksissa valtakulttuurin valvonnan alaisena.</p> <p>Jyväskylässä järjestettiin tansseja kesäisin Jyväsjärven rannalla Ainolan ja Koivurannan tanssilavoilla. Talvella nuorison pääasiallisia tanssipaikkoja olivat oppikoulujen konventit. Lisäksi ennen kesää 1966 tansseja järjestettiin keskustassa sijainneella Valtiontalolla. Tämän jälkeen muiden kuin oppikoululaisten menopaikat kutistui lähinnä kaupungin laidoilla olleisiin työväentaloihin, joista pääasiassa Valorinne keräsi nuoria.</p> <p>Uusiksi tanssipaikoiksi 1960-luvulla muodostuivat diskot, joita vuosikymmenen lopussa ilmestyi kaksi. Diskot olivat kuitenkin vielä 1960-luvulla marginaalisen ryhmän huvittelupaikkoja, eivätkä ne nousseet vanhan tanssikulttuurin haastajiksi. Sen sijaan keskioluen anniskelun vapauduttua täysi-ikäisten nuorten uudeksi vapaa-ajan vieton muodoksi tuli keskiolutravintoloissa istuskelu. Saman aikaisesti Jyväskylän kaupunki järjesti alaikäisille nuorille ensimmäiset nuorisotilat kokoontumispaikoiksi.</p>	
Asiasanat: tanssi, nuoruus, 1960-luku, Jyväskylä	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto.	

1	JOHDANTO	4
1.1	Aiempi tutkimus ja kirjallisuus	7
1.2	Tutkimusmenetelmät	11
2	TANSSITILAISUUDET OLIVAT KOHTAAMISEN AREENA	18
2.1	Tanssitilaisuuksien historia on kohtaamisia ja huvittelua	18
2.2	Vanhan tanssiperinteen ja uuden musiikin rinnakkaiselo 1960-luvulla	22
2.3	Tanssitilaisuudet erosivat toisistaan tyylillisesti	27
2.4	Yleisissä tansseissa oli eniten kävijöitä	29
2.5	Talvella tansseja oli vähemmän kuin kesällä	38
2.6	Diskot muuttivat tanssiperinteen 1960-luvun lopussa	43
2.7	Konventit olivat nuorten omia tilaisuuksia	48
3	TANSSIT OLIVAT OSA NUORTEN VAPAA-AIKAA	55
3.1	Vapaa-aikana toimittiin omaehtoisesti	55
3.2	Harrastustoiminnassa oli urheilulla vankka asema	62
3.3	Tanssitilaisuudet kuuluivat viikko-ohjelmaan	68
3.4	Tansseista haettiin seuraa	75
3.5	Tanssi oli monelle väline, ei itsetarkoitus	79
3.6	Musiikki yhdisti nuorisoa	81
4	NUORUUS OLI VÄLIVAIHE KOHTI AIKUISUUTTA	88
4.1	Tanssi-ilta huipentui saattomatkaan	88
4.2	Suuret ikäluokat olivat seurusteluiässä 1960-luvun lopussa	90
4.3	Alkoholianniskelun vapautuminen toi istuskelun illanviettoon	96
4.4	Nuoruuden malli alkoi muuttua 1960-luvulla	99
5	TANSSIT HEIJASTIVAT YHTEISKUNNAN MUUTOSTA	104
	LÄHTEET	109
	KIRJALLISUUS	110
	LIITTEET	115

1 Johdanto

Suuret ikäluokat elivät nuoruuttaan 1960-luvun lopussa. Heidän elämänsä oli alkanut sodan jälkeisessä sekavuudessa, mutta parissa vuosikymmenessä olot olivat muuttuneet melkoisesti ja jälleenrakentaminen oli vaihtunut hyvinvoinnin korostamiseksi. Kehityksen perusta oli voimakkaassa talouskasvussa, jonka avulla oltiin saatu hoidettua niin karjalaisten siirtolaisten asutus kuin suurten ikäluokkien yhteiskuntaan sijoittaminenkin. Siitä huolimatta, että ikäluokkien suuruus oli aina aiheuttanut erikoisjärjestelyitä, heidän tulevaisuutensa näytti hyvältä.¹

Yksi talouskasvun mahdollistajista oli suuri naapurimaa Neuvostoliitto. Se ei tuonut ainoastaan taloudellista hyvää vaan myös jatkuvan reunaehdon Suomen itsenäisyydelle. Neuvostoliiton vaatimuksesta Suomen poliittinen järjestelmä ja aatteellinen ilmapiiri oli järjestetty uudestaan, ja 1960-luvulla järjestelmää johti presidentti Kekkonen. Neuvosto- ja vasemmistomyönteisyys oli alkanut juurtua vuosikymmenen nuorisoon, ja nuorten älymystö oli uudistamassa maan poliittista linjaa. Monen mielessä vuosikymmenellä onkin hyvin radikaali maine ja ajan nuoriso mielletään helposti yhtenäiseksi protestimassaksi, jonka iskulause oli amerikkalaiseen tapaan seksiä, huumeita ja rokkia. Siinä on tiivistettynä se kuva, jonka ihmiset saavat kuusikymmenlukulaisuudesta median, nostalgisten muisteluiden ja jopa tutkimuksen välityksellä. Radikalismi oli kuitenkin sangen marginaalinen ilmiö; ani harva nuori osallistui edes vappumarssiin, jos sitäkään voidaan radikaalina pitää.²

Selväksi suuria ikäluokkia erottelevaksi tekijäksi muodostui koulutus ja koulujärjestelmä. 1960-luvun aikana moni vanhempi sai pyyhkiä onnenkyyneliään suvun ensimmäisen ylioppilaan lakkiaisissa. Kuitenkaan kaikille ei tarjoutunut mahdollisuutta kolkutella korkeakoulujen ovia, sillä jo kymmenvuotiaana jyvät erotettiin akanoista ja duunarit johtajista.

¹ Heiskanen & Mitchell 1985, s. 69; Tuominen 1991, s. 71.

² Esim. Tuominen 1991. Itselleni aikoinaan lukiossa tekemämme 1960-lukua koskevan tutkimuksen tulokset olivat yllätyksiä. Vielä Käpy selän alla -elokuva ei telttaretkineen ja lehmänlypsyineen saanut mielessäni olevaa stereotypiaa muuttumaan, mutta kyselymme tulokset saivat aikaiseksi valaistuksen. Uskomattomalta tuntui, että noin viidestäkymmenestä vastanneesta vain muutama oli osallistunut jonkin asteiseen mielenosoitukseen – ja osa heistäkin vain vappumarssiin!

Rinnakkaiskoulujärjestelmän mukaan älyllisellä lahjakkuudella pääsi oppikouluun, kun taas ruumiillisesti lahjakas joutui tyytymään kansakoulun suomiin mahdollisuuksiin.³

Vielä nuoruuden aikana koulutusväylän tuomat erot eivät olleet yhtä selviä kuin myöhemmässä elämänvaiheessa. Lyhyen koulutuskaavan käyneet lähinnä siirtyivät töihin korkeasti koulutettuja aiemmin. Sosiaalinen kohoaminen tapahtui vasta, kun suuret ikäluokat olivat kokonaisuudessaan työelämässä, ja koulutuksen tuoma lisä alkoi näkyä tilipussin paksuudessa. Siihen saakka nuoret olivat enemmän tai vähemmän yhtenäistä joukkoa, jonka juuret olivat joko maalaisuudessa⁴ tai työläisyydessä. Yhtenäisyyttä lisäsi ikäluokan pako maalta kaupunkiin, jossa haviteltiin parempaa elämää. Koulutuksesta riippumatta koko ikäluokalla olikin mahdollisuus saavuttaa vanhempiin korkeatasoisempi elintaso. Jo pelkästään se, että 1970-luvulla lähiöihin nousseissa elementtitaloissa oli kaikissa sähköt ja sisävesi, oli monelle suuri edistysaskel.⁵

Suuria ikäluokkia yhdistää mahdollisuuksien lisääntymisen ja suuren muuton lisäksi muun muassa nuorison nousu. Tutkimukseni tarkoituksena onkin selvittää suurten ikäluokkien nuoruutta muutuvassa yhteiskunnassa. Tutkimuspaikkakunnaksi olen valinnut Jyväskylän ja kontekstiksi tanssitalaisuudet, sillä tanssi on perinteisesti kuulunut nuoruuden ikäkauteen. Tansseissa käynti on alkanut rippikoulun käymisen jälkeen, rippikoulun myötä on myös päästy virallisesti nuorten joukkoon. Tansseissa käynti on ollut yksi nuoruuden keskeisimmistä vapaa-ajanviettotavoista, ja tanssit ovatkin olleet se suomalaisten nuorten kohtaamiskenttä, joka on hyväksytty myös valtakulttuurissa.

Jyväskylä on tutkimuspaikkana otollinen. Suurten ikäluokkien syntyessä Jyväskylässä oli noin kolmekymmentätuhatta asukasta. Kaupunki oli kasvanut vuoteen 1970 mennessä asukasluvultaan tästä lähes kaksinkertaiseksi, pinta-ala oli moninkertaistunut. Suurin osa kaupungin uusista asukkaista tuli lähiseudun maalaiskunnista, joten kaupungin henki pysyi maaseutumaisena.⁶ Näin ollen perinteinen tanssikulttuurikin pysyi elinvoimaisena. Silti Jyväskylässä näkyi ensimmäisenä

³ Mm. Kivinen 1988, s. 193, 194–199. On kuitenkin huomattava, että ammattikoulustakin saattoi edetä vaikkapa opistotason insinööriksi. Oppi- ja korkeakoulun ohella tällainen korkeampi ammatillinen koulutus on ollut tie ylempään arvostusluokkaan. Kivinen 1988, 193 ja Heikkinen 1991, s. 24–25. Katso tarkemmin koulutuksen rakennekaavio, liite 3.

⁴ Vuonna 1946–1950 syntyneistä 77 prosenttia syntyi maaseudulla. Hoikkala 1999, s. 403.

⁵ Kauppila 1996, s. 90, Kortteinen 1982.

⁶ STV 1970, Osa II s. 9; Tommila 1972, s. 580–583. Eero Sappisen mukaan kaupunkiin muuttanut väestö muodosti aluksi erillisen joukon, jonka omiin tapoihin sekoittui vähitellen kaupunkimainen elämänmuoto. Ensimmäisen polven kaupunkilaiset eivät ole juurikaan kokeneet olleensa kaupungin työläisiä vaan paremminkin maalta kaupunkiin tulleita. Kaupunkilainen työläisidentiteetti on tullut vasta toisen polven kaupunkilaisille. Sappinen 2000, s. 22–24.

alueelle levinneet kaupallisen nuorisokulttuurin ilmenemismuodot. Jyväskylä oli Keski-Suomen läänin pääkaupunki ja yliopistokaupunki⁷. Yliopiston lisäksi Jyväskylässä sijaitsevia useita haluttuja kouluja ja oppilaitoksia⁸. Koulutusmahdollisuudet vetivät puoleensa nuorta väkeä ympäri Suomea, mikä puolestaan toi kaupunkiin lisää aktiivisuutta ja tietoisuutta uusista aatteista.

1960-luvulla tanssikulttuuri oli kansainvälisen nuorisokulttuurin levittäytymisen myötä muutoksessa. Haluankin selvittää, mitä tanssikulttuurin saralla 1960-luvulla oikein tapahtui ja näkyikö yhteiskunnan muuttuminen tanssitilaisuuksissa. Millaisia tanssitilaisuuksia Jyväskylässä järjestettiin ja ketä näissä tilaisuuksissa kävi? Entä millainen merkitys tanssitilaisuuksilla oli nuorison elämässä 1960-luvun temmellyksessä?

Tutkimusteemani kytkeytyy kiinteästi 1960-luvulla esiin nousseeseen kaupalliseen nuorisokulttuuriin. Siitä huolimatta, että ensimmäisiä farkkuja alettiin Suomessa kaupitella jo 1960-luvun alussa, on kaupallisen nuorisokulttuurin katsottu levinneen Suomeen vasta vuosikymmenen lopussa. Silloin alkoi suomalaisellakin nuorisolla olla irtonaista rahaa, jolla se saattoi ottaa osaa nuorisolle luotuun kaupalliseen kulttuuriin. Siihen kuuluivat muun muassa oma nuorisomuoti ja nuorisolle suunnatut tuotemerkit. Nuorisokulttuuriin kuului myös uudenlainen musiikki. 1950-luvulla uutta musiikkia oli rock, 1960-luvulla rockin korvasivat rautalanka ja pop-musiikki.⁹

⁷ Keski-Suomen lääni perustettiin vuonna 1960. Jyväskylän yliopisto oli vuoteen 1966 asti Jyväskylän kasvatustieteiden korkeakoulu, tosin sillä oli pienoisyliopiston luonne vuodesta 1958, kun siihen lisättiin filosofian tiedekunta. Nurmi 1972, s. 83.

⁸ Muun muassa Jyväskylän yliopistossa ja Teknillisessä oppilaitoksessa oli linjoja, joita ei muualla voinut suorittaa. Nurmi 1972, s. 89–90.

⁹ Mäki-Kulmala 1994 s. 126–130; Uusitalo 1980, s.13; Heiskanen & Mitchell 1985, s. 94–98; Bruun ym. 1998, s. 16–169.

1.1 Aiempi tutkimus ja kirjallisuus

Nuorisoa, nuoruutta ja 1960-lukua on aiemmin tutkittu paljon. Nuoruus alettiin ymmärtää Euroopassa erilliseksi ikäkaudeksi vasta teollistumisen alettua ja koulutuksen lisääntyttyä. Koulutus siirsi aikuisuutta vähitellen kauemmas. Lapsuuden ja aikuisuuden väliselle ajalle alkoi muodostua tiettyjä odotuksia ja nuorisoa ryhdyttiin pitämään tulevaisuuden voimavarana. Toisen maailmansodan jälkeinen elintason nousu ja koulutuksen yleistymisen nostivat nuoruuden ja nuorison esiin siinä määrin, että syntyi sekä nuorisokulttuuri että nuoruuden ihannoiti. Nuorisoryhmien on todettu ilmestyneen Suomeen jo 1920-luvulla mutta vasta 1950-luvulla ne nousivat laajaan tietoisuuteen. 1960-luvulla erillisiä nuorisoryhmiä, alakulttuureita, oli useita ja näitä koskevia tutkimuksia on paljon.¹⁰

Ilkka Heiskanen ja Ritva Mitchell tarttuivat ensimmäisinä Suomessa nuorisokulttuurin kartoittamisen haasteeseen Lättähatuista punkkareihin –teoksessa, joka on tehty Birminghamilaiseen alakulttuurien tutkimussuuntaan nojautuen. Birminghamilaista tutkimussuuntausta on arvosteltu Suomen oloihin soveltumattomaksi¹¹. Teoksen nuorisotutkimuksesta saa kuitenkin hyvän lähtökohdan ja selvyyden siitä, mitä marginaaliryhmiä Suomessa oli. Siinä Heiskanen ja Mitchell esittelevät sekä alakulttuuriteoriassa käytetyn *nuorison yleiskulttuuri* -termin että *nuorison raamitetun vapauden*. Heidän mukaansa nuorten yleiskulttuuri on yhteiskunnan valtaa pitävien (valtakulttuurin) hyväksymä alakulttuuri. Raamitettu vapaus on sitä, että nuorten yleiskulttuurille sallitaan valtakulttuurin rajojen rikkomista, mutta vain tiettyyn pisteeseen asti. Heiskanen ja Mitchell näkevät vanhan koulupohjaisen teinikulttuurin väistyneen 1960-luvun lopussa ja korvautuneen kaupallisella huvikulttuurilla¹².

Veikko Tarviainen ja Marja Tuominen käsittelevät kumpikin 1960-luvulla ilmennyttä kapinointia¹³. He lähtevät siitä, että nuorison ja edellisen, sodan kokeneen sukupolven väliin kasvoi sukupolvikuilu. Maailmankuvien yhteensovittaminen oli mahdotonta, ja asenteiden vastakkai-

¹⁰ Telemäki 1991, s. 239, 243; Mäki-Kulmala 1994, s. 131, s. 123; Jokinen 1985, s. 3–4; Heiskanen & Mitchell 1985; Kallioniemi & Salmi 1995, s. 127; Kurkela 1982.

¹¹ Birminghamilainen kulttuurintutkimuksen koulukunta perustaa tulkintansa luokkajakoon. Pohjoismaita, varsinkaan Suomea, ei voi lukea Englannin tyyliseksi luokkayhteiskunnaksi. Lähteenmaa 1996, s. 97–99. Muita arvostelijoita esimerkiksi Kimmo Jokinen, 1999.

¹² Heiskanen & Mitchell 1985. Heiskanen ja Mitchellin ohella Kimmo Jokinen kirjoittaa yleisestä nuorisokulttuurista, 1985.

¹³ Tarviaisen teos on 60-luvun kapina ja Tuomisen Me kaikki ollaan sotilaitten lapsia. Tarviainen 1993, Tuominen 1991.

suus aiheutti eri tasoisia konflikteja. Radikaalit nuoret kapinoivat erilaisia sosiaalisia, poliittisia, kulttuurisia ja taloudellisia tekijöitä vastaan. Tuominen huomauttaa, että yleensä puhutaan laajoista joukoista, jotka heiluttivat 1960-luvulla valtarakenteita. Todellisuudessa tuo joukko oli sukupolven älyllisin ja aktiivisin kärkijoukko. Kuitenkin myös se peräkylän passiivinen Pentti saattoi tuntea olevansa osa Helsingissä tapahtuvaa radikalismia, jos hän löysi siitä omaa sukupolvi-asemaansa kuvaavan ilmaisan. Tätä sukupolvea yhdisti siis ne tekijät, jotka erottivat heidät edellisestä sukupolvesta.¹⁴

Sukupolvi voidaan määritellä monella eri tavalla. J-P Roos on suomalaisen sukupolvitutkimuksen uranuurtaja. Hänen mukaansa sukupolvi on se ikäryhmä, joka on elämänsä aktiivisessa vaiheessa joutunut kokemaan samat asiat. Saman sukupolven jäseniä sitovat yhteen ne asiat, jotka laittavat ihmiset samaan asemaan. Yhtä aikaa syntyminen ei tee ihmisistä automaattisesti yhden sukupolven ryhmää, vaan vaaditaan sosiaalinen ja historiallinen tilanne, jonka ihmiset kokevat yhteiseksi. Tätä asetelmaa kutsutaan sukupolviasemaksiksi. Yhtä aikaa voi elää eri sukupolviyksikköjä, joilla ei kuitenkaan ole yhteistä kokemuspääpiiriä. Eri sukupolvien väliset vuorovaikutukset aiheuttavat kokemusmaailmojen yhteentörmäyksiä ja muuttavat kulttuuria.¹⁵

Semi Purhonen on tutkinut sosiologian pro gradussaan edellä mainittua suurten ikäluokkien sukupolviasemaa. Hänen tutkimuksessaan radikaaliin 60-lukulaiseen itsensä samaisti kymmenesosa vuosina 1945–50 syntyneistä. Tämä kymmenesosa silloisen nuorison edustajista muisteli nuoruuttaan tutkitusta joukosta kaikkein positiivisimmassa valossa. Valtaosa tutkimukseen vastanneista koki olleensa muita kuin radikaaleja nuoria. Yleensä ikäluokka samaisti itsensä negatiivisemmin sävyttyneeseen termiin suuret ikäluokat¹⁶. Juuri tätä valtaryhmää haluan tutkia tässä tutkimuksessa.

Marginaaliryhmien tutkiminen on siinä mielessä luonnollista, että poikkeavuus näkyy selvästi ja vallitsevia yhteiskuntaoloja vastaan protestoiminen nostaa myös helposti valtakulttuurin edustajilta niskakarvat pystyyn. Lisäksi protestoiva nuoriso ilmentää niitä muutoksia, jotka ovat yhteis-

¹⁴ Tuominen 1991, s. 51, 388; Aiheesta myös Jokinen 1985, s. 7.

¹⁵ Roos 1988; Tuominen 1991, s. 48–52. Myös Heiskanen & Mitchell 1985, s. 26–28; Jokinen 1985, s. 3. Alun perin sukupolven käsite on Karl Mannheimilta, 1959. Vaikka sukupolvirajat nousevat kunkin tutkittavan asian pohjalta, huomauttaa ollaan 1960-luvun merkityksestä sukupolvia erottavana tekijänä yhtä mieltä. Allardt 1981, s. 267–270.

¹⁶ Purhonen toteaa, että sukupolvikäsitteisiin samastumattomat olivat usein vähän koulutettuja, kun taas erilaisten kulttuurieliittien sukupolvitietoisuus oli kaikkein korkeinta. Purhonen 2001, 108–113.

kunnassa käynnissä.¹⁷ Marginaalisten ääriyhmien tutkimista ja niiden kautta yleistysten ja johtopäätösten vetämistä on kuitenkin kritisoitu. Ivar Förnes toteaa, että suurin osa sosiologian vertaisryhmätutkimuksesta¹⁸ on tehty kriminologian alalla. Tällöin tutkimuksessa ja nuorisokuvan luojana korostuvat räikeimmät nuorison alakulttuurit. Lisäksi tutkimuksissa liitetään usein käsitteellisesti yhteen nuoriso ja sosiaaliset ongelmat. Tutkimusten antama negatiivinen kuva nuorisosta ei hänen mielestään anna oikeaa kuvaa nuorisosta kokonaisuudessaan.¹⁹

Nuorisotutkimuksessa on varsinkin aikaisemmin unohdettu muut kuin kapinoivat ryhmät ja se, että myös opiskelijat, joiden piirissä radikaaliutta esiintyi, olivat jakautuneet eri ryhmiin.²⁰ Kulttuurihistoriantutkijat Kari Kallioniemi ja Hannu Salmi arvostelevat, että nuorisokulttuuritutkimukset luovat itsessään historiaa. Niissä jää epäselväksi, miten nuorisokulttuureita voi toisaalta ymmärtää kadun kulttuurina, vastarinnan ja alakulttuurin ilmentymänä ja toisaalta media- ja populaarikulttuurien luomuksena.²¹ Ei pidä unohtaa sitä suurta tavallisten nuorten ryhmää, joka oli vain vähän tai ei lainkaan sitoutunut näkyvään nuorisokulttuuriin.

Sosiologiassa ja kasvatustieteessä nuoruus nähdään poikkeustilana, josta siirrytään uuteen vaiheeseen, aikuisuuteen. Nuorten tullessa hyväksytyksi aikuisiksi, he tuovat valtakulttuuriin muutoksen nuoruuden aikana kehittyneen maailmankuvansa kautta.²² Haluankin selvittää, millainen oli tavallisen nuoren nuoruus 1960-luvulla. Tähän uskon saavani vastauksen, kun tutkin perinteitä noudattavaa nuorison kulttuuria. Koska myös nuorten yleiskulttuuri muovautuu, uskon saavani aikakauden muutoksen näkyviin pelkän yleiskulttuurin tutkimisen avulla.

Tansseja ja suomalaista tanssikulttuuria on tutkittu vähän. Aila Niemisen etnologian pro gradu -työ vuodelta 1993 on ensimmäinen tutkimus tanssilavoista ja tanssilavakulttuurista. Se käsittelee harmittavan suppeasti 1960-lukua, mutta antaa hyvän kuvan tanssien perinteestä. Elina Haavio-Mannila ja Raija Snicker²³ ovat tutkineet späivätansseja, jotka olivat uusi ilmiö 1970-luvulla. He käsittelevät laajasti tanssia, tanssitilannetta ja tanssin seurustelunomaista tilannetta. He osoittavat

¹⁷ Jokinen 1985, s. 1.

¹⁸ *Vertaisryhmällä* tarkoitetaan ryhmiä, joissa nuoret ovat oman ikäistensä kanssa keskenään. Näitä ovat esimerkiksi koululuokka, harrastusryhmät, pihapiirin lapset ja nuoret tai nuorisojengit.

¹⁹ Förnes 1990.

²⁰ Heiskanen & Mitchell 1985, s. 97.

²¹ Kallioniemi & Salmi 1995, s. 131.

²² Esimerkiksi Kurkela 1982; Aalberg 1991.

²³ Haavio-Mannila & Snicker 1980.

jatkumon kylätanssien ja päivätanssien välillä. Nämä tutkimukset antavat lähtökohdan 1960-luvun tanssien selvittämiseen.

Tutkimusaiheittani sivuvaava kirjallisuutta on paljon. Tanssitilaisuudet kytkeytyvät vahvasti aviopuolison etsintään, jota voi selvittää parisuhteeseen ja seksuaalisuuteen liittyvän tutkimuksen ja kirjallisuuden avulla. Näissä pohditaan paljon puolison valintakriteereitä ja seksuaaliasennoitumisen muutoksia. Mirja Tolkki-Nikkonen on selvittänyt vuonna 1971 kuulutettujen parien aviopuolisoiden valintaperusteita. Hän on havainnut tärkeimpien ominaisuuksien kohdalla parien olevan samankaltaisia ja vähemmän tärkeiden osalta usein täydentävän toisiaan²⁴. Tästä voi päätellä, että aviopuoliso on useimmin löytynyt samoista piireistä, joissa nuori on itse viettänyt aikaansa.

Aiheeni kannalta mielenkiintoinen tutkimustulos on Osmo Koskelaisen²⁵ havainto vuodelta 1970, että pohjoissuomalaisista nuorista miehistä runsas neljäkymmentä prosenttia oli tavannut vakituisen seurustelukumppaninsa tai puolisonsa yleisissä tansseissa. Näin on oletettavissa, että tanssit olivat tärkeä areena 1960-luvulla aviopuolisoa etsittäessä. Suomalaista seurustelua ei aviopuolison etsinnän lisäksi olla juuri tutkittu varsinkaan vanhemmalta ajalta. Tutkimus on kohdistunut lähinnä seksuaalisuuteen: missä vaiheessa nuoret ovat aloittaneet seksisuhteet ja miten seksiin on suhtauduttu. Sen sijaan tutkimuksia seurustelun merkityksestä esimerkiksi nuorisokulttuurille en ole löytänyt. Raija Julkunen²⁶ kuitenkin toteaa, että suomalainen seurustelu eroaa esimerkiksi amerikkalaisesta seurustelumuodosta. Amerikassa seurustelu, *dating*, on usein tapailua, ulkona käymistä ilman, että siitä olisi seurauksena vakavaa sitoutumista. Suomessa sen sijaan seurustelun aloitus johtaa hyvin nopeasti etenevään sitoutumiseen ja seksuaalisuuteen.

²⁴ Tolkki-Nikkonen 1978. Tärkeäksi ominaisuudeksi Tolkki-Nikkonen havaitsi esimerkiksi koulutuksen määrän. Se, mistä sosiaaliluokasta oltiin lähtöisin, oli vähämerkityksinen. Sivut 38–39.

²⁵ Koskelainen 1973. Tutkimus oli osatulos kolmikko Kai Sievers, Osmo Koskelainen ja Kimmo Lepon tutkimusta suomalaisten seksuaalisesta käyttäytymisestä (Sievers ym. 1973). Teoksessa on suurten ikäluokkien loppuvuodet omana kohorttina, joten tutkimuksesta saa vertailukohteen omiin haastatteluihini.

²⁶ Julkunen 1971. Kyselyyn vastanneet olivat Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun (nykyinen yliopisto) naimattomia naisopiskelijoita. Heidän syntymävuotensa oli noin 1942–1946.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Haastattelut. Tutkimusaineiston olen hankkinut pääasiassa teemahaastattelujen avulla. Saadakseni esiin suurten ikäluokkien aiheuttaman muutoksen, olen päättänyt tutkimaan keskitytetysti heistä nuorinta vuosiluokkaa eli vuonna 1949 syntyneitä²⁷. Haastateltujeni perusryhmän muodostaa 14 naista ja miestä²⁸. Koska tutkimus koskee Jyväskylää, olen valinnut haastateltavanani Jyväskylässä nuoruutensa viettäneiden naisten ja miesten joukosta. Suurin osa haastatelluista on syntynyt Jyväskylässä, mutta joukkoon sattui myös neljä muualla syntynyttä. He olivat muuttaneet Jyväskylään 1950-luvulla. Heidän lisäksi kaksi haastateltua oli asunut osan lapsuuttaan poissa Jyväskylässä. Haastatelluista kuusi oli muuttanut jossain vaiheessa nuoruuttaan opiskelemaan tai töihin Jyväskylän ulkopuolelle, tämä tapahtui yleensä kahdeksantoista ikävuoden jälkeen. Kolme haastateltua oli nuoruutensa aikana asunut ulkomailla. Haastateltujen siteet kotikaupunkiin eivät kuitenkaan katkenneet, ja tällä hetkellä nuoruudessaan muualla asuneista kaikki asuivat Jyvässeudulla.

Tutkimuksessa keskityn pääasiassa vuosiin 1965–1970. Perusryhmän haastatellut olivat tutkimusajan alussa 15–16-vuotiaita ja tutkimusajan päättyessä 21-vuotiaita. Vuoteen 1965 mennessä haastateltuni olivat kokeneet perinteisen nuoreksi siirtymisen riitin eli ripille pääsyn²⁹. Heidän oppivelvollisuutensa päättyi joko kansakoulun kahdeksannen luokan käyntiin tai 16. syntymäpäivään³⁰, mikä tapahtui käytännössä vuonna 1965. Avioon naiset pääsivät 17-vuotiaina ja miehet 18 vuotta täytettyään, siis haastatellut naiset vuonna 1966 ja miehet vuonna 1967³¹. Täysi-ikäisiä haastateltavistani tuli 21-vuotiaina³², mihin virallisesti päätän tutkimukseni. Toisaalta olisi

²⁷ Usein suuriin ikäluokkiin lasketaan myös vuodet 1945 ja 1950, jolloin kumpanakin vuonna syntyi vajaa satatuhatta lasta. Vuosina 1946–1949 syntyi kunakin vuonna yli satatuhatta lasta. Suurin lapsimäärä syntyi vuonna 1947, jolloin elävänä syntyi yli 108 000 lasta. STV III 1972, s. 64.

²⁸ Perusjoukon 14 sekaan mahtuu yksi vuonna 1948 syntynyt, sillä otin yhteyttä kahdesta saman nimisestä miehestä väärään. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tutkimustulokseen, joten en koe poikkeusta tulosta heikentäväksi.

²⁹ Rippikoulu oli erityisesti agraariyhteiskunnassa lapsuuden ja aikuisuuden raja, jonka suorittaminen oli ulkoinen merkki lapsuuden päättymiselle. Rippikoulun myötä, tai viimeistään pari vuotta sen jälkeen, nuori sai aikuisen oikeuksia, esimerkiksi oikeuden tupakan polttoon, tansseissa käyntiin, seurusteluun, yöjalassa käyntiin ja alkoholin käyttöön. Järvinen 1993 s. 117, Talve 1990, s. 201–202.

³⁰ Kivinen 1988, 155; vuoden 1959 kansakoululain mukaan.

³¹ Si 13 Avioliittolaki 13.6.1929/234, I osa, 1 luku 2§.

³² Heinäkuussa 1969 astui voimaan laki, joka alensi täysi-ikäisyyden 20 vuoteen. Näin ollen heinäkuussa tai sen jälkeen syntyneet tulivat täysi-ikäiseksi lain voimaan astumisen päivänä. Si 6 Holhouslaki 30.5.1969/343, 2. luku, 16§.

perusteltua jatkaa tutkimusta vielä parin seuraavan vuoden ajalle, sillä ikäluokasta puolet oli aviokitunut noin 23 ikävuoteen mennessä; toisaalta psykoanalyttisessa suuntauksessa katsotaan aikuisen persoonallisuuden kehittyvän 22. ikävuoteen mennessä.³³ Asettamani vuosirajat ovat suuntaa antavia, joten olen ottanut mukaan myös asioita, joita tapahtui ennen ja jälkeen varsinaista tutkimusaikaa.

Tein haastattelut pääasiassa maaliskuussa 2001. Haastattelumuotona käytin teemahaastattelua, joka on täsmällisen lomakehaastattelun ja vapaamuotoisen, strukturoimattoman haastattelun välimuoto³⁴. Haastatteluni pohjautui haastattelurunkoon, joka on työn lopussa liitteenä 1. Haastattelurunko muodostuu kuudesta aihekokonaisuudesta, jotka ovat koulunkäynti ja työnteke, nuoruuden kokeminen, kaverit ja vapaa-aika, tanssitilaisuudet, muut kokoontumispaikat kuin tanssit ja puolison etsiminen ja löytäminen. Haastatteluissa painotin niitä osa-alueita, jotka tuntuivat olevan haastateltavalle itselleen läheisimpiä.

Haastatteluni lähtökohta oli, että kaikki haastatellut olivat viettäneet suurimman osan nuoruuttaan 1960-luvun lopun Jyväskylässä. Haastattellessa pyrin saamaan esille haastateltavien yksilölliset kokemukset nuoruudesta ja käsitellystä ajanjaksosta.³⁵ Kävin haastattelurunkoa läpi tilanteeseen sopivassa järjestyksessä ja haastattelun edetessä tein kustakin aiheesta kysymyksiä, jotka johdattivat keskustelua. Pyrin saamaan haastatellut kertomaan aiheista mahdollisimman paljon ilman tarkkoja kysymyksiä.

Haastattelutilanne vaati paljon muistelua³⁶, ja asiat palautuivat haastatelluille mieleen vähitellen. Jos olisin toistanut haastattelun, olisin luultavasti saanut hieman erilaiset vastaukset. Tämä ei mielestäni kuitenkaan haittaa, sillä haastattelutilanteessa mieleen muistuvat helpoiten ne asiat, jotka olivat haastateltavalle itselleen olleet kaikkein keskeisimpiä. Muistin avuksi nimesin haastatelluille 1960-luvun Jyväskylään liittyviä paikkoja ja tapahtumia. Nimesin näitä silläkin uhalla, että näin saatoin johdatella haastatellun muistelua ja asioiden mieleen palauttamista. Katsoin auttamisen

³³ Sievers ym. 1973, s. 226–231; Aalberg 1991, s. 233–235; Dunderfelt 1992, s. 86.

³⁴ Lomakkeella määritellään haastattelulle joustamaton muoto ja mahdollisesti valmiit vastausvaihtoehdot. Strukturoimaton haastattelu on vapaamuotoinen, keskustelun omainen haastattelutilanne.

³⁵ Haastattelun ohjeistuksena käytin Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen opasta tutkimus-haastattelun tekoon. Hirsjärvi ja Hurme 2000.

³⁶ *Muistelu* on sekä menneen mieleen palauttamista että sen tulkintaa. Muistitiedosta ei voida päätellä, kuinka asiat ovat olleet, vaan paremminkin sitä, millaisia käsityksiä ja tulkintoja asioista on. Ukkonen 2000.

kuitenkin tärkeäksi, sillä asioiden neutraalisti nimeäminen palauttaa mieleen mennyttä aikaa, joka on ajallisesti muuten hyvin etäällä.

Teemahaastattelun oppaan laatineet Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme eivät aseta mitään tiettyä määrää hyvän ja kattavan haastattelututkimuksen vaatimukseksi. He toteavat kuitenkin, että nykytutkimuksissa haastateltavien määrä on yleensä noin 15. Toisaalta he mainitsevat, että haastatella tulisi niin monta henkilöä, että uutta olennaista tietoa ei enää saada.³⁷ Haastattelin tätä tutkimusta varten 14 ihmistä. Heistä puolet oli naisia ja puolet miehiä. Haastatelluista kaikki paitsi yksi olivat syntyneet vuonna 1949. Aiemmin olen haastatellut kahta naista ja kahta miestä samasta aiheesta, ja käytin myös näitä haastatteluja apuna tutkimuksen teossa. Yhteensä analysoimiani haastatteluita on siten 18.

Jaoin haastattelut neljään eri ryhmään kotitaustan ja koulutustason mukaan. Ensimmäiseen ryhmään (A) kuuluvat perusjoukosta he, jotka saivat nuoruudessaan korkeintaan toisen asteen koulutuksen. (Katso koulutuksen rakennekaavio, liite 3.) Toisella asteella tarkoitan tässä oppivelvollisuuden suorittamista, pelkän lukion suorittamista tai ammattikoulun käymistä. Ryhmään A kuuluu haastatelluista sekä kolme naista että kolme miestä. Ryhmän jäsenistä miltei kaikki olivat myöhemmin elämässään suorittaneet lisäopintoja tai jonkin korkeamman koulutusasteen mukaisen tutkinnon.

Toisen ryhmän (B) muodostavat perusjoukon työläiskodeista lähtöisin olevat, jo nuoruudessaan tai varhaisaikuisuudessaan korkeakoulutason koulutuksen saaneet. Ryhmään B kuuluu kaksi naista ja kaksi miestä. Toisaalta nuoruudessa lukioon koulutuksensa jättänyt mies olisi kuulunut paremmin tähän ryhmään, sillä hän vietti nuoruutensa oppikoululaisten ryhmässä ja hänen kaveripiirinsä muodostui oppikoululaisista. Nyt olen sijoittanut hänet ryhmään A.

Kolmannen ryhmän (C) muodostivat perusjoukkoon kuuluneista ne, jotka olivat lähtöisin akateemisista perheistä. Heitä valitessani en kiinnittänyt haastateltavien omaan koulutustasoon huomiota, sillä halusin tarkastella, miten kotitausta vaikuttaa nuoruuteen. Heistä kuitenkin kaikki paitsi yksi oli suorittanut korkeakoulututkinnon nuoruudessaan. Ryhmään C kuuluu kaksi naista ja kaksi miestä.

Viimeisen ryhmän (D) muodostin muista haastatteluista. Käytin hyväkseni aiemmin tekemiäni yhden miehen ja kahden naisen haastatteluja. Lisäksi tein tämän tutkimuksen haastatteluista varten

³⁷ Hirsjärvi ja Hurme 2000, s. 58–60.

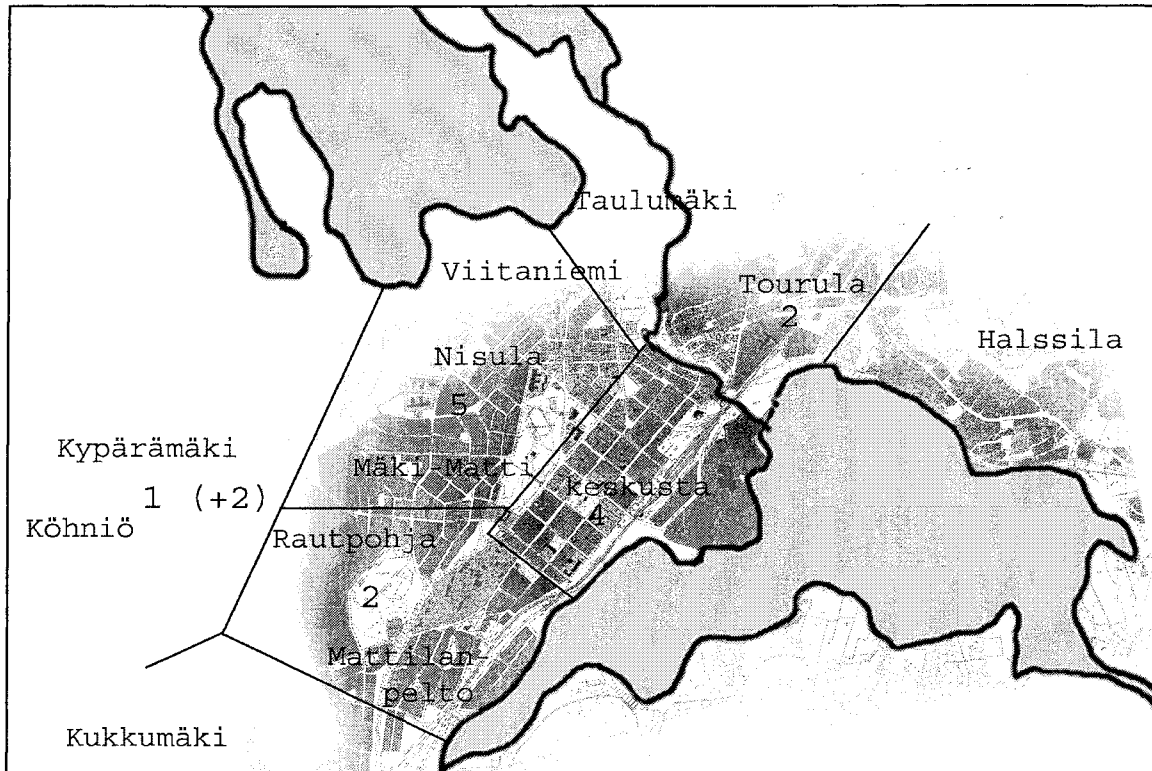
yhden koehaastattelun, jonka avulla tarkistin haastattelurunkoa ja -kysymyksiä. Koehaastateltu oli mies. Tämä ryhmä on muodostamistani ryhmistä monimuotoisin. Haastatelluista vuonna 1949 syntynyt nainen vietti nuoruutensa pääasiassa Etelä-Pohjanmaalla maaseudulla virkamiesperheessä. Vuonna 1951 syntynyt nainen oli jyvaskyläläinen, hän oli työläiskodin kasvatti. Vuonna 1948 syntynyt mies asui nuoruutensa maalla vähän Jyvaskylän rajojen ulkopuolella ja kävi oppikoulun Jyvaskylässä. Hän oli lähtöisin työläiskodista. Haastatelluistani nuorin, vuonna 1953 syntynyt mies oli puolestaan lähtöisin jyvaskyläläisestä työläiskodista. Ryhmän D haastatteluista olen käyttänyt lähinnä tuloksia täydentävinä tietoina ja vertailukohteina ryhmien A-C haastatteluille.

Ryhmien A-C haastateltujen ihmisten nimet keräsin koulujen oppilasluetteloista. Pyrin saamaan haastateltuihin myös kouluja käymättömiä haastateltavia, mutta heidän löytämisensä oli hankalaa; koulutuksen puute ei näy koulujen oppilasluetteloista. Koska koulutuksen kesken jättäneitä oli vähän, en muodostanut heistä omaa ryhmää. Lähes kaikkien koulujen vuosikertomuksissa on oppilaista sekä nimi että syntymäaika. Nimienkeruukouluiksi valitsin Jyvaskylän ammattikoulun, kauppaoppilaitoksen, Jyvaskylän Lyseot, Normaalikoulun ja Viitaniemen oppikoulun sekä Jyvaskylän teknillisen oppilaitoksen. Sekä tyttö- että poikalyyseoilta kuin myös Normaalikoululta on ilmestynyt matrikkeli, jossa kerrotaan oppilaan omien tietojen lisäksi heidän vanhempiansa taustatiedot. Hain näistä matrikkeleista ryhmän C haastateltavat. Ryhmän D haastateltavat olivat ennestään tuttujani.

Taltioin haastattelut nauhoille. Nauhuri oli pieni ja se oli yleensä selvästi esillä. Muutamien ensimmäin minuttien jälkeen sen kummemmin haastatellut kuin minäkään emme kiinnittäneet nauhuriin huomiota. En siis katso nauhurin vaikuttaneen negatiivisesti haastattelutilanteeseen. Paremminkin koin nauhurin oivaksi avuksi: Kun nauhuri hoiti taltioimisen, minä saatoin keskittyä haastattelun tekkoon. Nauhurin pyöriessä muistiinpanojen tekeminenkään ei aiheuttanut häiriötä. Parissa kohtaa jopa huomasin, että olin haastattelutilanteessa ymmärtänyt haastateltavani väärin. Näin ollen haastatteluiden nauhoittaminen esti väärinymmärrysten siirtymisen tulosten tulkintaan.

Haastattelut tein pääasiassa haastateltujen kotona. Ryhmän D haastateltavia lukuun ottamatta haastateltavat eivät tunteneet minua etukäteen. Otin haastateltuihin yhteyttä puhelimitse ja ennen haastattelua lähetin heille lyhyen kirjeen, jossa oli perustiedot haastattelusta. Kirje on työssä liitteenä 2. Haastatellut eivät saaneet tietää etukäteen haastattelun yksityiskohtia eivätkä tarkkaa tutkimusaihetanikaan.

Haastatelluista kaikki suhtautuivat haastatteluun positiivisesti ja osa hyvinkin innostuneesti. Suurin osa haastatelluista kertoi asioista laajasti ja omaehtoisesti, eikä tarkkoja kysymyksiä juuri tarvittu. Haastatellut olivat yleensä hyvin avoimia ja osa kertoi haastattelun aikana melko

Kartta 1: Haastateltujen jakaantuminen Jyväskylän alueelle, asuinpaikka merkitty vuoden 1965 mukaan. Ulkopaikkakuntalaiset jätetty merkitsemättä, varsinaisen perusjoukon ulkopuoliset henkilöt on merkitty sulkuihin.

luottamuksellisiakin asioita. Yleisesti arvioin, että sain haastatteluista kattavan yleiskuvan jyväskyläläisnuorison elämästä 1960-luvun lopussa. Haastatteluteema oli siis kiinnostava ja inostava.

Ainoaksi puutteeksi koin haastateltujen asuinpaikkojen keskittymisen keskustaan. Haastatelluista kolme asui ydinkeskustan ruutukaava-alueella ja kahdeksan muuta ruutukaavaa ympäröivillä omakoti- ja kerrostaloalueilla. Haastatelluista vain kolme asui työväen asuttamilla kaupungin laita-alueilla, heistäkin kaikki Kypärämäen-Köhniön alueella³⁸. Haastateltujen keskittyminen keskusta-alueelle aiheuttaa sen, että tutkimukseni kertoo nimenomaan niistä nuorista, joille Jyväskylän keskusta oli kävelymatkan päässä omalta asuinalueelta. Maaseutumaisilla kaupungin laita-alueilla asuneiden nuorten elämään en ole pystynyt juurikaan puuttumaan.

Haastateltujen tarkemman jakautumisen kaupungin alueelle olen esittänyt sivun yläosassa olevassa kartassa. Asuinpaikka on merkitty sen mukaan, missä haastatellut asuivat oppivelvollisuus-

³⁸ Kypärämäen-Köhniön alueella asuneista kaksi kuului ryhmään D, eli ovat perusjoukon muodostaneiden haastateltujen ulkopuolella.

den päätyttyä vuonna 1965. Aluejako on muovattu tarkoituksenmukaiseksi Jyväskylän äänestysaluejaon pohjalta³⁹.

Haastattelut olivat luottamuksellisia, joten rajoitan haastatelluista antamiani tietoja. Olen keksinyt haastatelluille peitenimet aikakauden suosittujen nimien mukaan. Alaviitteissä käytän haastatelluista koodeja, jotka olen muodostanut seuraavasti: Naisten tunnus on N ja miesten M. Toisena perustunnuksena käytän kunkin haastatellun ryhmän koodia (A-D). Lisäksi olen antanut haastatelluille numerot omien ryhmien sisällä. Merkintä NA1 tarkoittaa siis ensimmäistä ryhmään A kuuluneista naisista.

Muut alkuperäislähteet. Huvitilaisuudet ovat olleet veron alaisia tapahtumia, joten niiden järjestämistä on helppo seurata myönnettyistä huviluvista. Jyväskylän kihlakunnan arkistossa, joka sijaitsee Jyväskylän poliisitalossa, oli säilytetty *myönnettyjen huvilupien kirjat*. Huvilupakirjojen löytäminen on onnenpotku, sillä niihin järjestetyt tilaisuudet on merkitty tiiviisti; kirjojen säilyttäminen ei arkistolain mukaan ole pakollista. Kun sain kirjat luettua, ne siirrettiin Keski-Suomen Maakunta-arkistoon.⁴⁰

Huvilupakirjoja olen tutkinut vuosilta 1963–1970. Ensimmäiseltä kahdelta vuodelta olen kiinnittänyt huomiota ainoastaan koulujen konventteihin. Muulta ajalta olen kerännyt ylös kaikki tanssitilaisuuksiin myönnetyt huviluvat. Yleisesti ottaen huvilupakirjoissa pitäisi olla kaikki myönnetyt luvat. Kesällä 1967 tapahtumia oli kuitenkin kirjattu kirjoihin niin vähän, että epäilen osan tanssitilaisuuksista jääneen merkitsemättä. Näiden epäselvien kuukausien kohdalta olen lukenut Keski-suomalaisen huvi-ilmoitukset erityisen tarkkaan ja koettanut saada tarkemman kuvan näistäkin kuukausista. On myös mahdollista, että jossain vaiheessa huvilupakirjoja lukiessani olen hypännyt jonkun tilaisuuden yli, joten tekstissä esittämäni tanssitilaisuuksien määrät voivat olla hieman todellista pienempiä.

Asiakirjoihin merkityistä tiedoista löytyy huvitilaisuuden järjestämispäivämäärä ja kellonajat, järjestyspaikka ja järjestäjä vastuuhenkilöineen. Kirjoihin on myös kirjattu yleisnimikkeillä tilaisuuden sisältämä ohjelma, esimerkiksi tanssia ja onnenpyörä. Huvilupakirjojen avulla luon kokonaiskuvan, millaisissa paikoissa tanssitilaisuuksia Jyväskylässä on ollut ja ketkä niitä ovat järjestäneet. Samoista kansista selviää ulko- ja sisätanssikausien kestot ja se, kuinka usein tanssi-

³⁹ Tommila 1972, s. 581. Tommilan esittämässä kartassa aluejako on vuodelta 1970.

⁴⁰ Jyväskylän poliisin arkistonhoitaja Maarit Helmisen tiedonantojen mukaan.

tilaisuuksia on järjestetty. Huviluvista selvää myös, milloin tanssitilaisuuksien järjestämiseen ja ohjelmaan on tullut muutoksia.

Tarkemman kuvan tanssitilaisuuksien esiintyjistä ja artisteista luon sanomalehti *Keskisuomalaisen huveja*-palstan ilmoitusten avulla. Keskisuomalainen oli läänin valtalehti, Jyväskylässä se on jaettu lähes tulkoon jokaiseen talouteen⁴¹. Keskisuomalaisen lauantainnumeroissa on tutkimusajankohtana julkaistu myös *Nuorison murkkaa*, jossa on raportoitu ja arvioitu levyjä, konsertteja ja muotiutuuksia sekä kerrottu musiikki- ja elokuva-alan uutuuksista ja juoruista. Lisäksi käytän aineistona silmiini osuneita Keskisuomalaisen juttuja, jotka tavalla tai toisella koskettivat nuorisoa.

Huvilupien ja Keskisuomalaisen mainosten lisäksi olen lukenut aikakauslehti *Seuran* kirjoituksia nuorisosta. Näitä käytän tietolähteenä siitä, miten nuorisoon ja nuoruuteen liittyviin ilmiöihin on suhtauduttu. Viikkolehdenä Seura ei ole sanomalehtien tavoin reagoinut tapahtumiin heti, vaan yleensä pystynyt punnitsemaan asioita hetken ennen jutun tekoa. Lehti on lisäksi ilmestynyt koko maassa, joten artikkelit kuvaavat Keskisuomalaista paremmin suomalaisen valtakulttuurin suhtautumista nuorisoon. Lisäartikkeleita olen saanut Lättähatuista punkkareihin -kirjasta, jossa on julkaistu katkelmia 1960-luvun aikakauslehtijutuista. Tarvittaessa olen kaivanut esiin koko sen jutun, mistä mielenkiintoinen katkelma on otettu.

⁴¹ Tommila 1972, s 664. Keskisuomalaisen ohella 1960-luvulla Jyväskylässä ilmestyi pienempilevikkisempi Keski-Suomen iltalehti (entinen Jyväskylän Sanomat).

2 Tanssitilaisuudet olivat kohtaamisen areena

2.1 *Tanssitilaisuuksien historia on kohtaamisia ja huvittelua*

Tanssien tarkoitus on kaikkina aikoina ollut sosiaalisten kontaktien luonti. Tanssit ovat olleet lähinnä nuorten ja naimattomien kohtaamispaikkoja ja tanssi on toiminut siltana nuorten lähestyessä toisiaan. Jo paritanssien suosion nousu entisten kuvio- ja ryhmätanssien tilalle kuvastaa nuorten parinetsinnän ensisijaisuutta. Tanssi-illan huipentumana pojat ovat pyrkineet saattamaan tyttöjä kotiin hinnalla millä hyvänsä, sillä vasta saattomatalla on ollut aikaa kunnolliseen tutustumiseen. Tyttöillä saattaja on taas ollut se, minkä vuoksi tansseihin on yleensä lähdetty.⁴²

Toisen maailmansodan ajan Suomessa vallitsi tanssikielto⁴³. Saman kuusi vuotta sota viivästi kansalaisten avioitumista ja vähensi syntyvyyttä. Sodan jälkeen yhteiskunta helpotti omalta osaltaan parinmuodostusta purkamalla tanssikiellon ja näin maahan syntyi ennennäkemätön tanssibuumi. Sodan jäljiltä lavoja oli vähän, ja kaikki pienet ja suuret paikat otettiin tanssikäyttöön. Jokaiselle pienellekin kylälle muodostui oma lava tai talo, jossa tansseja järjestettiin.⁴⁴ Kylälavoille kuljettiin kävellen tai pyörällä, monilla ei muuta kulkuneuvoa ollutkaan. Pienet kylälavat olivat paikallisyhteisöjen sosiaalisia tapaamispaikkoja, joissa kaikki tunnettiin ainakin ulkonäöltä⁴⁵.

Halu tanssia ja mukautua rytmiin on ihmiselle synnynnäinen ominaisuus. Tanssia voidaan ilman musiikkiakin, ja Margaret H'Doubler päättelee musiikin syntyneen tanssin, rytmisessä liikkumisen,

⁴² Nieminen 1993, s. 88, 111.

⁴³ Sotien aikaiset tanssikiellot alkoivat talvisodan puhkeamisen jälkeen 7.12.1939. Ensimmäinen tanssikielto kumottiin välirauhan aikana 26.6.1940. Jatkosodan aikainen tanssikielto tuli voimaan 28.6.1941. Se kumottiin osittain reilun kolmen vuoden kuluttua; käytännössä tanssien järjestämistä ei rajoitettu enää 30.12.1944 alkaen, mutta lopullisesti tanssikielto kumottiin vasta 9.9.1948. Nieminen 1993, s. 45–46.

⁴⁴ Yli-Jokipii 1996, s.25, Nieminen 1993, s. 41, 76–77.

⁴⁵ Haavio-Mannila & Snicker 1980, s. 137.

pohjalta⁴⁶. Musiikki ja tanssi kuuluvat kuitenkin erottamattomasti yhteen jo musiikin liikkumiselle antaman rytmin perusteella. Vähitellen tanssille kehittyi vakiintuneita muotoja, joista muotoutui erityisiä tanssilajeja ja -tyylejä. Näiden perusteella tanssi voidaan jakaa esimerkiksi soolo-, pari ja ryhmätansseihin tai miesten, naisten tai molempien sukupuolten tansseihin. Ryhmätansseissa, esimerkiksi rivi- tai jonotansseissa, korostuu yhdessä oleminen ja tanssin sosiaalinen puoli. Tiiviissä paritansseissa sekä yksittäin tansittavissa tansseissa, esimerkiksi tangossa tai diskotanssissa, seksuaalinen ilmaisu on voimakasta.⁴⁷

Suomessa tanssi on perinteisesti liittynyt talkoisiin tai häihin. Työnteon päätteeksi on huviteltu kyläilmoilla tai silokallioilla sekä riihissä ja ladoissa. Häissä on tanssittu rahaa hääparille ja häävieraisten ilotteluksi. Ilman viranomaisen lupaa järjestetyt nurkkatanssit yhdistivät kylän nuorisoa, joka alkoi sosiaalistua yhteisöön ja yhteiskuntaan perheen lisäksi myös nuorisoryhmässä. Tutkimuksessa tanssit on nähty myös vähittäisenä siirtymäriittinä kohti aikuisuutta.⁴⁸

Tansseissa käynti on yleensä edellyttänyt rippikoulun käyntiä. Rippikoulun myötä on siirrytty lapsista nuoriksi. Rippikouluiän jälkeen pienissä kylissä saatettiin katsoa pitkään sellaistaakin, joka ei tanssimassa käynyt. Avioliittoon vihkimisen jälkeen taas ollaan siirrytty aikuisten ryhmään. Aviointuneet eivät ole enää tansseihin saapuneet: heille on tullut muita kiireitä ja heidän on odotettu käyttäytyvän aikuisen roolin mukaan. Poikkeuksen tästä muodostaa 1950-luku, jolloin sodan kokenut sukupolvi ei jättänytkaan tanssilavoja – he elivät uudelleen sodan runnomaa nuoruuttaan.⁴⁹

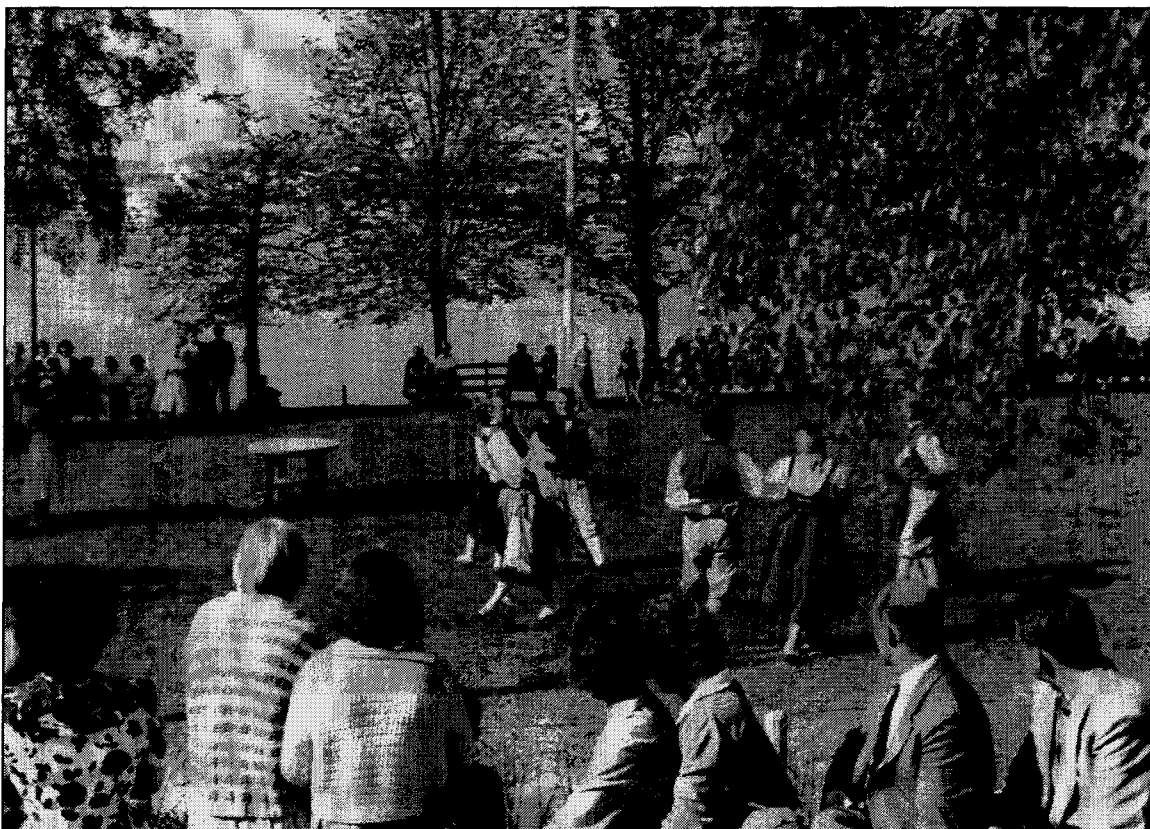
Tanssia on rajoitettu virkavallan taholta aika ajoin, sillä sen on katsottu häiritsevän työntekoa ja kirkossakäyntiä. 1800-luvulla tanssi vapautettiin rajoituksista ja tehtiin veronalaiseksi. 1900-luvulle tultaessa alkoivat maksulliset yleiset tanssit työväen- ja seurojentaloilla ja nuorisolaillomat nurkkatanssit vähenivät. Ne nostivat suosiotaan seuraavan kerran toisen maailmansodan aikaan,

⁴⁶ Nykysuomen sanakirjan mukaan tanssiminen on rytmillistä ja plastillista liikehdintää varsinkin musiikin mukaan. NS 1967 (1992).

⁴⁷ Haavio-Mannila & Snicker 1980, s. 29–34. H'Doubler 1978, s. 185–187. H'Doubler toteaa, että musiikki syntyi aikakaudella, kun ihminen ei vielä käyttänyt kieltä. Musiikki oli aluksi liikkumisen yhteydessä syntyneitä ääntä: voihkaisuja, ähinää ja huutamista eri äänenkorkeuksilla. Äänet, jotka toistuivat rytmisissä muodostivat musiikin. Kielen kehittyttyä musiikkiin saatiin mukaan sanat. Musiikkiin yhdistettiin tarinankerronta ja näin syntyivät laulut. Lopulta lauluista erosi vielä omaksi erilliseksi taidemuodokseen runous.

⁴⁸ Nieminen 1993, s. 25–28, 76.

⁴⁹ Yli-Jokipii 1996, s.25, Nieminen 1993, s.76–77.

Kuva 1: Vielä 1960-luvun alussa ohjelmalliset iltamat olivat voimissaan, mutta vähitulkultin ja television yleistymisen myötä ne menettivät suosiotaan. Kuvassa kansantanssia Aino-lan nurmikolla vuonna 1960 Jyväskylän ammatillisen paikallisjärjestön 30-vuotisjuhlasta Kuva Keski-suomalaisen kuva-arkisto.

kun maassa vallitsi tanssikielto. Tansseja ovat järjestäneet etupäässä erilaiset seurat ja yhdistykset kerätäkseen toiminnalleen rahaa.⁵⁰

Toisen maailmansodan jälkeen tansseissa käytiin paljon. Paikkakunnilla, joissa oli useampia lavoja, järjestäjät vuorottelivat tanssipäivissä ja tansseissa oli mahdollisuus käydä kolmena, neljänäkin päivänä viikossa.⁵¹ Näin sodan jälkeen syntynyt ikäpolvi kasvoi usein tanssitaloilla ja -lavoilla ja oppi samassa aiempien sukupolvien tanssikulttuurin⁵²; näin varsinkin maaseudulla ja työväestön piirissä. Samalla maailmanlaajuinen populaarikulttuurin murros sai Suomessa oman ilmenemismuotonsa: humppakulttuuri nousi kansan suosikiksi 1950-luvun lopulla. Syynä oli muun muassa vuonna 1958 alkanut Kankkulan kaivolla -radiosarja⁵³.

⁵⁰ Nieminen 1993, s. 28–29, 47, 59; Haavio-Mannila & Snicker 1980, 34–37.

⁵¹ Pesola 1996, s. 113, Nieminen 1993, s.76–78.

⁵² M D1.

⁵³ Kallioniemi & Salmi 1995, s. 129.

Sotien jälkeen huvivero tanssitilaisuuden lipputuloista oli neljästäkymmenestä viiteenkymmeneen prosenttia. Sen sijaan yleishyödylliset yhdistykset saivat järjestää ohjelmallisia tilaisuuksia verotta –kunhan tanssia ei ollut kuin tunti, myöhemmin puolitoista. Tämä merkitsi iltamien eli ohjelmallisten illanviettojen nousukautta.⁵⁴ Rillumarei ja jätkäviihde saivat jalansijaa, esiintyjätähdeksi nousivat muun muassa Tapio Rautavaara, Esa Pakarinen ja Esa Karttunen⁵⁵. Todellisuudessa ohjelmaa kyläiltamissa oli monesti vain silmänlumeeksi ja pääosaan nousi tanssi⁵⁶.

⁵⁴ Pesola 1996, s. 117–120, 125.

⁵⁵ Paajanen 1998, Rillumarei ja valistus 1996.

⁵⁶ Nieminen 1993, s. 44.

2.2 Vanhan tanssiperinteen ja uuden musiikin rinnakkaiselo 1960-luvulla

Tanssilaisuudet kokivat muutoksia 1960-luvulla. Iltamien kiinnostus laski ja suuret lavat nousivat esiin. Manu Paajanen kohottaa television ja rautalankamusiikin syiksi, jotka vähensivät iltamien kiinnostusta⁵⁷. Iltamakulttuuri ja sirpalekiertueet, joissa oli paljon väkeä tekemässä ohjelmaa, tulivat liian kalliiksi, kun televisiosta saatiin vastaava viihde kotiolohuoneeseen. Esimerkiksi tangolaulaja Taisto Tammi veti enemmän kävijöitä pelkän orkesterin kanssa kuin suurikaan ohjelmopaketti – ihmisiä kiinnostivat nimen omaan tanssi ja iskelmämusiikki, ei niinkään elävä viihde-

Kuva 2: Kouluissa teinikunnat järjestivät tansseja. 1960-luvulla koulujen konventtien musiikki muuttui rautalanka- ja pop-painotteiseksi. Kuvassa Jyväskylän tyttölyseon teinikunnan satavuotistanssiaisissa vuonna 1964 soittanut kokoonpano, vasemmalta Urpo Helkovaara, Kari Ylönen, Timo Nykänen ja Kari Lemes.

Kuva J. M. Eriksson, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

⁵⁷ Paajanen 1998, s.11, 90. Suomalaista televisiotoimintaa alettiin kehittää 1950-luvun puolivälissä. Kokeilut aloitti Helsingin radioinsinööriseura ja teknillisen korkeakoulun televisiokerho. Tes-TV aloitti ensimmäiset suomalaiset televisiolähetykset, ja Suomen yleisradion säännöllinen TV-toiminta alkoi vuoden 1958 alussa. Televisiot eivät olleet joka olohuoneen nurkan koristeita vielä 1960-luvulla. Vuonna 1963 Beatlesien rantautuessa Suomeen vastaanottimia oli maassamme lähes puoli miljoonaa. Bruun ym. 1998, s. 57, 1950-luku nuorisokulttuurin nousun vuosikymmen, luku 4.3.

Kaikkien Suomen tyttöjen yhteinen ottolapsi

JIM PEMBROKE

ja Jimin uusi yhtye, joka on saanut fantastisen suosion. Tällä yhtyeellä on ennennäkemätön lavashow

POP-TANSSIT ★ **THE STEEPLES**

VALTIONTALOLLA keskiv. 23.2. klo 20—

Kuva 3: Nuorisokulttuurissa ulkomaalaisuus, erityisesti englanninkielisyys oli tärkeää. Ulkomaiset artistit olivat ihailtuja idoleita, joita saatiin nähdä Jyväskylässäkin. Jim Pembroke kävi esiintymässä Valtiontalon pop-tansseissa 23.2.1966, kyydittäjänä oli jyväskyläläisbändi The Steeples.

Mainos Keskisuomalainen 19.2.1966.

ohjelma⁵⁸. Samalla tanssitilaisuuksien järjestämistä helpotti puhtaiden tanssitilaisuuksien verotuksen laskeminen järjestäjistä riippuen 10–25 prosenttiin⁵⁹.

Vähitellen tanssien ensisijainen kävijäkunta, nuoriso, alkoi kiinnostua maailmalta tulevista uusista tuulista. Elviksen aloittama rock kutkutti jo 1950-luvulla nuorison mieltä. Suomalaiset rock-laulajat olivat hädin tuskin ehtineet levyttämään, kun rock-innustus muuttui 1960-luvun taitteen jälkeen rautalankabuumiksi. Twist, suomalaisittain visti, saapui Suomeen vuonna 1961. Shake eli sheikki syrjäytti sen muutamaa vuotta myöhemmin, lähes yhtä aikaa beatlemanian ja beat-musiikkityylin saapumisen kanssa. Uudet musiikkityylit rantautuivat Suomeen viiveellä ja elivät rinnakkain, esimerkiksi rautalankakappale Emma julkaistiin vain hetkeä ennen Beatlesien musiikin tuoloa. Edes nuorisolle ei ollut aina selvää, mitä musiikkityyliä mikäkin kappale oli.⁶⁰

Beatlesin rantautuminen Suomeen oli merkittävää. Vaikka rautalanka oli hallinnut uutuuslistaa pari aiempaa vuotta, vasta Beatles toi uuden musiikin koko kansan tietouteen. Beatles myös

⁵⁸ Jussi Raittinen Jyrki Hämäläisen haastattelemana. Hämäläinen 1996, s. 304.

⁵⁹ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; Bruun ym. 1998, s. 96.

⁶⁰ Haastattelut; 1950-luku nuorisokulttuurin nousun vuosikymmen, luku 3.4; Bruun ym. 1998, s. 16–82. Vuosikymmenen alun rock- ja rautalankamusiikin suomalaisia tähtiä olivat mm. Rock-Jerry, Timo Jämsén sekä Eero ja Jussi Raittinen. Naislaulajista suosittu oli esimerkiksi Pirkko Mannola. Rautalankayhtyeistä kuuluisia olivat esimerkiksi Sounds ja Strangers. Myös jyväskyläläisiä, kuuluisiksikin nousseita yhtyeitä syntyi tuona aikana, näitä olivat mm. Mirages ja Steeples. Bruun ym. s. 47, 53, 62; Julin 1998, ei sivunumeroa.

yhdisti nuorisoa omaksi sukupolvekseen ja oli omalta osaltaan luomassa uudenlaista identiteettiä nuorisolle.

- Se iski ihan heti. She Loves You kun tuli, niin se kolahti heti niinku häkä. Siinä tuli tunne, että hei, tää on mejän juttu. Siinä siirryttiin hyvin pienessä ajassa jostain Nalle Puhista Beatlesiin, se alotti nuoruuden.⁶¹

Vuosikymmenen loppupuoliskolla musiikkivalikoimasta tuli entistä laajakirjoisempi. Rautalangan tilalle nuorison ykkössanaksi tuli pop. Entisen esityskielen, englannin, rinnalle nousi suomenkielisiä sanoituksia ja samalla osaan kappaleista tuli sanoma mukaan. Suomalainen pop-musiikki oli melankolista ja blues-vetoista, keskittien pop haki virikkeitä myös Etelä-Euroopan rytmeistä. Mukaan mahtui soulrytmejäkin, suosikeista Kirka esitti niitä eniten. Pop muuttui 1960-luvun lopulla iskelmätyylisemmäksi kuin aiemmin ja samalla se alkoi kelvata entistä aikuisemmalle kohderyhmälle. Toisaalta esiin nousi myös pienemmälle ryhmälle tarkoitettuja musiikkisuuntia, esimerkiksi hootenannyksi Suomessa kutsuttu folk. Hippiaika tuli Suomessa tutuksi vuodesta 1967 lähtien, tosin äärilaidan musiikkityylit jäivät hyvin pienen piirin kuuntelemaksi.⁶²

Koko ajan uuden nuorisomusiikin rinnalla kulki suomalaisen iskelmämusiikin suosio. 1950-luvulla nousivat esiin artistit, jotka 1960-luvulla jättivät orkesterin sivuseikaksi. Seija Lampila aloitti naistähtien esiinmarssin 1950-luvun puolivälissä; 1960-luvulla artisteista löytyi yhtä lailla naisia kuin miehiäkin. Samalla, kun rautalankamusiikki edusti uuden sukupolven musiikkimakua 1960-luvun alussa, oli tavallisen tanssijan hittejä tangot ja humpat. Vuosien 1963–1964 suomalaishiteistä olikin vain runsas viidennes kitarayhtyeiden kappaleita, kun taas tanssiyleisön suosimia tangoja oli listaykkösistä puolet. Iskelmää soittavat suomalaiset musiikkihahmot, vaikkapa Reijo Taipale, Eino Grön, Laila Kinnunen tai Katri-Helena, olivat myyntilistoilla kolme kertaa useammin kuin kotimaiset kitariorkesterit.⁶³

Ulkomaiset artistit ja musiikkityylit rockista alkaen olivat kaupunkilaisnuorten suosiossa, kun maaseudulla pysyteltiin kotimaisten artistien kuuntelijoina. Varhainen rock vetosi suurten kaupunkien työläisnuoriin. Ennen vuosikymmenen puoliväliä uutta beat-musiikkia kuuntelivat erityi-

⁶¹ N C2.

⁶² Bruun ym. 1998, s. 86–150. Musiikissa kirjo oli valtava, esiintyjistä pinnalle nousseita nimiä olivat esimerkiksi Carola, Anki, Katri-Helena, Danny, Jormas, Irwin Goodman, M.A. Numminen ja Tapani Kansa.

⁶³ Bruun ym. 1998, s. 60, –61, 100–102; von Bagh & Hakasalo 1986, s. 295, 300–303, 317–318, 388.

Kuva 4: Danny oli teinityttöjen ihanne. Hänen show-kiertueensa keräsivät sankat teini-kuulijakunnat. Show'n saapuminen oli maalaispaikkakuntien kesän kohokohta. Mainos Keski-suomalainen 8.8.1968.

sesti keskikouluikäiset kaupunkilaisnuoret, muut pitäytyivät mieluummin perinteisessä suomalaismusiikissa. Seppo Toiviaisen vuonna 1968 tekemän kyselyn perusteella ainoastaan kymmenesosa yli 15-vuotiaista kuunteli mieluiten poppia. Saman vuoden Valtakunnallisen nuorisotutkimuksen mukaan 10–24-vuotiaista nuorista pojista kolmannes ja tytöistä puolet piti eniten kotimaisesta iskelmämusiikista. Pojista kolmannes ja tytöistä viidennes valitsi mielimusiikikseen uuden nuorisomusiikin. 38 oppilaan sekaluokassa tämä tarkoitti, että siellä olisi ollut kuusi poikaa ja neljä tyttöä, jotka kuuntelivat mieluiten poppia. 1960-luvun lopun Hendrixit jäivätkin monen nuoren suosikkilistalla kauas Suomen omista Johnneista, Danneista ja Kirkoista.⁶⁴

Uutta musiikkia kuunneltiin pääasiassa radiosta, vaikka aluksi *Yleisradion* musiikkilinja olikin hyvin vanhoillinen. Sen soittamassa musiikissa klassisen musiikin osuus oli suuri ja iskelmää, saati ulkomaisia hittejä soitettiin vähän. *Lauantain toivotuissa* oli pari viimeistä kappaletta nuorisomusiikkia. Vuonna 1962 aloitti kaksi nuorisomusiikkia lähettävää ohjelmaa. *Kahdeksan kärjessä* perustui kokonaisuudessaan nuorison oman musiikkimaun varaan. Siinä nuorison omat raadit valitsivat soitettavien levyjen paremmuusjärjestyksen. *Kaleidoskoopissa* soitettiin ja esitettiin iskelmiä, jazzia ja ulkomaista nuorisomusiikkia. Ohjelmat pyörivät viitisen vuotta, kunnes ne lopetettiin. Tilalle tulivat *Poppop*, *Poppamies* ja *Fab ykkönen*. *Sävelradion* toiminnan alkaminen toukokuussa 1963 lisäsi nuorisomusiikin määrää radioaalloilla. Siitä tulikin nuorten suosikkiasema,

⁶⁴ Bruun ym. 1998, s. 35, 54–57, 100–102, 134; von Bagh & Hakasalo 1986, s. 303; Minkkinen 1969, s. 50.

vaikka kaikki sen musiikki ei ollutkaan viimeisimpiä maailmanhittejä. Kaikkein uutuudenhaluisimmat kuuntelivat rätisevälinjaista *Radio Luxemburgia*, joka lähetettiin eetteriin suoraan Lontoosta.⁶⁵

Kuusikymmenluvulla elintason kohoamisen myötä alkoi levysoittimista tulla yhä useamman kodin perustarvikkeita. Monen nuorekin kesätienestit menivät niihin, kun kevyttä musiikkia haluttiin kuunnella muutakin kuin radion armopaloina. Raha-automaattiyhdistys lisäsi vauhdilla jukebokseja nuorten suosimiin kahviloihin 1960-luvun alussa. Niistä uusia levyjä pystyi kuuntelemaan halvemmalla kuin ostamalla ne omaksi. Ne, joilla oli televisio, näkivät sellaisia musiikillisia viihdeohjelmia kuin *Nuorten tanssihetki*, *Iskelmäkaruselli*, *Levyraati*, ja *Poppis* sekä *Valmiina... pyörii*. TV 2:n *Ohimennen* oli nuorten tekemä ohjelma nuorille, ja se ei ainoastaan esitellyt uutta poppia – se oli sitä itse. Näiden ohjelmien päättyminen vuoden 1967 tienoilla päätti television säännölliset pop-ohjelmat vuosiksi.⁶⁶

Suosikin pitkäaikaisen päätoimittajan Jyrki Hämäläisen haastattelemat artistit kuvaavat uuden musiikin vastaanottoa tanssitilaisuuksissa värikkääksi. Seppo Sädevuo kertoo, että kaikki halusivat rokata. ”Rokki ei kuitenkaan koskaan ole ollut suomalaisten ominta musiikkia, ei edes nuorison. Se on ollut tango ja hitaat slaavilaiset kappaleet.” Frederik kertoo soittaneensa kappaleitaan tangokompilla, kun Pohjanmaalla vaadittiin yleisön suosikkimusiikkia puukot kädessä. Hectorilla oli saman tyyliä kokemuksia: yleisöä ei välttämättä kiinnostanut tähden oma musiikki. Hän tilittää, että ”samalla tavalla kansa karkeloi ”Palkkasoturiakin”. Oli hämmäntävää, että tuli lavalta mitä vaan, niin kaikki tanssittiin samalla tavalla”.⁶⁷

⁶⁵ MA1, N C2; Bruun ym. 1998, s. 56–57, 143–144; von Bagh & Hakasalo 1986, s. 372.

⁶⁶ MB1, N C2; Bruun ym. 1998, s. 80–84, 143.

⁶⁷ Hämäläinen 1996, s. 43–44, 92, 332. Frederikin oikea nimi on Ilkka Sysimetsä ja Hectorin Heikki Harma.

2.3 *Tanssitilaisuudet erosivat toisistaan tyyllillisesti*

Perinteisissä yleisissä tansseissa edettiin hyvin tiiviisti sukupuoleen sidonnaisten roolien mukaan. Tansseissa miehet ja naiset olivat omissa rintamissaan. Naiset olivat tanssiin haettavissa ja näkyvissä kukin oman uskalluksensa ja tanssihalunsa mukaan, asetelma oli selvästi hierarkkinen. Lehmäjonoksikin⁶⁸ kutsuttu eturivi ei ollut kaikkien tavoitepaikka. Eturivissä olivat usein rohkeat työläisperheiden ja maalaistalojen tytöt, kun taas takarivissä olivat ne, jotka olivat oppikoululaisia ja esittivät ”coolia”⁶⁹. Takarivin kukkasias olivat myös arat nuoret sekä huonommat tanssijat. Silti hekin toivoivat, että hakijoita riittäisi.⁷⁰ Miehet hakivat tanssiin, naiset eivät kieltäytyneet tanssista kuin jos mies oli liian humalassa. Naistentaitien aikaan naiset saivat hakea miehiä ja osoittaa, kenellä oli mahdollisuuksia päästä saattomatkalle. Tansseissa kanttiin tai puffetti riitti järjestetyksi ohjelmaksi, ja aina sitäkään ei raaskittu käyttää⁷¹.

*Konventit*⁷² rakentuivat yleisissä tansseissa opitun mallin pohjalle. Tyttöjen ja poikien riveihin ryhmittäytyminen oli selkeää ja pojat hakivat tyttöjä tanssimaan. Musiikki oli kuitenkin yleisistä tansseista poikkeavaa: se oli nuorisomusiikkia, usein englanninkielistä. Lisäksi soitettiin levyjä, jotka yleisissä tansseissa kelpasivat vain taikomusiikiksi. Lisäksi konventteihin tultiin tansseja useammin vain viettämään aikaa, sillä kävijäkunta oli usein tanssitaidotomampaa kuin yleisissä tansseissa.⁷³

1960-luvun loppupuolella maahan rantautuneissa *diskoissa*⁷⁴ meno muuttui. Musiikki oli kyllä sitä samaa, mihin koulujen konvissa oli totuttu, pääpaino oli levymusiikilla. Mutta täysin uutta oli

⁶⁸ ”Emäntä: Raija”, Seura 16/1966.

⁶⁹ Lainaus N D1.

⁷⁰ N A1, N D1.

⁷¹ N A1, N D1, N D2, M D1.

⁷² Konventti on Nykysuomen sanakirjan mukaan koululaisten toverikunta tai teinikunta mutta sana tarkoittaa myös sen kokousta tai illanviettoa. NS 1967 (1992).

⁷³ N C2, Nieminen 1992.

⁷⁴ Disko on lyhennelmä sanasta diskoteekki, joka tulee ranskan sanasta discothèque. Sanan alkupe-
rä on kreikan kiekkoa (diskos) ja varastoa (theke) tarkoittavissa sanoissa. Sivistyssanasto 1995.

asetelma, jossa istuttiin pöydissä. Tanssiin haku ei ollut enää niin muodollista, tanssimaan saatettiin lähteä tuosta vaan vierustoverin kanssa.⁷⁵

Keskiolutravintolat muistuttivat taas hyvin pitkälle diskoja. Niissä illan kulun pääpaino oli seurustelulla ja illanvietolla. Toisin kuin aiemmissa tanssipaikoissa, täysi-ikäisten nuorten valtaamissa ravintoloissa oli alkoholitarjoilu. Alkoholi ilmeistyi illan kulkuun rivakkaa vauhtia vuodesta 1969 alkaen, kun keskioluen myynti vapautui.⁷⁶

Alla olevassa kaaviossa olen esittänyt tiivistettynä eri tanssitilaisuuksien tyylilliset piirteet. Olen kiinnittänyt huomiota tanssiin liittyviin rooliasetelmiin, tilaisuuksissa esitettyyn musiikkiin sekä alkoholitarjoiluun.

Kaavio 1: Tanssitilaisuuksien tyylilliset vaihtelut.

paikka	kävijöiden erottelu	roolit	musiikki	tanssin merkitys	alkoholitarjoilu
Yleiset tanssit	miehet-naiset	mies valikoi ja hakee; myös naistenhakuja	iskelmä; orkesterit	tanssikeskeinen	ei
Konventit, nuorisotanssit	pojat-tytöt	selvä erottelu, kuten yleisissä tansseissa	nuorisomusiikki; orkesterit ja levyt	tanssi sekä illanvietto keskeisiä	ei
Diskot	ei erottelua, pöydät	ei selviä rooleja	nuorisomusiikki; levyt	illanvietto sekä tanssi keskeisiä	ei
Keskiolutravintolat	ei erottelua, pöydät	ei selviä rooleja	paikan mukaan levyt tai elävä musiikki	illanvietto keskeinen, tanssi sivussa	kyllä

⁷⁵ N C2, N D2, M D1; ”Emäntä: Raija”, Seura 16/1966.

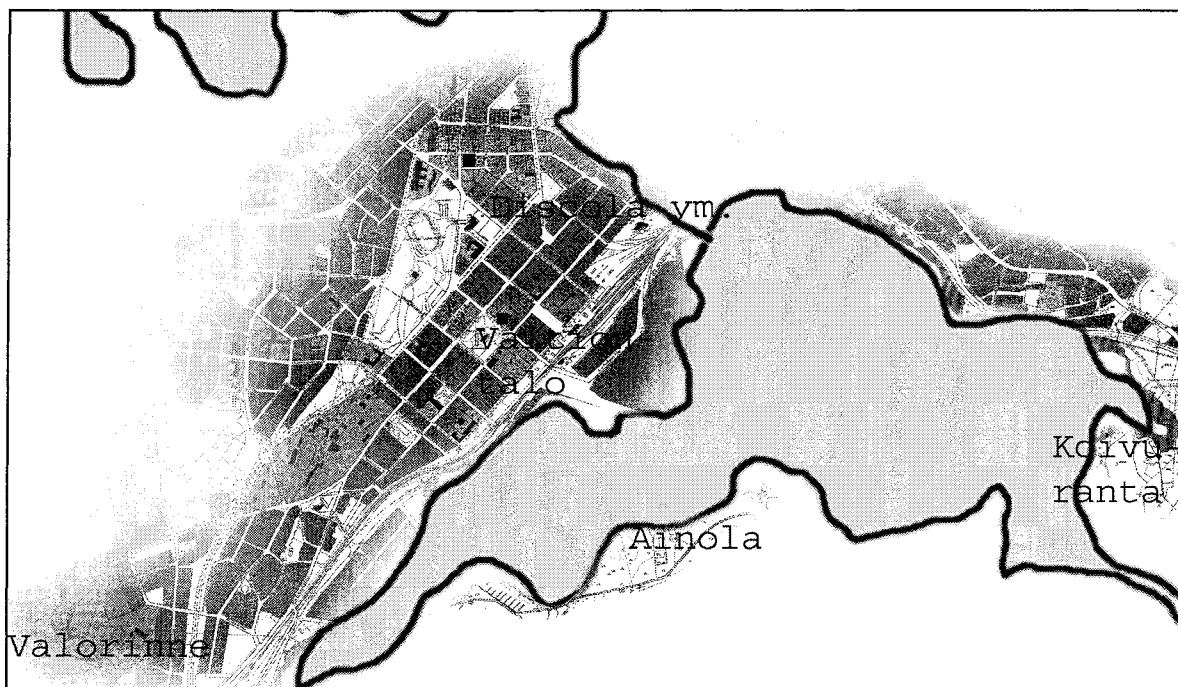
⁷⁶ N C2, MB2; Ta 83 Alkoholilaki 26.7.1968/459 ja Ta 83 asetus alkoholijuomista 29.11.1968/644; Ahlström-Laakso & Österberg 1978, s. 10; Salomaa ja Väisänen, Seura 38/1969.

2.4 Yleisissä tansseissa oli eniten kävijöitä

Vielä 1960-luvun alussa tanssitilaisuudet olivat saman tyyliisiä kuin 1950-luvulla, mutta sen jälkeen niiden järjestäminen alkoi saada uusia kaupallisia piirteitä. 1960-luvulla alkoi tähtikultti nostaa päätään Suomessa. Pienet oman kylän laulajat eivät enää tanssilavoille kelvanneet, vaan esiintyjä vetivät puoleensa isot nimet ja suuret show't. Suurlavoja alkoi ilmestyä hyvien kulkureittien varsille, ja kylien omat pikkulavat ja seurojen talot ränsistyivät ja niiden toiminta näivettyi. Kun 1960-luvun taitteessa tanssilavoja on arvioitu olleen Suomessa reilu tuhat, oli niitä vuosikymmenen lopulla enää muutama sata. Sen sijaan suurlavat elivät huippuartisteineen kulta-aikaansa. Suurlavat tarvitsivat esiintyjikseen nimen omaan tähtiä, jotka vetivät yleisöä mielellään koko maakunnasta. Silti on huomattava, että tansseissa 1960-luku mentiin tangon tahtiin.⁷⁷

Alla olevassa kartassa näkyvät Jyväskylässä nuorison suosiossa olleet tanssipaiikat. Tanssilavoja oli kaksi, Ainola ja Koivuranta. Talvipaikoista nuoriso kävi Valtiontalolla ja Valorinteellä. Nuorison disko Discola-kellari tunnettiin useammalla nimellä. Tässä luvussa käsittelen tarkemmin kartalle merkittyjä paikkoja.

Kartta 2: Jyväskylän nuorison suosimat tanssipaiikat 1960-luvun loppupuolella.

⁷⁷ Bruun ym. 1998; von Bagh & Hakasalo 1986, s. 294, 387–389; Niemi 1997, s. 157; Nieminen 1993, s.49; Yli-Jokipii 1996, s. 25; Paajanen 1998, s. 91.

Kuva 5: Ainola oli Jyväskylän suosituin tanssilava. Se sijaitsi Jyväskylän keskustaa vastapäätä olleella Jyväsjärven rannalla. Lava oli aktiivisessa toiminnassa aina 1990-luvulle saakka. Kuva Hannu Takkinen.

Jyväskylässä kesälavat olivat vasemmiston ylläpitämiä. **Ainolan** suosion juuret olivat heti sodan jälkeisessä ajassa. 1950-luvun nousukauden jälkeen aina 1960-luvun loppuun asti Ainolassa ylitettiin yhtä kesää lukuun ottamatta kolmenkymmentuhannen kävijän rajapyykki. 1950-luvun jälkeen uusi kävijähuippu koettiin vuosina 1966–1969; ennätysvuonna 1967 Ainolassa tanssijoita oli 44 500. Samana vuonna tilaisuuksia järjestettiin vajaa kuusikymmentä, joten kävijöitä tanssi-iltaa kohti oli keskimäärin reilusti yli seitsemänsataa. Lauantai-illat vetivät eniten porukkaa, täydellä lavalla saattoi olla tuhatkin kävijää. Viikolla ja sunnuntaisin paikalla saattoi olla vain parisataa tanssijaa.⁷⁸

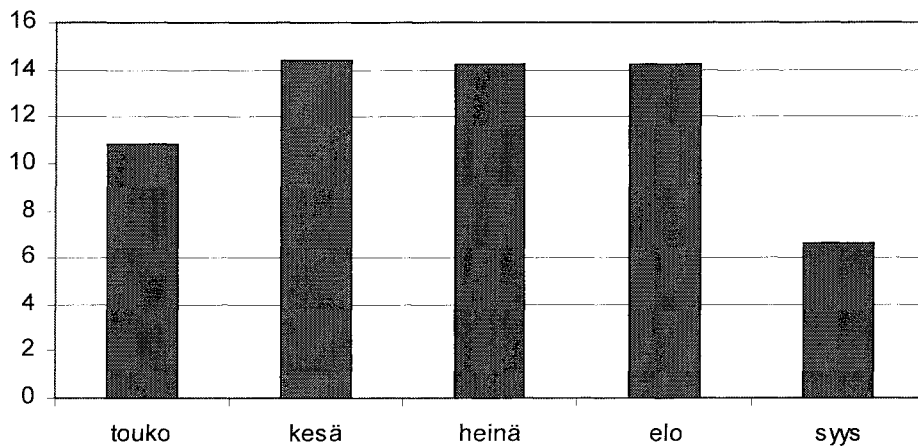
Ainola oli Jyväskylän työväenyhdistyksen ylläpitämä tanssilava. Yleisimmin tansseja järjestivät itse työväenyhdistys tai urheiluseura Veikot. Ainola aloitti tanssikautensa joko vapulta tai helluntain tienoolla. Kausi kesti syyskuun loppupuolelle. Toukokuussa ja syyskuussa tanssipäiviä oli kymmenkunta, kaksi kolme kertaa viikossa. Muina kuukausina tanssipäiviä kuukaudessa oli viitisen toista – kolme tai neljä kertaa viikossa.⁷⁹ Keskimääräiset tanssikerrat kuukautta kohti näkyvät

⁷⁸ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin, Nikki 1988.

⁷⁹ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

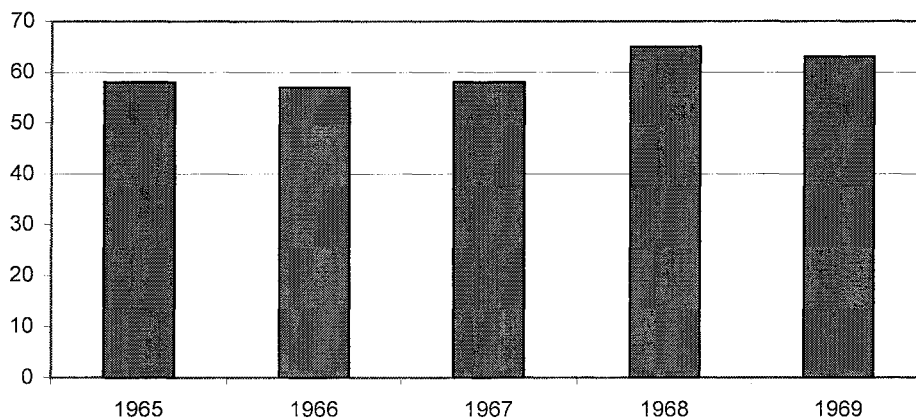
alla olevassa kaaviossa 1 ja vuosittaiset tanssimäärät kaaviossa 2. Tarkempi erittely on työn lopussa liitteenä numero 4.

Kaavio 1: Ainolassa järjestettyjen tanssien kuukausittainen keskiarvo vuosivälillä 1965–1969.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 2: Ainolassa järjestettyjen tanssien määrä kesää kohti vuosivälillä 1965–1969.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaaviot 1 ja 2: Ainolassa järjestettiin noin kuudetkymmenet tanssit kesässä, vuosittain vaihteluita ei juurikaan ollut. Kesä-elokuussa tanssikertoija oli neljätoista, touko- ja syyskuussa kelistä riippuen viidestä kahteentoista tanssi-iltaa.

Lauantaina 24. 8. klo 20
RAUNO ESKELISEN YHTYE
 solisteina **OLAVI KARI** ja **HANNELE LAAK-
 SONEN**

Sunnuntaina 25. 8. klo 20
JORMA ESKELISEN YHTYE
 solistina **JORMA LIPONEN**

Jatkuvasti nuorison suosiossa!

Kuva 6: Ainola - Jatkuvasti nuorison suosiossa! Mainostekstistä huolimatta Ainolan kävijäkuntaan mahtui kaiken ikäisiä, vaikkakin nuoria heistä oli suurin osa. Ainolan suosiota ei silti kukaan voinut kiistää. Mainos Keski-suomalainen 29.8.1968.

Ainolassa tanssipäivät olivat yleensä keskiviikko, perjantai, lauantai ja sunnuntai. Vanhastaan sunnuntai ja keskiviikko olivat yleisiä tanssipäiviä, perjantai yleistyivät huvipäiväksi vasta viisipäiväiseen työviikkoon siirtymisen jälkeen⁸⁰. Välillä joku näistä päivistä saattoi jäädä väliin ja toisaalta joskus tansseja saatettiin järjestää muinakin viikonpäivinä.⁸¹

Tanssit alkoivat kello 20 ja paikalle saavuttiin ajoissa, viimeistään iltayhdeksän aikaan. Yleensä Ainolassa tanssittiin puolille öin saakka, tanssi-ilta oli ohi viimeistään puoli yhdeltä. Vuodesta 1968 alkaen saattoi tansseja järjestää ilman erityistä lisämaksua aina kello yhteen saakka, minkä jälkeen tansseja alkoi olla selvästi useammin yli puolenyön. Juhannuksena tanssit jatkuivat aamu-kahteen asti, samoin jotkut lauantait venyivät yhteen tai kahteen saakka. Hyvin poikkeuksellisesti Ainolassa jatkettiin juhlintaa kolmeen tai neljään, tällöin tilaisuus oli yleensä nuorisolle tarkoitettu.⁸²

Ainola sijaitsi Jyväskylän keskustasta katsoen Jyväsjärven toisella puolella. Paikalle päästiin joko Kymppi-lavalla tai teitä pitkin kiertämällä. Kävellessä tai polkupyörällä, miksei Vespallakin, matkaan kului joitain toveja, sillä teitse matkaa keskustasta kertyi viitisen kilometriä. Suosittua oli kerääntyä Cygnaeuksenkadun alapäässä sijainneeseen laivasatamaan ja katsella, ketä tansseihin

⁸⁰ Laki 40-tuntisesta työviikosta meni läpi eduskunnassa vuonna 1965. Kouluihin viisipäiväinen työviikko saatiin muita aloja myöhemmin, kuitenkin viimeistään peruskoulu-uudistuksen myötä. Jyväskylässä viisipäiväiseen kouluviikkoon siirryttiin koulusta riippuen 1970-luvun taitteessa. NB1, Keski-Suomen yhtenäiskoulun vuosikertomukset; SDP:n [www-sivut/historia](http://www.sivut/historia).

⁸¹ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

⁸² Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; MD1.

oli menossa. Samalla saatettiin itse päättää, kannattiko laivapilettiä sinä iltana ostaa lainkaan, sen lisäksi kun oli vielä maksettava sisäänpääsykin.⁸³

Vuonna 1966 tehdyn kyselyn mukaan Ainolan kävijäkunta oli nuorta, vain korkeintaan viidenness yleisöstä oli yli 21-vuotiaita. Kävijöitä oli kaikista yhteiskuntaluokista ja joukossa oli paljon kesäyliopiston opiskelijoita. Suurin osa kävijöistä piti lavaa Jyvässeudun siisteimpänä, musiikkia sopivana ja oli paikkaan muutenkin tyytyväinen.⁸⁴

Enemmistö Ainolan tansseista oli perinteisiä tango- ja humppavetoisia iltoja. Musiikkia soitti tanssiorkesteri, välillä arkisin ja sunnuntaisin järjestettiin halvempia levytansseja. Lauantaisin soittamassa oli joku yleisöä houkutteleva kova nimi, kuten Eino Grön tai Reijo Taipale. Viikolla artistit olivat tuntemattomampia tai paikallisia soittajia, esimerkiksi Rauno Eskelinen soitti Ainolassa usein. Ainolassa järjestettiin myös erityisiä nuorisoiltoja, jolloin osan iltaa pidettiin nuoriso-osastoa. Nuoriso-ohjelman aikana saattoi soittamassa olla joku paikallisista nuorisobändeistä ja muuten musiikki tuli levyiltä. Nuorisoiltoina nekin, jotka eivät perinteisestä tanssista niin piitanneet, saattoivat tulla Ainolaan piipahtamaan ja tanssimaan tangojakin siinä sivussa. Toisaalta Ainola yritti houkutella kävijöitä myös erilaisilla ohjelmailloilla, joita oli kuitenkin harvemmin. Juhannusillan kulkuun ohjelma kuului luonnostaan, välillä kokeiltiin Ainola-olympialaisia ja miss Ainolan valitsemista.⁸⁵

Koivuranta oli Jyväskylän toinen tanssilava. Se oli 1960–1970-luvulla leimaltaan työväen nuorisolava⁸⁶. Lavan ylläpitäjä oli Suomen Kommunistinen puolue. Tanssien järjestäjänä kunnostautuivat SKP:n Jyväskylän keskusjärjestö ja erityisesti Keljon alajärjestö. Myös Kulttuurityön keskuksen Keski-Suomen piirillä ja Keski-Suomen Demokraattisilla Nuorilla oli usein tanssi-iltoja järjestettävänä. Järjestäjien kirjo oli suuri, mutta paria poikkeusta lukuun ottamatta kaikkia yhdisti vahva vasemmistolaisuus.⁸⁷

⁸³ M B1, M A2, M D1. Sisäänpääsy Ainolaan maksoi vuonna 1965 lauantaisin 1,50 markkaa, kolmea vuotta myöhemmin kolme markkaa. Useamman esiintyjän iltana hinta saattoi nousta neljään markkaan. Vastaavasti levyiltana hinta vaihteli vuodesta riippuen viidenkymmenen pennin ja markan välillä (Keskisuomalaisen huvi-ilmoitukset). Haastatteluissa laivamatkan hinnaksi muisteltiin puolisen markkaa.

⁸⁴ Nikki 1988, s. 118–119.

⁸⁵ N C2, N D2, M D1; Keskisuomalaisen huvi-ilmoitukset; Nikki 1988, s. 118–119.

⁸⁶ Niemi 1997, s. 154.

⁸⁷ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kuva 8: Koivuranta oli maineeltaan vasemmistolainen lava. Se sijaitsi Halssilassa Jyväskylän Irannalla. Koivuranta lopetti toimintansa 1970-luvun loppupuolella, kun sen paikalle rakennettiin turvevoimalaitos. Kuva vuodelta 1974, Hannu Takkinen.

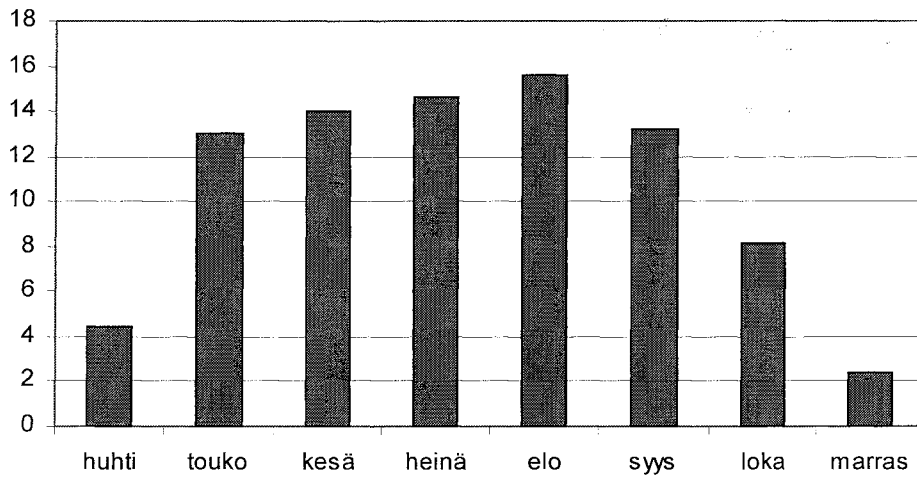
Koivurannassa tanssikausi alkoi yleensä viikkoa ennen vappua. Huhtikuussa järjestettiin viikon sisällä tiiviisti muutama tanssikerta, toukokuu otettiin sitten vähän löysemmin. Kesällä tanssipäiviä oli kolme tai neljä viikossa, torstai ja maanantai olivat yleisimpiä huilipäiviä. Välillä tansseja ei järjestetty lauantaisinkaan, vaan tila oli varattu muulle toiminnalle – vaikkapa painikisoihin. Koivurannan meno hidastui syyskuun puolivälin jälkeen, ja lokakuussa tansseja oli vain pari kertaa viikossa. Toiminta loppui viimeistään marraskuun alussa Valorinteen ja Kivistön aloitettua tanssinsa.⁸⁸ Keskimääräiset tanssikerrat kuukautta kohti näkyvät seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa³ ja vuosittaiset tanssimäärät kaaviossa 4. Tarkempi erittely on työn lopussa liitteenä numero 5.

Koivurannassa tanssit jatkuivat puolen yön yli useammin kuin Ainolassa. Varsinkin sen jälkeen, kun tansseja sai ilman erillistä maksua järjestää yhteen saakka, ilta piteni järjestäin tuon ilmaisen lisätunnin verran. Kahteen tai kolmeen jatkuvat tanssit eivät nekään olleet harvinaisuuksia, varsinkaan, kun tanssit olivat selvästi nuorisotyyliset. Yhden kerran Koivurannassa on pistetty jalalla koreasti läpi koko yön, huvilupa oli haettu aamukahdeksaan saakka.⁸⁹

⁸⁸ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

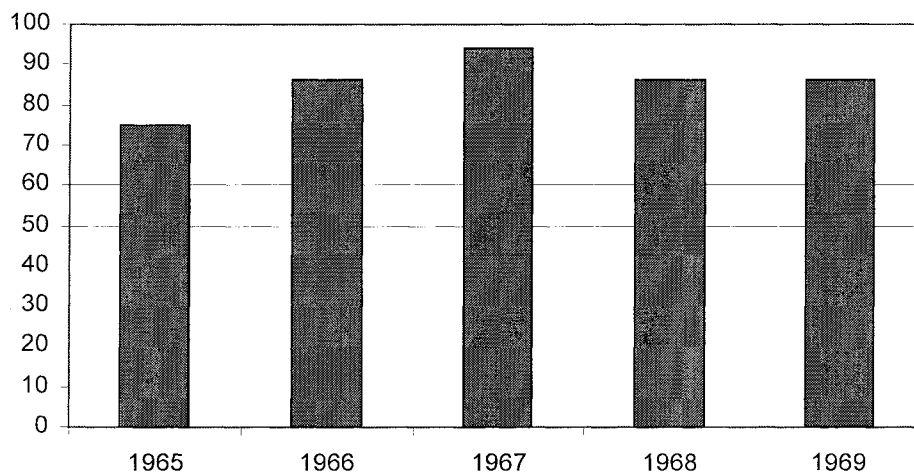
⁸⁹ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 3: Koivurannassa järjestettyjen tanssien kuukausittainen keskiarvo vuosivälillä 1965–1969.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 4: Koivurannassa järjestettyjen tanssien määrä kesää kohti vuosivälillä 1965–1969.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaaviot 3 ja 4: Koivurannassa järjestettiin noin 85 tanssia kesässä, poikkeuksina vuonna 1965 kymmenkunta tanssikertaa vähemmän ja 1967 kymmenkunta enemmän. Touko-syyskuun ajan tansseja oli noin neljättoista kuukaudessa, aikaisin keväällä ja syksyn saavuttua viikotanssit vähenivät. Marraskuun aikana oli silloin tällöin pari tanssikertaa, mutta nämä olivat jo poikkeustapauksia.

<p>TANAAN KLO 20.00 SEPPÖ HAKALA — HARRI SNELL Liput 2 mk</p>	<p>LAUANTAINA KLO 20—01 TAISTO TAMMI — IRWIN GOODMAN klo 22 jälk. Liput 4 mk</p>	<p>SUNNUNTAINA KLO 20.00 Kerran kesässä TAPANI KANSA SHOW Liput 4 mk</p>
---	---	---

Kuva 9: Koivurannassa vieraili nimekkäitä artisteja, jotka olivat erityisesti työläisnuorten mieleen. Iltojen tyyli vaihteli, viikolla oli yleensä levytanssit, lauantaina nimekäs kassamagneetti ja sunnuntaina vaihtoehtoisesti joko nuorisoesiintyjä tai paikallinen yhtye. Mainos on Keski-suomalaisesta 22.8.1968.

Koivuranta sijaitsi Ainolaa selvästi kauempana keskustasta, sekin kuitenkin Jyväskylän rannalla. Paikalle pääsi bussikyödyllä, laivaa ei sinne kulkenut. Kävely matka keskustasta Koivurantaan oli huomattavasti pidempi kuin matka Ainolaan, mutta osalle kävijöistä kävi apostolin kyyti nopeamman kyydin puuttuessa. Toisaalta Koivuranta oli halssilalaisten ja kivistoläläisten lähilava ja heitä sen kävijäkuntaan mahtuikin paljon.

Koivurannan lava oli suuri ja sinne mahtui tuhatkunta kävijää. Malliltaan lava oli pyöreä, kuten Ainolakin, ja lavan laidassa oli kahvio, parhaimmillaan lavan kummassakin päässä omansa. Sekä tansseissa kävijät että muusikot pitivät Koivurantaa yhtenä Jyväskylän parhaista pop-lavoista. Arvostus näkyi myös siinä, että siellä vierailivat esimerkiksi maata kiertäneet Dannyn show't. Musiikki oli muutenkin Ainolaa useammin nuorisolle suunnattua ja nuoriso-orkestereita sekä pinta-nimiä vieraili Koivurannassa tasaiseen tahtiin.⁹⁰

Kuten musiikinkin kohdalla, tanssilavoilla suuri enemmistö oli innostunut perinteisestä tanssityylistä. Yleensä tanssipaiikka valittiin sen perusteella, mikä oli oman kaveripiirin suosikkipaikka. Ainola oli Jyväskylässä oppikoululaisten suosima tanssilava. Monelle Koivurannalla oli liian kommunistinen maine tai kävijäkunta oli omasta mielestä liian nuorta. Sen sijaan Koivuranta oli monen ammattikoululaisen tai työläiskodista olevan mielipaikka. Koivurannan puolestapuhujat moittivat Ainolaa jäykästä ilmapiiristä ja vanhahtavasta ilmeestä. Toisille paikalla ei ollut niin väliä, kunhan menoa riitti. Nelituntinen tanssi-ilta saatettiin jakaa kahtiakin ja käydä katsomassa molempien lavojen meininki.⁹¹

⁹⁰ N A1, N A3, N D2; Keski-suomalaisen huvi-ilmoitukset.

⁹¹ N A1, M C1, M D1.

Jyväskyläläisnuoriso kävi myös ympäristön **muilla tanssilavoilla**, erityisesti suuremmat lavat vetivät tanssimaan kauemmaksikin. Autoistumisen myötä⁹² tanssimatkoja saatiin tehdä yli sadankin kilometrin päähän. Kauemmille lavoille mentiin joko omalla autolla tai järjestetyllä linja-autokyydillä. Muilla lavoilla käyntiä hillitsi tanssi-illan kustannusten lisääntyminen ja lavojen etäisyys: Sisäänpääsyn ohelle tuli kyytimaksu, ja kyyti lähti kotiin vasta tanssien loputtua.⁹³ Yleensä jyväskyläläisten tanssimatkat rajottuivat pohjois-eteläksellillä Äänekoskeen–Saarijärveen ja Jämsään sekä itä-länsisuunnassa Hankasalmeen ja Keuruulle. Jyväseudulla suosittuja tanssi-paikkoja olivat esimerkiksi Nelospirtti (Korpilahti), Savion lava (Laukaa), Kukonhiekkä (Saarijärvi), Hangan lava (Hankasalmi) ja Kuikan lava (Uraisille mennessä). Suuret lavat olivat siksi mielenkiintoisia, että ne houkuttelivat paikalle muutakin väkeä kuin vain samoja vanhoja kaupungin lavoilla pyöriviä naamoja. Niissä myös kiersivät parhaat esiintyjät.⁹⁴

<p>Lauanpäivä 27. 7. 1968 kello 20 — 01 soittain K-Sin suositit</p> <p>Pertti NISKAVAARAN yhtye Laulusolistina Leo MUSTONEN</p> <p>R. Purnon laulueskotti Jyväskylä, Väinökosken ja toin kutsua 1928. Vainokki 1846, Leppälahti 1920, Laukaa mk. 1810, Viitasaari 1925. Kadulla pyörittäjä — Yht. takaisin. — Liput 2 mk.</p>	<p>kisapursi</p> <p>OHJELMA Lauanpäivä 27. 7. Jolloin orkesteri ei voinut tulla ko- tialueeseen saakka, siksi pyydetään orkesterinjohtaja valitsemaan tapaan jostakin nätekest.</p> <p>Orkesterinjohtaja TIRKANEN.</p>	<p>Sunnuntai, 28. 7. 1968 kello 20 — 01 soittain 3-kertaisen Suomen Helsingin YHTYE</p> <p>PAAVO TIUSASEN YHTYE Laulusolistina levyttäjä IRJA KUUSELA</p> <p>Liput 3 mk. — Ei kukaan.</p>
<p>Syvälahden lava Hiljaisuus 28. 7. klo 20—24 10 VUOTTA HUIPULLAI. EINO GRÖN JA 8-MERINEN SUURORKESTERI TANSSITAI</p>	<p>KUKONHIEKKA LAUANTAI 27. 7. KLO 21 — 02</p> <p>SUVIYÖN VALVOJAISET KOLME ORKESTERIA</p> <p>AARNE KAAKKUNEN — SILVERY — KARI LEINO — SOLOITIT: INGA SULIN — KARI HÄME — JOSE COSTELLO</p> <p>OHJELMA: Kullinkallio: ÄÄNEKOSKELTA klo 20:30, KARSTULASTA klo 20:30 (Kahvipöytä kutsu), KARSTULASTA klo 20:00, PÄIJÄNVI 20:15, Pyykkimäki 20:30, Mäkiä n. 20:30, JYVÄSKYLÄLTÄ Kiviharjo auto klo 19:15, Kintaus 19:30, Viikinkintaus 20:00, Uusimäki 20:20, Lempeä n. 20:40, PÄIJÄNVIKSELTÄ klo 18:45, Yli-Kintaus 20:15 ja Oulussa n. 20:45 sekä Saarijärven Markkinoilla jatkava kiertue alk. klo 20:45. Pöytä- ja ruokailu- ja tanssipaikka. Kutsuun on otettu mukaan myös kaikki TOURETIN LÄHNE- YÖN auto jatkaa Kerkkulan, Häikkisen, Kouskankalle, Lämmitälän ja Äänekoskelle.</p> <p>KOKO MAAILMATA KOROONTUO JÄLLEEN SAARIJÄRVELLE KIRSIIN JA KUKONHIEKKAAN!</p>	
<p>Koivuranta</p> <p>Lauanpäivä 27. 7. klo 20—01</p> <p>JUHA "WATT" VAINIO YHTYEINEEN toiveena soittoa saksalainen CLAUS MEYKE. Tanssityö tervetuloa!</p> <p>Sunnuntai 28. 7. klo 20</p> <p>PERTTI NISKAVAARA YHTYEINEEN soittain ERKKI KEIHASVUORI ja LEO MUSTONEN.</p>	<p>KYVYN LAVA</p> <p>Vanhujen ja nuorten TANSSIT lauantaina 27. 7. kello 20—02. Lavalla soittain MATTE VALIMÄEN YHTYE ja Kyyjärven Marras- seuran talossa SAAREN PEELMANNIT vanhaa tanssimusiikkia.</p> <p>Sävelien Ohjelmaa kello 20:00. — TERVETULOA! Kyyjärven Mus.</p>	
<p>UURAINEN KASINOLLA UURAINEN</p> <p>Sunnuntai 28. 7. klo 20 OIVA LAMPINEN SHOW, Liput 2 mk. Pöytä- ja ruokailu- ja tanssipaikka. Kutsuun on otettu mukaan myös kaikki TOURETIN LÄHNE- YÖN auto jatkaa Kerkkulan, Häikkisen, Kouskankalle, Lämmitälän ja Äänekoskelle.</p>	<p>HIEKKARINNE</p> <p>— Siellä tavataan sunnuntaina 28. 7. klo 20. Tahdin takaa E. M. Lindén + Jorma Salonen. Liput 2 mk. Tervetuloa!</p>	<p>Lauanpäivä 27. 7. klo 20.00</p> <p>Menestyvyys ERKKI KEIHASVUORI Hankasalmella soittain ALAN HUPPULA "Keskellä kymppii!"</p> <p>Sunnuntai 28. 7. klo 20.00 soittain HARMONY-POJAT soittain ERKKI HUISMAN.</p>
<p>ANKKA</p> <p>Lauanpäivä 27. 7. 1968 kello 20 — 01</p> <p>ERKKI JUNKKARINEN ja UNTO SAARISEN YHTYE.</p> <p>Liput 3 mk. Linja-autot esteet.</p>		<p>Kinnulan Ruuhilahti</p> <p>Lauanpäivä 27. 7. klo 20—01 TAINA ALANNO yhtyeineen. Tiistaina 30. 7. klo 20—24 VENKO HYVÄINEN.</p> <p>Hiljaisuus auto Kivijärveltä klo 20. Yht. takaisin.</p> <p>TERVETULOA! Kinnulan Kämmit</p>
<p>Karstula — Rantakallio — Karstula</p> <p>Sunnuntai 28. 7. kello 20 — 01 esivierailin EERO HAAPANEN YHTYEINEEN Raumalta. Soittain KARI TUONONEN.</p> <p>OHJELMA: Karstulan Laitteen Saarijärvi 1845, O. Manninen, Kannonkoki kuten aikaisemminkin.</p>		<p>SYVÄLAHTI</p> <p>Lauanpäivä 27. 7. klo 20—01 Suomen harmonikkamestari ALPO POUJA yhtyeineen. Soittain na levyttäneen tangosuosittit MARKKU GÖDS.</p> <p>Sunnuntai 28. 7. klo 20—01 Jukka Kuoppamäki yhtyeineen</p> <p>Linja-autot: est. alkut. 3. tervetuloa 18. 10. 2. Hoppimäki 1840</p>
<p>***** JÄMSÄ — PAVILJONKI *****</p> <p>SUNNUNTAINA 28. 7. KLO 20.00</p> <p>EMELI SUHINA-LEMPI ANN-CHRISTINE JUHANI KOTAJÄRVI YHTYEINEEN ALUS JÄRVINEN 9 TAITELIJAA ALAN HUPPULA — TV- JA LEVYTTÄJÄ</p>		

Kuva 10: Keskisuomalaisen huvi-ilmoituksia perjantaina 26.7.1968. Perjantaisin oli yleensä lähes kokonainen Keskisuomalaisen aukeama täynnä tanssimainoksia.

⁹² Autokauppa vapautui valtion säännöstelystä vuonna 1962. Autoja ostettiin eniten vuosina 1964 ja 1965. Jälkimmäisenä vuonna niitä rekisteröitiin yli satatuhatta. Vuonna 1970 autoja oli kuitenkin vain 178 tuhatta ihmistä kohti. Piltz 1997 c, s.52 ja Piltz 1997 b, s.71–73.

⁹³ N A2, N A3, N D1, M A2, M C2; Nieminen 1993, s.87–88, Niemi 1997, s. 151.

⁹⁴ N A2, N B2, N D2; M A2, M A3, M C1, M C2, M D1, M D2.

2.5 Talvella tansseja oli vähemmän kuin kesällä

Tanssilavat sulki ovensa talveksi, ja lavatanssikausi oli ohi viimeistään marraskuun alussa. Talvella tansseja järjestettiin esimerkiksi seurojen taloilla ja työväentaloilla. Järjestäjinä toimivat samat järjestöt kuin mitkä kesäisin pyörivät tanssilavoja, tosin myös oikeistovetoisia paikkoja löytyi.⁹⁵

Talvikauden 1966 loppuun saakka nuorison suosikkipaikka tansseille oli **Valtiontalo**, jossa tavallisten tanssien ohella järjestettiin erityisiä nuorisotansseja, go go -iltoja. Valtiontalon juhlasali, jota kutsuttiin Valtikseksi, sijaitsi Kirkkopuiston laidalla Kilpisenkadun varrella. Toisen kerroksen hallimaiseen juhlasaliin mahtui nelisensataa kävijää. Alvar Aallon suunnittelemaa salia arvostettiin ilmapiiriltään Jyväskylän hillityimmäksi ja modernimmaksi ja siellä pidettiin monenlaisia musiikkitilaisuuksia. Hillitty meno oli tosin siitä kaukana, kun esiintymään saapui esimerkiksi nuorison suosikki Renegades. Nuorisoillan aikana Valtis tarkoitti kävijäkunnalleen tanssia, bändejä ja ihastusten näkemistä. Valtiontalo oli myös se paikka, missä moni kävi ensimmäistä kertaa tanssimassa; jos ei muuten, niin ainakin viimeisten hitaiden aikana. Nuorisotansseissa saatettiin elävän musiikin ohella soittaa levyjäkin. Viimeisen kerran Valtiontalolla tanssittiin 8.5.1966.⁹⁶

Kuva 11:
Valtiontalossa kävi monta ulkomaista pop-yhtyettä. Suomalaisille kelpasi, kunahn esiintyjä oli ulkomainen ja esityskieli englantia. Varsinkin maakunnissa oltiin tyytyväisiä, kunhan ulkomaisia esiintyjä kävi. Mainos Keski-suomalainen 12.1.1965.

⁹⁵ Luettelo annetuista päätöksistä hui- yms. tilaisuuksiin.

⁹⁶ Luettelo annetuista päätöksistä hui- yms. tilaisuuksiin; Niemi 1997, s. 153; Jäppinen 1998. Jyväskylän suojeluskunnan taloksi suunnitellun rakennuksen suunnitteli Alvar Aalto, ja se on yksi hänen klassisen kautensa päätöitä. Rakennus valmistui vuonna 1929. Aalto suunnitteli rakennukseen kauppahallin, elokuvateatterin ja erilaisia toimistotiloja sekä siipirakennukseen juhlasalin lämpiöineen. Valtio osti rakennuksen käyttöönsä 1930-luvulla, jonka jälkeen talo on tunnettu Valtiontalona. Tommila 1972, s 553, 530.

Kuva 12: Valtiontalo toimi kesään 1966 saakka nuorten pop- ja go go -iltojen järjestyspaikkana, samoin kuin monien muiden tanssitilaisuuksien näyttämönä. Monen suuriin ikäluokkiin kuuluvan jyväskyläläisen nuoruusmuistoihin kuuluvat pitkät Valtsikan portaat ja toisen kerroksen raikuva tanssisali.

Kuva Keski-suomalaisen kuva-arkisto.

Valtiontalon tanssien loputtua nuorisolle jäi menopaikaksi **Valorinne**. Valorinne oli kansakoulupohjaisten nuorten suosima paikka, sillä oppikoululaiset kävivät ahkerammin kouluilla järjestetyissä konventeissa. Valorinne sijaitsi Kukkumäellä Keskussairaalan takana. Rakennus oli nimensä mukaisesti loivassa rinteessä. Pitkänomainen tanssisali sijaitsi toisessa kerroksessa, ja Valorinne oli tunnelmaltaan hämyisä paikka. Sijaintinsa puolesta se oli erityisen oivallinen Rautpohjan, Kypärämäen ja Köhniön nuorisolle. Kaupungin toisen laidan, vaikkapa Kivistön nuorison saapuessa sinne syttyi välillä reviiiririitoja. Kaupunginosa-ajattelu oli tiukassa ja alueiden poikajengien mainetta ja kovuutta puolustettiin välillä nyrkeinkin⁹⁷.

Valorinteen tanssikausi alkoi lokakuussa Koivurannan toiminnan hiljentyessä. Seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa näkyvät sekä Koivurannan lopetuspäivät että Valorinteen aloituspäivät. Siitä näkyy, että hetken aikaa tansseja järjestettiin yhtä aikaa, mutta ei kuitenkaan samoina päivinä; kävijäkunta oli samaa joten heistä ei haluttu kilpailla. Tansseja oli kolmisen kertaa viikossa, tanssipäivinä olivat Koivurannan tavoin yleisimpiä tiistai, torstai ja lauantai. Torstaisin järjestettiin halvemmat levytanssit. Joulukuussa ja etenkin koulujen loma-aikaan oli Valorinteellä tilaisuuksien

⁹⁷ M A3, N C2.

Taulukko 2: Vertaileva taulukko Valorinteen ja Koivurannan tanssikauden aloitus- ja lopetuspäivistä.

	Valorinteen lopetuspäivä	Koivurannan aloituspäivä	Koivurannan lopetuspäivä	Valorinteen aloituspäivä
1965	22.4.	13.3.	15.10.	17.10.
1966	21.4.	23.4.	5.12.	16.10.
1967	20.4.	22.4.	25.11.	15.10.
1968	25.4.	27.4.	2.11.	13.10.
1969	24.4.	20.4.	18.10.	25.10.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

järjestyspiikki, varsinkin, kun tanssittomina iltoina Valorinteellä oli usein pikkujouluja. Useimmin ilta kesti puoleen yöhön, mutta vuoden 1968 lakiuudistuksen jälkeen lauantai-illat alkoivat venyä yhteen. Seuraavana vuonna alkoi kello kaksi yleistyä lauantain lopetusajankohtana.⁹⁸ Keskimääräiset tanssikerrat kuukautta kohti näkyvät seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa 5 ja vuosittaiset tanssimäärät kaaviossa 6. Tarkempi erittely on työn lopussa liitteenä numero 6.

Tanssien järjestäjänä toimi pääasiassa kommunistinen puolue. Puolueen paikallisosastojen järjestyskerroissa näkyi selvä jako sen mukaan, missä alaosasto sijaitsi. Keljon osasto, joka oli kaupungin eteläosassa aivan kuten Valorinnekin, järjesti siellä paljon tilaisuuksia. Useat muut alaosastot, kuten Kivistö tai Jokivarsi, järjestivät aikuisille suunnattuja tansseja Kivistön työväentalolla. Muita Valorinteen tanssien järjestäjiä olivat mm. Jyväskylän järjestöyhdistys ja Kulttuurin keskuksen Keski-Suomen piiri sekä Suomen Demokratian Pioneerien Liitto.⁹⁹

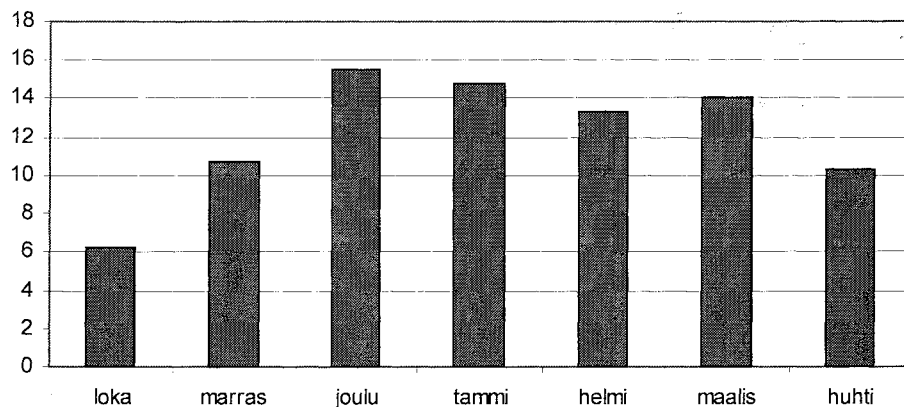

Kuva 13:
1960-luvun lopulla oli jo tavallista, että lauantaitanssit loppuivat kello 02.
Mainos Keski-suomalaisesta 15.9.1969.

⁹⁸ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; N A3.

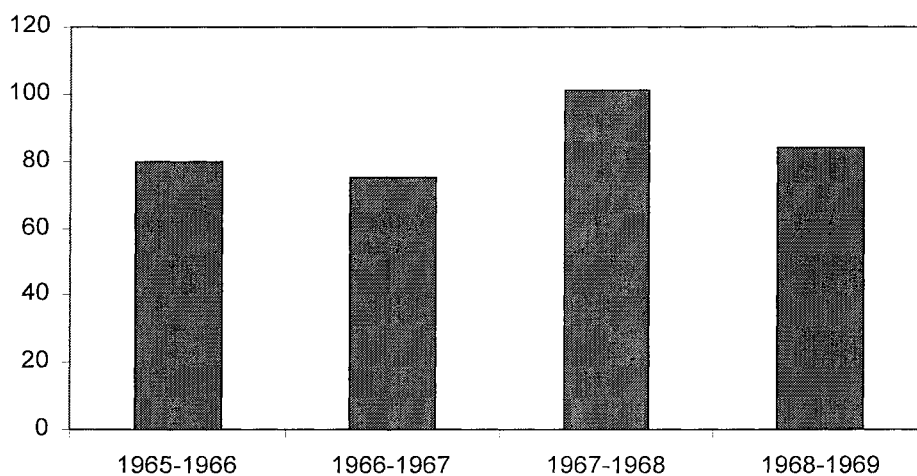
⁹⁹ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 5: Valorinteellä järjestettyjen tanssien kuukausittainen keskiarvo vuosivälillä 1965–1969.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 6: Valorinteellä järjestettyjen tanssien määrä talvikautta kohti vuosivälillä 1965–1969.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaaviot 5 ja 6: Valorinteellä järjestettiin tanssikausittain kahdeksisenkymmentä tanssi-iltaa, poikkeuksellisesti kautena 1967-1968 rikottiin sadan tanssikerran raja. Tanssit alkoivat vähitellen lokakuussa, joulukuusta maaliskuuhun oli tanssien aktiivikausi. Tällöin tansseja järjestettiin noin kelmetoista kertaa kuukaudessa.

Muut Jyvässeudun talvitanssipaikeista olivat suunnattuja vanhemmalle väelle. Kauppakadulla sijainnut B-sali oli työväenyhdistyksen tila. Sinne mahtui viitisensataa henkeä. Vaikka B-sali oli luonteeltaan vanhan tanssimusiikin paikka, ei sielläkään nuorisomusiikki ollut tuiki tuntematonta. Kuten Koivuranta ja Valorinnekin, toimivat B-sali ja Ainola vuoroittaisina kausina. Kivistön työväentalo oli kansandemokraattiväen rakentama suurehko rakennus kaupungin pohjoisosassa. Se sijainti ja ylläpitäjät rajasivat kävijäkunnan hyvin Halssila- ja Kivistöpainotteiseksi. Tansseja järjestettiin ahkeraan ja kävijöitä paikalle mahtui reilut viisisataa kerrallaan. Muita paikkoja olivat esimerkiksi Hongikon nuorisoseuratalo, Lohikosken työväentalo, Keljon nuorisoseuratalo ja Jokivarren työväentalo. Maalaiskunnan puolelta löytyi nuorisoa houkutellut Vaajakosken urheilutalo eli Urkis, jossa vieraili paljon poptähtiä.¹⁰⁰

HUVEJA HUVEJA	
• KIVISTÖ •	
tanaan keskiviikkona 5. 2. klo 20.00 soittaa suosittu LASSE LAINE yhteineen, solistina MIKAEL MARTIN	
Liput vain 2 mk.	
	Tänään keskiviikkona 5. 2. klo 20.00 HARMONY-POJAT , solistina ERKKI HUISMAN
	Perjantaina 7. 2. klo 20.00 suosikkiryhtye AARNE KAAKKUNEN

Kuva 14:
Kivistö ja B-sali olivat jyväs-
kyläläisiä tanssipaiikkoja,
joissa viihtyi hieman
vartuneempi tanssikansa.
Kivistön työväentalossa
tansseja järjestivät kommu-
nistit, B-sali oli työväen
tanssien järjestyspaikka.
Mainokset Keski-suomalai-
sista 15.2.1969.

¹⁰⁰ Haastattelut, Keski-suomalaisen huvi-ilmoitukset; Niemi 1997, s. 155.

2.6 *Diskot muuttivat tanssiperinteen 1960-luvun lopussa*

Nuoriso pyrki saamaan itselleen tanssitilan koko talven 1966–67 ajan. Kaupunki ymmärsi nuorten halun, mutta sopivaa tilaa ei tuntunut löytyvän. Talven 1967 aikana nuoriso ja Jyväskylän nuorisotyölautakunta etsivät ratkaisua sekä puolueisiin sitoutumattoman nuorisotilan että nuorison tanssipaikan saamiseksi. Kun asia ei edennyt nuorison haluamaa vauhtia, esitti Allu Ahlfors Keski-suomalaisessa yleisen kutsun nuorten mielenosoitukseen ja toritansseihin. Mielenosoitus pidettiin 14.2.1967 kovassa pakkasessa. Itse mielenosoitusmarssiin osallistui noin 2 500 ja mielenosoituksen huipentumaan, toritansseihin noin kaksinkertainen määrä nuoria. Lisäksi paikalla oli paljon ulkopuolisia katselijoita.¹⁰¹

Seura teki jutun mielenosoituksesta seuraavaan numeroonsa. Sen haastattelussa teinikuntien johtajat valittivat, että nuorten tilojen puutteelle tulisi tehdä jotain. Heidän mielestään lähes jokaviikkoiset oppikoulujen konventtien järjestämiset eivät riittäneet, sillä oppikoulujen teinikunnat eivät kattaneet kaikkia alueen nuoria.¹⁰² Vaikka ammattikouluissa järjestettiin omia illanviettoja, eivät ne olleet oppikoulujen konvien kaltaisia menopaikkoja. Lisäksi ammattikoulujen illanvietot eivät Jyväskylän teknillistä oppilaitosta lukuun ottamatta olleet kovin säännöllisiä tai jokaviikkoisia¹⁰³. Uusi piirre valituslistalla oli myös se, että nuoriso vaati puoluetustaan sitoutumattoman tanssipaikkaa ja nuorisotilaa¹⁰⁴.

Jyväskylän nuorten tanssipaikkojen vähyys ei ollut kuitenkaan mitenkään poikkeuksellisen huono. Ensimmäinen diskoteekki perustettiin Helsinkiin vuonna 1966, mutta se ei sielläkään pysynyt kauaa pystyssä. Yleisesti nuoriso kaipasi omia nuorisotaloja ja -tiloja, jollaisia oli nähty Ruotsissa. Hämeenlinnassa oli tilanne maan kaupungeista paras, Lahdessakin nuoriso tanssi omissa paikassaan, ja näiden mallista haaveiltiin muuallakin.¹⁰⁵

Mielenosoitus ei saanut kaupunkia järjestämään nuorille tanssipaikkaa välittömästi, mutta nuoret se aktivoi toimimaan itse: he perustivat diskoja. Aluksi oppikoulunuoret remontoivat itselleen

¹⁰¹ Keski-suomalainen 9.2.1967 ja 15.2.1967.

¹⁰² Blomqvist & Juhani, Seura 9/1967.

¹⁰³ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

¹⁰⁴ Blomqvist & Juhani, Seura 9/1967.

¹⁰⁵ ”Emäntä: Raija”, Seura 16/1966; Veijalainen & Männynoksa, Apu 17/1966; Salomaa & Väisänen, Seura 38/1969.

SILVER-DISC
 Avajaiset tänään 17.6 **20-01**
THE STRINGS lehdistä
 Haminasta paikalla
 mm. Suosikki
Sunnuntaina **20-01**
erikoisohjelmisto
 Lippuja Jyväskylän Pianolliikkeesta, Yliopistonk. 42 ja
 ovelta jäsenkortilla 4:—, muut 5:—
 Kuljetukset Silonin edestä 19.30 ja 20.15 takaisin 23.30
 ja n. 01.00
KARI VEIJONEN * PPS * JUKKA KONTTORI

Kuva15:

Silver-Disc aloitti nuorten diskotanssit 17.6.1967. Silver-Discia kutsuttiin nuorten keskuudessa toimintatilansa Pursiseuran Pavinljongin mukaan Paviljongiksi. Illan aikana soitettiin sekä elävää muusiikkia että levyjä. Joka viikko Silver-Discissä oli joku kova nimi soittamassa, avajaisissa soitti kotimainen The Strings. Mainos Keskisuomalainen 17.6.1967.

diskoteekkitilat Jyväskylän Pursiseuran tiloihin, mutta Seurankin palstatilaa saanut **Silverdisc (Paviljonki)** ei voimakkaasta alustaan huolimatta menestynyt. Suurimmaksi ongelmaksi muodostui Keljonlahden pohjukassa sijainneeseen diskoon kulkeminen. Huvilupia paikka ei anonut enää ensimmäisen toimintakuukauden jälkeen.¹⁰⁶ Asiaan saattoi vaikuttaa myös kesäaika, sillä perinteiset Ainola ja Koivuranta vetivät nuorisoa puoleensa ja vähensivät erityisen nuorisopaikan kaipuuta. Toisaalta vielä saman kuukauden aikana Jyväskylään pulpahti toinenkin diskoteekki, Discola-kellari, joka pysytteli hengissä kaksi toimintavuotta¹⁰⁷.

Discola-kellari -nimellä aloittanut diskoteekki tunnettiin nuorison piirissä paremmin **Mac-grillinä**. Toiminta lähti hyvin käyntiin, sillä muutamana ensimmäisenä toimintakuukautena paikassa järjestettiin tanssia nuorisolle parinäkymmenenä päivänä kuukaudessa. Aluksi Discola-kellarilla oli 18-vuoden ikäraja, mutta myöhemmin se poistui. Tansseissa oli tango- ja humppailtoja aikuisemmalle väelle sekä yökerhoja nuoremmalle kävijäkunnalle. Alun jälkeen tanssikerrat vakiintuivat noin viiteentoista kuussa, tai huippukausina kuuteenkin kertaan viikossa: vain maanantaina huilattiin.

¹⁰⁶ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; N C2; Blomqvist & Kalanti, Seura 27/1967; Keskisuomalainen 5.7.1967. Pursiseuran diskon puuhamiehinä toimivat Kari Veijonen ja Jukka Konttori. Heidän apunaan diskon pystyyn saamisessa oli muutamien kymmenten pop-nuorten porukka. He koostuivat Ruthin Vintillä viihtyneistä nuorista (Blomqvist ja Kalanti; Keskisuomalainen 5.7.1967). Ensimmäinen diskoilta Pursiseuralla vietettiin 17.6.1967 ja viimeinen vain puolta-toista kuukautta myöhemmin 30.7. (Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin).

¹⁰⁷ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kuva 15:

Discola-kellari aloitti toimintansa heinäkuussa 1967. Toiminnan alkuaikana paikkaan oli 18-vuoden ikäraja, mutta myöhemmin raja poistui ja paikasta tuli teininuorison diskopaikka. Discolassa järjestettiin sekä nuorten tansseja että varttuneemman väen tansseja.

Mainos Keski-suomalainen
30.9.1967.

BY NIGHT

lauantaina 30. 9. klo 20.00—03.00 **ARI OINONEN yhti.**

DISCOLA-KELLARI

JYVÄSKYLÄSSÄ PIENTEOLLISUUSTALOSSA

Ikäraja 18 vuotta. Järj. Jyväskylän Reumayhdistys s.y.

KELLARILLA TAVATAAN.

Sunnuntai: 1. 10. Levytanssit klo 20.00—01.00 mk: 1:50.

Illanvietto kesti arkisin ja sunnuntaina yhteen, mutta lauantaina oltiin jatkoajalla aamu kolmeen saakka. Kesällä paikka pisti ovensa kiinni, sillä yleisö karkasi yleisiin tansseihin.¹⁰⁸

Toisena toimintatalvena (1968–1969) paikka sai uuden vetäjän ja jälleen alkusyksystä tanssikerrat nousivat kuuteen viikossa. Samalla nimi muuttui Mac-Grilliksi. Sunnuntaisin oli poppari-iltoja, muulloin esiintyjänä oli esimerkiksi Ari Oinosen kvartetti tai paikalla soitettiin vaikkapa tangolevyjä. Toiminta hiipui kuitenkin vähitellen. Seija epäili, että diskojen toiminta alkoi hiipua siinä vaiheessa, kun ravintolaelämä alkoi vetää nuorisoa puoleensa. Kapakassa istumisesta tuli muoti-ilmiö, ja esimerkiksi tavallisissa tansseissa käynnistä tuli hieman häpeällistä. Samalla pelkät diskot putosivat kyydistä pois, niillä kun ei ollut tarjoi-uoikeuksia. Alaikäiselle nuorisolle alkoi kaupunki järjestää vastaavasti nuorisotaloja, joissa saattoi viettää aikaa. Viimeinen tanssi-ilta Mac-Grillissä vietettiin jo lokakuussa 1969. Taas oli alaikäinen nuoriso vailla omaa diskoa.¹⁰⁹

tänään soittaa yötansseis-
samme klo 20—03 kaksi
yhtyettä **PENTTI SORVALI**
ja **ESA MAKINEN**, sekä
ESKO RAMANEN yhtyei-
neen.

Sunnuntaina avoamme klo
12. Klo 20 alkaen Mac-
Happening vauhdikasta pop-
musiikkia.

Kuva 16:

Mac-grillitoiminnan aikana Pienteollisuustalossa oli selvä viikkorytmi: arkisin oli aikuisten tanssit, lauantaina mahdollisimman laajan kävijäkunnan keränneet tanssit ja sunnuntaina pop-tanssit. Mainos Keski-suomalainen 8.2.1969.

¹⁰⁸ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

¹⁰⁹ NC2; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin. Huvilupia hakivat toiminnan aloittanut Juha Lankinen sekä ensimmäisenä vuonna myös Y. Reinikainen, S. Suominen sekä järjestönä Honsu. Seuraavana toimintakautena huvilupia anoi aluksi Kari Isoluoma, kunnes parin kerran jälkeen Raija Tenhunen on lupien ainoa anoja. Vuoden 1969 puolella lupia myönnettiin Raija ja Markku Tenhuselle ja nuorisotyölautakunnalle. Viimeiset hajakerrat tilaisuuksien pitäjänä on toiminut M-Kilta (A. Saksholm). Seuraavan kerran nuorison oma disko perustettiin vuonna 1971 satamaan, paikan nimi oli Sataman disko. Niiranen & Nurmi 1997, s.67.

Kuva 17: Tapionkatu neljässä sijainneessa diskossa tanssi-illan puitteet olivat uudenlaiset. Nuoriso istuskeli pöydissä ja musiikki tuli levyiltä. Diskossa oli helpompi istuskella iltaa kuin yleisissä tansseissa.

Kuva Seppo Turpeinen, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

Mac-Grilli sijaitsi Tapionkatu neljässä olleessa kellaritilassa. Paikka oli kohtalaisen keskeinen, sillä linja-autoasema ja tori olivat vain reilun korttelin päässä. Toisaalta nuorison istuskelupaikka kirkkopuisto oli jo kaukana, samoin laivasatama. Kuitenkin suuri osa kouluista sijaitsi tällä puolella kaupunkia, joten alue oli monelle ennestään tuttu. Sisäänkäynti diskoon tapahtui Yrjönkadun puolella olleista autotallinovista. Diskon ympäristö oli melko karu, eikä sisätiloistakaan oltu saatu poistettua autotallin tuntua kokonaan.¹¹⁰

Disko erosi tyyliltään perinteisistä nuorten tanssipaikeista selvästi. Mac-Grilli oli tummasävyinen ja luolamainen tila, jonka seiniä koristivat itsemaalatut taideteokset. Siellä oli pöydät ja tuolit, tunnelmaa nosti vilkkuva ja pyörivä värivalaistus. Uutta olivat myös mustavalot, jotka saivat kaiken valkoisen ja käsissä olevat fosforileimat hohtamaan. Oman osansa tunnelmaan teki diskoissa soitettu levy musiikki, jonka tauottomuus ja volyymitaso pakottivat keskustelun huutotasolle.

¹¹⁰ M C2, N C2, M D1, N D2; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Musiikki oli ajan hermolla; pääasiassa soitettiin ulkomaisia ja kotimaisia hittejä. Toisaalta soittamassa kävi myös suosittuja nuorisoyhteitä, järjestettiin paikalla erillisiä rautalankatapahtumiakin.¹¹¹

Uudenlainen musiikki kielii diskojen kävijäkunnan olleen eri kuin yleisissä tansseissa. Seura vuodelta 1966 kertoo, että diskoteekeissa suosituimpia olivat viimeisimmät toplevyt; mutta myös ikivihreitä pyydettiin paljon. Sen sijaan lavojen suosikkeja, tangoja, kysyttiin harvoin. Salomaa ja Väisänen kirjoittavat Seurassa neljää vuotta myöhemmin, että levymusiikin lisäksi kunnan nuorisoilta ravintolassa kaipasi musiikkimaailman tuntevaa disc-jockey'a.¹¹²

Mac-Grillin kävijäkunta oli sisäänpäin lämpenevää ja moni paikalla pyörähtänyt valitteli ulkopuoliseksi jäämisen tunnetta. Joitain työläisnuoria ärsyttivät jonon ohi pääsevät viimeisimmän muodin mukaan pukeutuneet "rikkaiden kakarat", joita myös peippareiksi sanottiin. Edes kaikki samaan sosiaaliryhmään lukeutuneet eivät päässeet tähän sisäpiiriin. Haastatellut muistelevat kävijäkunnan olleen suhteellisen varttunutta, sillä opiskelijanuoretkaan eivät tunteneet itseään siellä liian vanhoiksi.¹¹³

¹¹¹ N C2, M D1, N D2; Jäppinen 1998; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

¹¹² "Emäntä: Raija", Seura 16/1966; Salomaa & Väisänen, Seura 38/1969.

¹¹³ Lainaus N A2; N C2, M D1, N D2.

2.7 Konventit olivat nuorten omia tilaisuuksia

Nuorison talven varsinaisia juhlapaikkoja olivat kouluilla järjestettävät konventit eli konvat. Ne olivat tanssi-iltoja, joissa saattoi olla ohjelmaa mukana. Oppikoululaisten järjestämiin konviin vaadittiin teinikortti¹¹⁴ – ne olivat siis vain oppikoululaisille. Vastaavasti ammattikoulujen konventit olivat tarkoitettu ainoastaan ammattikoululaisille. Rajat olivat tiukat, mutta aina mukaan pääsi liivahtamaan joku ulkopuolinenkin. Teinikortteja väärennettiin ja sisään mentiin kaverin siivellä vaikkapa jyväskyläläisyhtye Silveryä kuuntelemaan. Rajat olivat kuitenkin olemassa eikä nuorilla yleisesti ottaen ollut edes halua poiketa omasta piiristään.¹¹⁵

Oppikoulujen konventit järjestettiin vuoroviikoin eri kouluilla, kahta konvaa ei järjestetty samana lauantaina.¹¹⁶ Syy tähän oli selvä, sillä konventti oli tarkoitettu koko teinikunnalle, eikä kävijäkuntaa haluttu jakaa useampaan paikkaan yhtä aikaa. Konventeissa soitti yleensä joku paikallisista orkestereista. Lisäksi iltaan kuuluivat ehdottomasti levyt ja uusimmat hitit, jos vaan tiskijukalla sattui niitä olemaan.¹¹⁷

Seurassa haastateltu Jouko Tammi vuori kertoi Jyväskylän konvien keränneen oppikouluihin kolmestasadasta kuuteensataan teiniä joka kerta. Välillä osanottajien määrä kohosi jopa kahdeksaansataan¹¹⁸. Kävijöitä olivat kaikkien oppikoulujen teinikuntien jäsenet. Teinikuntaan sai liittyä oppikoulun viidennellä luokalla, 14–15-vuotiaana, saman ikäisenä kun rippikoulu käytiin. Tämän jälkeen yleensä alkoi oppikoululaisten konvainnostuskin, konvissa käynti oli kiivaimmillaan 15–16-vuotiaana¹¹⁹.

Varsinaisten oppikoululaisten konvien ohella lukioikäiset järjestivät illanviettoja myös oppikoulun alaluokkalaisille. Lisäksi esimerkiksi *Keski-Suomen yhteiskoulussa*, Kesyssä¹²⁰ toimi I-V-luo-

¹¹⁴ *Teini* oli lukioiluokkien ja keskikoulun ylimmän luokan oppilas, joka oli teinikunnan jäsen. (Nyky-suomen sanakirja 1992.) Käytännössä kaikki oppikoululaiset kuuluivat teiniliittoon, vaikka liittyminen ei ollut pakollista.

¹¹⁵ N C2, M A2; myös muut haastatellut.

¹¹⁶ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

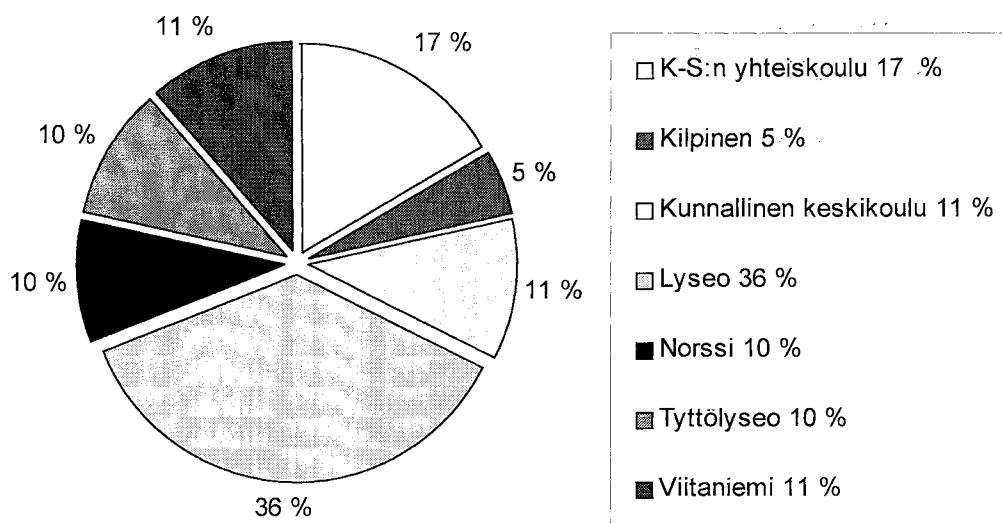
¹¹⁷ N C2, M A2, M A3 M B1; Julin 1998, ei sivunumeroa.

¹¹⁸ Blomqvist & Juhani, Seura 9/1967.

¹¹⁹ N C2, M A2, M A3, M B1.

¹²⁰ Keski-Suomen yhteiskoulun kirjoitusasun lyhenne oli 1960-luvulla K-S yk, puheessa käytettiin Kesyä. Käytän tässä kirjoitettaessa puheasua.

Kaavio 7: Oppikouluissa järjestettyjen konventtien jakaantuminen eri koulujen välillä aikavälillä 1963–1970.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

killä (keskikoulussa) oma oppilaiden yhdistys, Kesyliinit, joka vanhempien teinien esikuvan mukaan järjesti omia illanviettojaan. Vastaavia illanviettoja järjestettiin myös *Kunnallisessa keskikoulussa*.¹²¹

Yllä olevassa kaaviossa 7 olen esittänyt konventtien jakautumisen koulujen välillä, tarkempi erittely aiheesta löytyy työn lopusta liitteenä 8. Konventeista yli kolmannes järjestettiin *Lyseossa*. Lyseo oli myös järjestäjänä maineeltaan paras.

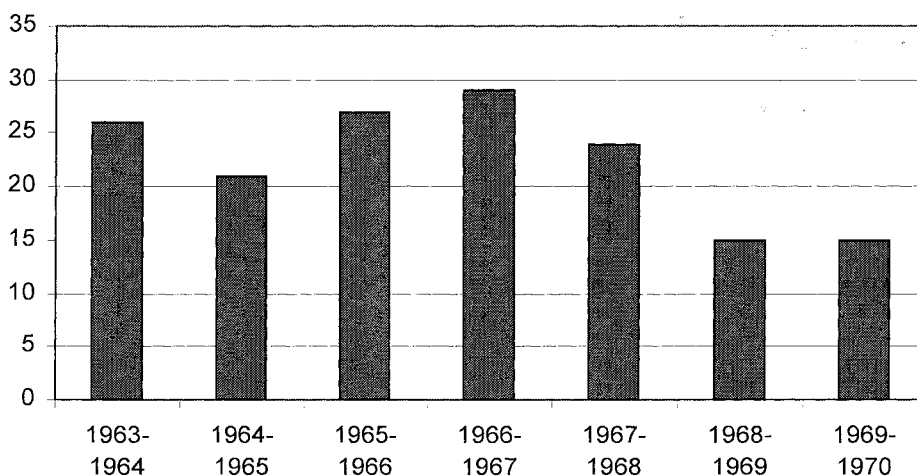
- Lyseon konvat oli aivan viimeinen must juttu. Se vielä menetteli, jos joutui jostain syystä jättämään jonkun konvan väliin, mutta ei Lyseon konvaa millään. Sinne piti raahautua, vaikka olis ollu neljänkymmenen asteen kuume.¹²²

Kesy tuli järjestysmäärässä toisena, mutta siellä järjestettiin vain puolet niistä konvista mitä Lyseossa. Jyväskylän *Tyttölyseossa* järjestettiin konvia harvakseltaan, mutta konvien lisäksi toimintaa oli enemmän kuin muualla. Esimerkiksi syksyllä 1966 järjestettiin neljä musiikinkuunteluiltaa. Norssin konvat olivat yleisiä 1960-luvun puolivälissä, mutta heidän konventtinsa loppuivat vuo-

¹²¹ Keski-Suomen yhteiskoulun vuosikertomus XIV ja XV; Luettelo annetuista päätöksistä huvi-yms. tilaisuuksiin.

¹²² N C2.

Kaavio 8: Oppikouluissa järjestettyjen konventtien määrä lukuvuotta kohti vuosivälillä 1963–1970.

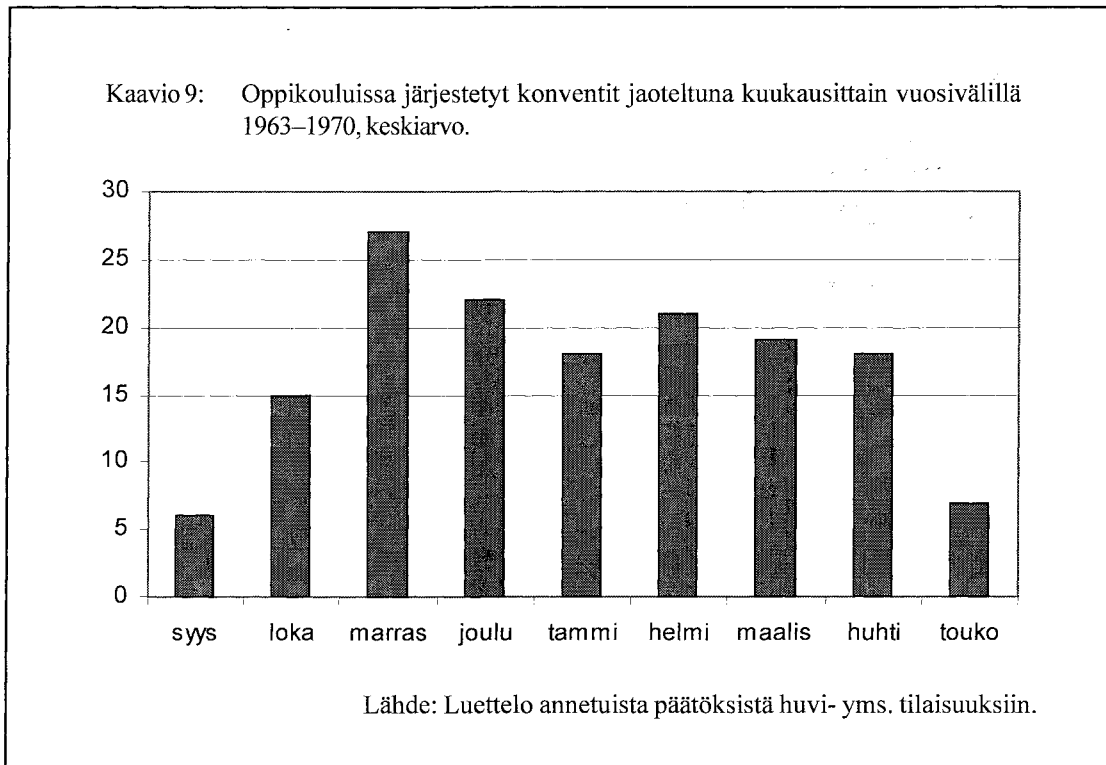
Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

teen 1968. Vuosikymmenen lopulla oli muutenkin havaittavissa sama hiljeneminen: Konvia järjestettiin enenevässä määrin aina lukukauteen 1966–1967 asti, minkä jälkeen tahti hiljeni melko voimakkaasti. 1970-luvulla konventtien järjestäminen loppui kokonaan järjestysongelmien vuoksi.¹²³ Vuosittaiset konventtien järjestysmäärät näkyvät yllä olevassa kaaviossa 8.

Oppikoulujen konventit alkoivat yleensä lokakuussa. Syyskuussa saattoi joku nopea koulu järjestää yhden menoillan, vuonna 1967 järjestettiin poikkeuksellisesti kolme konventtia heti koulujen alkajaisiksi. Näistä kaksi oli Kesyn konvia ja yksi Lyseolla. Varsinaisesti vasta marraskuussa saatiin toiminta kunnolla pyörimään ja konvia järjestettiin jopa viikottain. Yleisesti ottaen marraskuussa järjestettiin eniten konvia. Jos ottaa huomioon joulukuun koulupäiviä vähentäneen joululoman, tuli tihein konventtiesiintymä joulukuun pikkujouluajalle. Maalis- ja huhtikuussa konventtien pito hiljeni vähitellen lukuloman ja ylioppilaskirjoitusten alkamisen myötä. Toukokuussa konvia järjestettiin harvoin, silloin pyörivät jo yleiset tanssit ja kesän riennot.¹²⁴ Keskimääräiset konventtikerrat kuukautta kohti näkyvät seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa 9. Tarkempi oppikoulujen konventtien määrien erittely on työn lopussa liitteenä numero 9.

¹²³ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; Niemi 1997, s.157.

¹²⁴ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

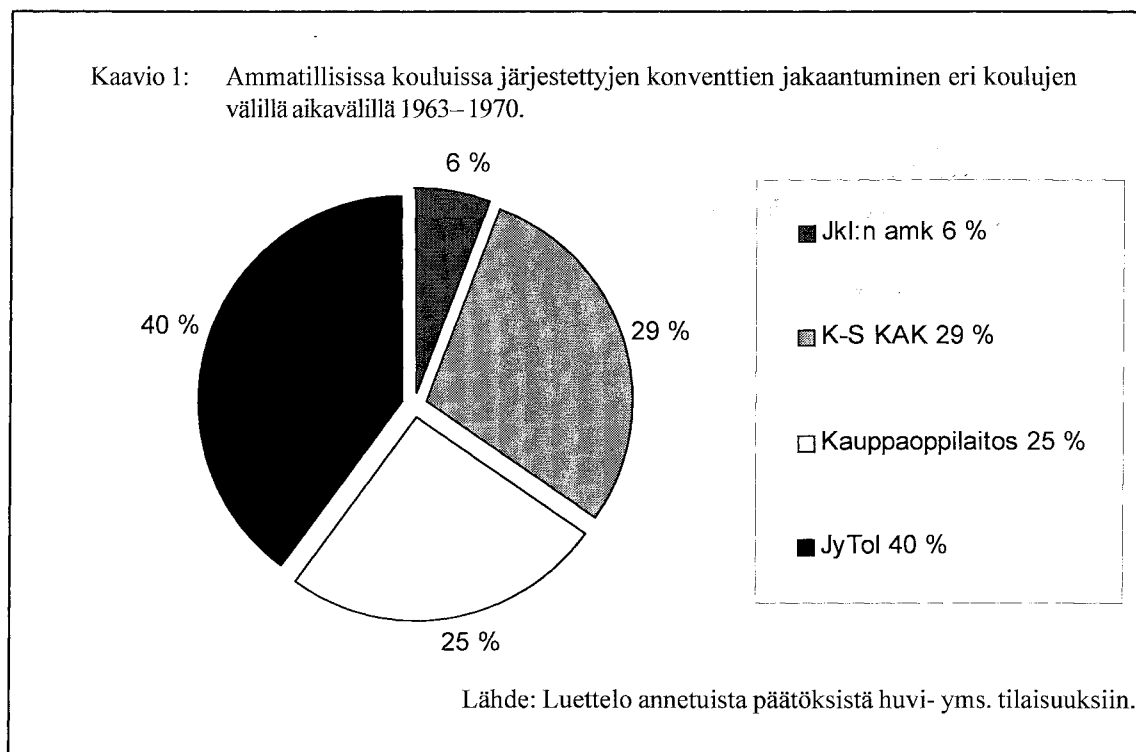

Ammattikouluissa järjestettiin myös omia oppilaskunnan konventteja. Toisin kuin oppikouluissa, ammattipuolen juhlat olivat koulukohtaisia ja tarkoitettu vain oman koulun oppilaille. Seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa 10 olen esittänyt ammatillisen puolen konventtien jakautumisen koulujen välillä. Tarkempi erittely konventtien jakautumisesta eri kouluille löytyy työn lopusta liitteenä 10.

Keski-Suomen Keskusammattikoululla (K-S KAK) oli muita laitoksia tiukempi linja illanviettojen järjestämisessä. Laitoksen johtokunta ja rehtori kielsivät pelkkien tanssi-iltojen järjestämisen, mikä olisi ollut koulun oppilaiden harras toive. Keskusammattikoululla illat päättyivät kymmeneltä, sillä silloin alkoi asuntolan hiljaisuus. Purnausta käytäntöä vastaan oli kovaa, mutta sääntöjä muutettiin vasta rehtorin vaihdoksen myötä 1970-luvulla. Tällöinkin entiseen linjaan jouduttiin pitäytymään jossain määrin, sillä nuorimmat ammattikoulun asuntolan oppilaista olivat 15-vuotiaita.¹²⁵

Jyväskylän toisessa ammattikoulussa, *Jyväskylän ammattikoulussa* omia juhlia järjestettiin harvakseltaan. Ennen vuosikymmenen puoliväliä huvilupia haettiin lähinnä lokakuussa, vuosikymmenen loppupuoliskolla pari kertaa koko syyslukukauden aikana ja pari kertaa kevtlulukau-

¹²⁵ Stolt 1987, s.147–149.

della. Tilaisuuksien järjestäminen loppui kokonaan lukukaudella 1968–1969, samaan aikaan, kun oppikoulujen konventtitoiminta hiljeni.¹²⁶

Varsinaisten tanssitilaisuuksien järjestäjänä *Kauppaoppilaitoksen* oppilaiden kiltta oli kaikkein ahkerin. Siellä tansseja järjestettiin keskimäärin kerran kuussa. Kauppaoppilaitos erosi ammattikouluista siinä, että siellä oli myös ylioppilaspohjainen opintolinja; osa oppilaista oli jo lähes täysi-ikäisiä ja heillä oli kokemusta oppikoulujen konvista. Kauppaoppilaitoksessa pieni järjestyspiikki koettiin vuonna 1966–1967, mutta muuten tahti oli tasainen kuusi konvaa vuodessa.¹²⁷

Jyväskylän Teknillinen oppilaitos (JyTol) omaksui konvienjärjestäjän roolin toiminnan hiljennyttyä alemmissa oppilaitoksissa lukuvuoden 1966–1967 jälkeen. JyTol, samoin kuin Jyväskylän yliopiston ainejärjestöt, erosivat ammattikouluista ja oppikouluista sillä, että niissä opiskeli vanhempaa väkeä kuin alemaan tason kouluissa. Myös tanssit erosivat siinä, että näiden vanhempien oppilaiden tanssit päättyivät vuoden 1968 lakiuudistuksen jälkeen vasta yhden aikan yöllä¹²⁸. Näiden yliopiston ja JyTolin konvien tai tanssien voisi luonnehtia olevan samanlaisia kuin tuolloin orastaneet diskoillat ja keskikaljabaarien toiminta.

¹²⁶ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

¹²⁷ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kuva 18:

Tekninen oppilaitos järjesti tansseja viikottain. Osa tanssitilaisuuksista oli kaikelle yleisölle avoimia, osa pelkästään omien opiskelijoiden tansseja.

Mainos Keski-suomalainen 20.4.1968.

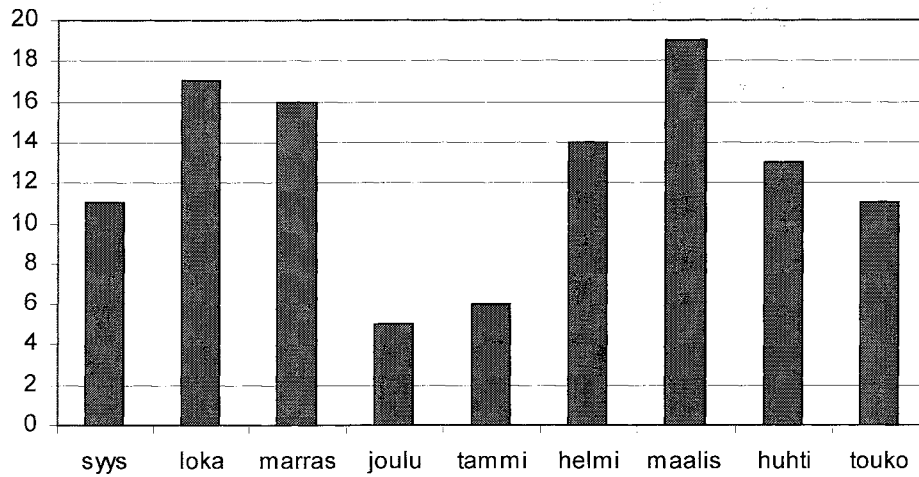

Ammattipuolen konventtien pitoajankohdat erosivat jonkun verran oppikoulujen konvien ajankohdista. Syys- ja lokakuussa järjestettiin jo useita tapahtumia, joulukuussa oli taas hiljaisempaa. Alkulukukauden illanvietot kielivät nimen omaan koulun sisäisten illanviettojen luonteesta, oppilaiden haluttiin tutustuvan toisiinsa. Kaikkein tiiviimmin illanviettoja järjestettiin maaliskuussa, jolloin oppikouluissa alkoi jo järjestystahti laimentua ylioppilaskirjoitusten vuoksi. Vielä toukokuussakin monessa ammattikoulussa järjestettiin erityisesti vappu- ja muita kevätjuhlia, joten sekään kuukausi ei ollut täysin hiljaiselon aikaa.¹²⁹ Keskimääräiset konventtikerrat kuukautta kohti näkyvät seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa 11 ja vuosittaiset tanssimäärät kaaviossa 12. Tarkempi erittely aiheesta on työn lopussa liitteenä numero 11.

¹²⁸ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

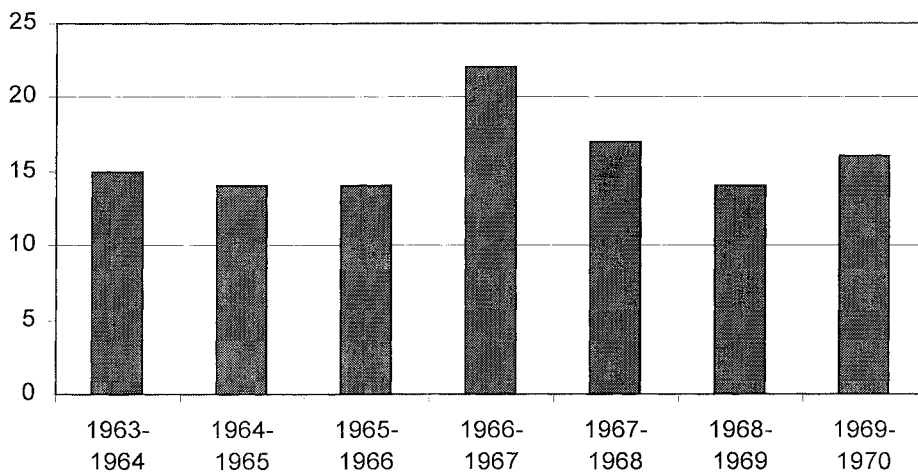
¹²⁹ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 11: Ammatillisissa kouluissa järjestetyt konventit jaoteltuna kuukausittain vuosivälillä 1965–1969, keskiarvo.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaavio 12: Ammatillisissa kouluissa järjestettyjen konventtien määrä lukuvuotta kohti vuosivälillä 1963–1970.

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Kaaviot 11 ja 12: Ammatillisten koulujen puolella tansseja oli eniten koulun alun jälkeen lokakuussa ja keskellä talvea maaliskuussa. Lukuvuonna 1966-1967 oli reilun kahdenkymmenen tanssikerran järjestyspiikki, muina vuosina tansseja järjestettiin viidentoista tienoilla lukuvuotta kohti.

3 Tanssit olivat osa nuorten vapaa-aikaa

3.1 Vapaa-aikana toimittiin omaehtoisesti

1960-luvulla lapsilla ja nuorilla oli ohjattua vapaa-ajantoimintaa niukasti. Koulun pyrkimyksenä oli edistää nuorten sivistysharrastusta, ja varsinkin oppikouluissa kerhotarjonta oli kirjavaa. Kerhotoiminnasta löytyi sivistävää toimintaa lähes joka alalle: vieraisiin kieliin, luontoon, kirjallisuuteen, taiteeseen, musiikkiin ja historiaan sekä tietysti liikuntaan. Miltei jokaisessa koulussa oli myös raittiuskerho tai hengellisiin asioihin painottunut kerho¹³⁰. Silti vain harvat kävivät koulujen kerhoissa, yksi syy kerhotoiminnan epäsuosioon oli pitkissä koulupäivissä. Kun koulupäivät venyivät neljään tai viiteen, ja koulu sijaitsi mahdollisesti muutaman kilometrin päässä kotoa, ei koulun päätteeksi enää jaksanut jäädä harrastamaan. Vapaa-ajan toiminta olikin pääasiassa nuorison omaehtoista touhuamista.¹³¹

- Musta tuntuu, että me tehtiin siihen aikaan aika paljon hommaa itekseen ilman aikuisten ohjausta. Ne vaan lähti. Sillon kuka missäkin urheiluharrastuksessa kävi, eihän silloin kukaan vieny, ei voinu olettaa, että oltas viety. Suht nuoresta lähettiin ite, semmosta omaehtosta toimintaa oli enempi. Ei edes juolahtanu mieleen, mitä hitto siellä millään opettajilla oltas tehty.¹³²

Nuorisolle ei ollut varsinaisia kokoontumispaikkoja. Kaupunki oli alkanut panostaa nuorisoon toisen maailmansodan jälkeen, kun opetusministeriö kehotti perustamaan nuorisotyölautakunnan. Lautakunta järjesti kaikenlaista pientä puuhaa, ohjelmaan tuli erilaisia kursseja, muotinäytöksiä, ulkoilmakonsertteja ja viihdeiltoja. Vihdoin kapinavuonna 1967 kaupunkiin palkattiin oma nuorisosihteeri. Samaan aikaan kaupunki alkoi hankkia nuorisotiloja, joista ensimmäinen saatiin vuonna 1967 Koskenharjun koulusta.¹³³ Nuorisotila ei kuitenkaan vastannut täysin nuorten omaa ajatus-

¹³⁰ Esimerkiksi N C1, N C2, M B2, M C1, M C2; Keski-Suomen yhteiskoulun vuosikertomukset.

¹³¹ Kaikki haastatellut.

¹³² N C2.

¹³³ Niiranen & Nurmi 1997, s 66, 68.

ta nuorisotilasta, jonka luonnollinen sijoituspaikka olisi ollut keskusta. Saatu nuorisotila oli syrjässä ja palveli pääasiassa vain oman alueensa nuoria.

Suurin osa lasten ja nuorten kavereista oli omalta asuinalueelta. Jyväskyläläiset suuret ikäluokat leikkivät lapsena luonnollisesti kodin ympäristössä. Omakotitaloissa oli suuret pihat ja metsä lähellä. Kerrostaloissa pelkkä pihan puisteluteline tai rappukäytävien suorat ja mutkat tai pommi-suojat saivat lasten mielikuvituksen avulla mitä erinäisimpiä merkityksiä. Lähikaduilta ja metsikoista löytyi lisää leikkipaikkoja. Keskustan jännittäviä seikkailuympäristöjä olivat esimerkiksi Jyväsjärven ranta, Tourujoen mutkat tai kaupungin kaatopaikan seudut.¹³⁴

Nuoruudessa jatkettiin lapsuudessa opittua mielikuvituksen käyttämistä. Aikaa vietettiin ulkona, oli vesisade, auringonpaiste tai pakkanen. Esimerkiksi Tourulassa asuneet miehet kertoivat, että Tourulan valtaisa poikajoukko kokoontui Tourulan kentälle. Kentällä saattoi olla kuutisenkymmentä poikaa yhtä aikaa puuhastelemassa kuka mitäkin. Poikajoukko oli jakaantunut useampaan pienempään ryhmään. Yhdet saattoivat pelata korttia, toiset lennättää lennokkia ja kolmannet pelata lentopalloa. Pääosassa olivat vertaissuhteet.¹³⁵

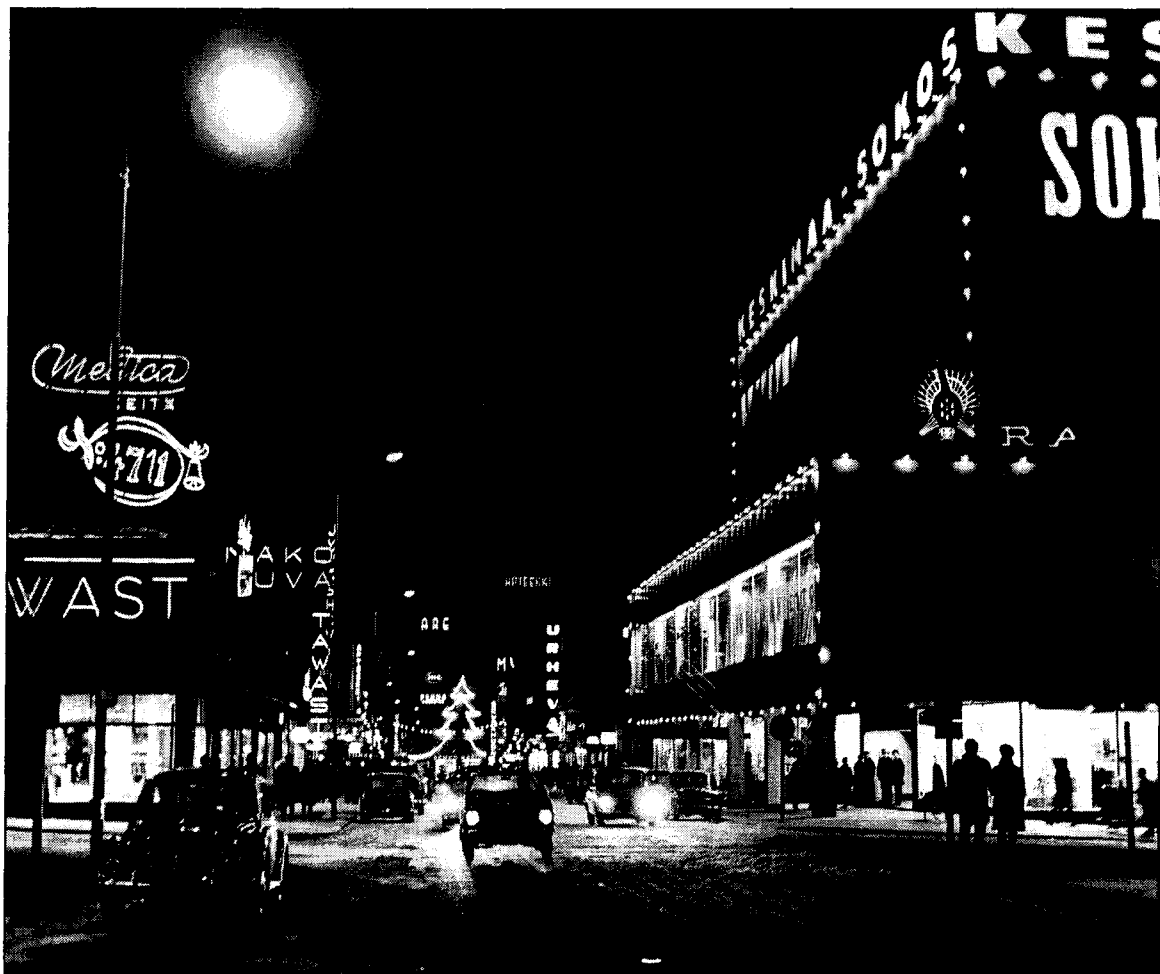
Nuorisoryhmiä kutsuttiin 1960-luvulla lösseiksi, jengeiksi, sakeiksi, remmeiksi, pumpuiksi ja poppooksiksi. Pojilla oli jengejä enemmän kuin tytöillä, ja pojat olivat usein osana myös tyttöjen jengejä. Tyttöjen ryhmät olivat myös poikien sakkeja pienempiä, yleensä tytöt kulkivat parhaan kaverinsa kanssa kahden, kolmen porukat olivat jo harvinaisempia. Tyttöjen ilta kaverin luona kului yleensä jutellen tai jotain pientä puuhastellen. Monesti tytöt kokoontuivat toistensa luokse ennen tansseihin, elokuviin tai kaupungille lähtöä. Jos pojat kokoontuivat jonkun kotiin, oli heitä yleensä paikalla useampi ja poikaporukalla pelattiin korttia tai kuunneltiin musiikkia.¹³⁶

Nuorten viihtyivät ohjattua toimintaa paremmin omissa ryhmissään, joissa pääsi muodostumaan haastavia sosiaalisia tilanteita. Vuosikymmenen lopulla nuoret ilmoittivat viettävänsä ystävien kanssa yleisimmin kahdesta neljään iltaa viikossa. Nuorten keskinäiset tilanteet vastasivat pienten lasten vapaata leikkiä, joka oli lasten mielestä haasteellista. Kun lasten leikkiä ei ohjattu ylhäältä käsin, lapset joutuivat kehittämään toiminnalleen säännöt ja määrittelemään kanssakäymisen sosiaaliset muodot itse. Kun lapset vanhenivat, heitä ei järjestetty toimintaa välttämättä kiinnostanut, sillä siitä

¹³⁴ N A1, N A2, N B1, N B2, M A1, M A2, M A3, M B1, M B2, M C2.

¹³⁵ M A2, M B2.

¹³⁶ N A1, N B1, N C1, M B1; Minkkinen 1969, s.37, 39.

Kuva 19: Kauppakadun ja Asemakadun risteys oli yksi Jyväskylän keskeisistä paikoista. Nuoriso käveli iltaisin joko vasemmalla näkyvää korttelia, joka rajottui Asemakatuun, Kauppakatuun, Väinönkatuun ja Yliopistonkatuun, tai edestakaisin kuvassa olevaa Kauppakatua.

Kuva Seppo Turpeinen, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

puuttui vastaava haasteellisuus. Nuorten ryhmissä erilaiset sosiaaliset pelit, jotka perustuivat kielellisyyteen ja ihmissuhteisiin, olivat kiehtovia. Nuoren kommunikaatiosuhteet vanhempiin olivat yksinkertaisia, kun taas suhteet vertaisiin olivat monimutkaisia ja muuttuvia.¹³⁷

Tanssien ja kotien lisäksi nuoret kokoontuivat pääasiassa oman asutusalueen kokoontumispaikoissa, esimerkiksi kauppojen liepeillä, sekä kaupungilla. Kaupungille päästiin käymään yleensä hieman ennen rippikouluikää. Iltaisin käveltiin joko Kauppakatua edestakaisin tai ympäri Kauppakadun, Asemakadun, Yliopistonkadun ja Väinönkadun rajaamaa korttelia. Jussi Jäppinen kirjoittaa omista korttelinkiertomuistoistaan:

¹³⁷ Förnes 1990, 15–18.

”Jokaisena keskiviikko- ja lauantai-iltana sadat nuoret kiersivät tuota korttelia, väliin kierto-suuntaa vaihtaen, suuren populilauman tavoin. Kaksi kertaa kierroksen aikana, Tawastin kulmassa ja Oron kulmassa tai Jyväshovin edessä ja Kinon kohdalla tai miten milloinkin, tuli vastaan Hän. Valmistautuminen seuraavaan katseeseen kesti aina neljänneskorttelin ja toipuminen siitä neljänneskorttelin.”¹³⁸

Joskus pojat ajelivat korttelia ympäri myös autolla ja viheltelivät tai tööttäilivät auton torvea tytöille. Jos Oron kulmalla pysähtyi seisoskelemaan, niin partioivat poliisit patistivat nuoret jatkaamaan matkaansa.¹³⁹

Kaupungilla kävelyä jatkettiin, kunnes tuli kylmä tai kotiinlähtöaika. Kymmenenkin kierrosta korttelin ympäri tai Kauppakatua edestakaisin teki viisi kilometriä illalle. Välillä käytiin lämmittelemässä Valion baarissa, Hospitsissa, Kissanviiksissä, Topikatissa tai Ruthin Vintillä¹⁴⁰. Ne olivat teininuorison ehdottomia kahvilapaikkoja. Kissanviikset oli oppikoululaisnuorison kokoontumispaikka, Ruthin Vintillä kokoontunut nuoriso oli enemmän ammattikoulupainotteista. Toisaalta siellä majailivat myös pop-nuoret – paikka oli niin iso, että sinne mahtuivat kaikki hyllykkaat.¹⁴¹

Vuoden 1967 mielenosoituksen aikaan kahvilat alkoivat kyllästyä meluaviin ja huonekaluja pahoinpiteleviin nuoriin. Moni kahvila asetti ikäraajat, jotka sulkivat alle 19-vuotiaat nuoret kahviloista ulos. Osalla kahviloiden pitäjistä löytyi ymmärrystä nuoria kohtaan niin, että he asettivat pääsykiellon vasta ilmojen lämmittyä. Myötämielisten aikuisten avulla nuoret saivat myös mahdollisuuden tehdä itse kokoontumispaikkoja Tapionkadun Pienteollisuustaloon ja PPS:n Paviljonkiin Keljonlahdelle. Ilmapiiri heltisi muutaman kuukauden kuluttua, mutta keskioluen vapauduttua kahviloidenkin myyntiin vuonna 1969 moni näistä kahviloista asetti pysyvän 18 vuoden ikärajan kävijäkunnalleen.¹⁴²

¹³⁸ Jäppinen 1998, ei sivunumeroa.

¹³⁹ Kaupungilla kävelystä esimerkiksi N A1, N A3, N B1, M B2.

¹⁴⁰ Hospitsi oli Kauppakadun yläpäässä hotellin yhteydessä. Valion baari sijaitsi Kauppakadulla hieman alempana, Kirkkopuiston kohdalla. Topikatti oli Kauppakadun ja Asemakadun kulmauksessa. Ruthin Vintti oli Väinönkadun ja Yliopistonkadun kulmassa, kulmittain toria vastapäätä. Kissanviikset sijaitsi Puistokadun alkupäässä.

¹⁴¹ N A1, N A3, N B1, N C1, N C2, M B1, M B2, M C1, M C2.

¹⁴² Keskisuomalainen 23.5.1967, 5.7.1967; Blomqvist & Kalanti, Seura 27/1967.

Kuva 20: Hospitsin kahvila oli yksi nuorison suosimista kahviloista. Se sijaitsi Kauppakadun yläpäässä hotellin yhteydessä. Hotellivieraiden valituksista ja tihutöistä johtuen kahvilaan asetettiin pääsykielto alle 19-vuotiailta. Ikärajan tarkoituksena oli rajata höiriötä aiheuttava nuoriso pois kävijäkunnasta, joten jos nuoret arvioitiin hyvin käyttäytyviksi, ei heiltä välttämättä tivattu ikää.

Kuva J. M. Eriksson, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

Kesäisin nuoriso kokoontui Kauppakadun puoliväliin Kirkkopuistoon. Siellä istuskeltiin ja parannettiin maailmaa. Paikka oli enemmän oppikoululaisnuorten suosiossa, samoin yliopistossa olevat opiskelijat kokoontuivat sinne. Kirkkopuiston elämään on kuulunut punaviini ja tietyille porukalle huumeet mukaan.

- Mahollisuus ollu jo silloin huumeisiin, ei niitä kuitenkaa, että kyllä se alkoholi riitti. Kyllä siellä kaverit poltteli, poltteli piippuja. Kirkkopuistossa hais aina imelä, elokuun tyyni, lämmin ilta ja... tunti hajusta, että siellä ne vetelee, kertoi Jukka.¹⁴³

Toisaalta osa istuskelijoista oli täysin tietämättömiä Kirkkopuiston huumeista. Sen sijaan alkoholin kulutus oli 1960-luvulla nousussa, ja siitä kaikilla oli kokemuksia. Vuonna 1960 alkoholia kulutettiin vajaa kaksi litraa henkeä kohti. Ennen vuotta 1969 kulutus kasvoi tästä reilulla litralla ja nousu johtui pääasiassa väkevien alkoholijuomien kulutuksen lisäyksestä. Keskioluen myynnin vapautuminen vuoden 1969 alusta sai aikaan huiman kulutuksen lisäyksen: kun olutta oli tarjolla, sitä myös juotiin. Yhden vuoden aikana alkoholin kulutus nousi 1,3 litraa, mikä vastasi koko

¹⁴³ M A2.

Kuva 21: Nuoret kokoontuivat kirkkopuistoon istumaan iltoja ja viettämään vapaa-aikaa. Kirkkopuistossa oli liikkeellä sekä alkoholia että huumeita, vaikkakaan kaikki eivät jälkimmäisistä olleet tietoisia.

Kuva vuodelta 1960, Kilpisenkadun ja Vapaudenkadun kulmasta. Keskisuomalaisen kuva-arkisto.

aiemman vuosikymmenen alkoholinkulutuksen lisäystä¹⁴⁴. Kulutuksen nousun aikana, joka jatkui pitkälle 1970-luvulle, kasvoi sukupolvi, joka tottui alkoholin käyttöön. Pekka Sulkunen on nimenmyyt tämän ikäryhmän *märäksi sukupolveksi*.¹⁴⁵

Suomalainen alkoholin juominen oli humalahakuista: juominen ei ollut jokapäiväistä, ja kun otettiin, oli tarkoituksena ollut kunnon humala. Humalajuomiseen soveltui parhaiten viina. Suomi olikin keskivertoinen viinamaa, jossa alkoholin kokonaiskulutus oli suhteellisen alhainen, mutta kerta kohti juotiin paljon¹⁴⁶. Juominen keskittyi juhliin ja erikoistilanteisiin; Jukka muisteli, että nuo-

¹⁴⁴ Ahlström & Österberg 1978, s. 7–10.

¹⁴⁵ *Märällä sukupolvella* Sulkunen tarkoittaa sitä, että täysin raittiiden määrä väheni ja alkoholia käyttävien juomismäärät lisääntyivät. Suuria ikäluokkia voimakkaammin märkään sukupolveen kuuluvat erityisesti 1950-luvun alussa syntyneet. He olivat uuden alkoholilain voimaantullessa ensimmäisiä, joille laki vaikutti heti 18-vuotiaasta alkaen. Sulkusen mukaan 1950-luvun alussa syntyneet käyttivät alkoholia varhaisaikuisuudessaan enemmän kuin suurten ikäluokkien ryhmä samanaikäisenä. Sulkunen 1980, s. 159–161.

¹⁴⁶ Alkoholinkulutus on suurin niissä maissa, missä pääjuomana on viini. Ranska oli vielä 1950-luvulla ehdoton kulutuksen kärkimaa, siellä viiniä ja muita alkoholijuomia juotiin puhtaana alkoholina mitattuna vajaa 17 litraa henkeä kohti. Myös monessa muussa viinimaassa kulutus nousi yli kymmenen litraan. Olut- ja sekakulutusmaat olivat kulutuksessa viina- ja viinimaiden välillä, näissä alkoholia käytettiin viidestä seitsemään litraan henkeä kohti. Sulkunen 1980, s. 130–133.

rempana alkoholia juotiin kolme neljä kertaa vuodessa, vuotuisjuhlien aikaan. Ossi lisäsi, että heidän kaveripiirissä näiden lisäksi alkoholia otettiin Päijänneajojen aikaan, kun sai luvan kanssa olla yötä poissa kotoa.¹⁴⁷

Alkoholia alettiin kokeilla 15–16 vuoden ikäisenä. Toisaalta varsinkin monella tytöllä alkoholin maistaminen jäi uuden alkoholilain jälkeiselle ajalle. Ensimmäiset kokeilut tehtiin usein kaveriporukassa jossain kotihipoissa tai illanistujaisissa. Myös Kirkkopuisto on ollut suosittu alkoholin maistelupaikka. Usein ensikokeiluissa tytöillä oli punaviiniä ja varsinkin työläispojilla viinaa. Määrät ovat voineet olla kovinkin pieniä, yhtä punaviinipulloa on voinut jakaa kuusikin tyttöä ja viinapullo on jaettu koko poikaporukan kesken. Yleensäkin kaikki haastatellut mainitsivat, että nuoruudessa alkoholin käyttö oli hyvin hillittyä, jokaviikkoinen tai edes joka kuukausi tapahtuva juominen ei ole ollut tavallista. Varsinkin tytöissä oli paljon ystäväpiirejä, joissa alkoholilla ei juurikaan ollut osuutta illanvietoissa. Alkoholin suurempi kulutus on jäänyt vuoden 1969 keskioluen vapautumisen jälkeiselle ajalle.¹⁴⁸

¹⁴⁷ M A2, M B2; Sulkunen 1980, s. 130–133.

¹⁴⁸ Esimerkiksi N A1, N A3, N C2, M B1, M B2; Ahlström 2001.

3.2 *Harrastustoiminnassa oli urheilulla vankka asema*

Suurin osa haastatelluista, varsinkin miehistä kertoi nuoruuden harrastusten liittyneen liikuntaan. Kulttuuriin ja taiteeseen painottuvat harrastukset pidettiin pitkälti muilta salassa, vaikka yksi jos toinenkin niitä kuitenkin harrasti. Haastatelluista miltei jokainen mainitsi itselleen jonkin hengen tuotosten puolelle liittyvän harrastuksen tai mieltymyksen, mutta kuitenkin arvelivat, että eivät ne muut sellaisia harrastaneet¹⁴⁹. Jorma mainitsi, että pojilla ei kaveripiirissä julkisesti juuri muuta harrastusta kuin urheilua hyväksytty, taiteista kiinnostuneita saatettiin kummeksua. Arto Tiihonen selittää ilmiön sillä, että miehillä urheilu on ollut miehisyden mittakivi. Jos poika ei ole urheilupiirinsä huippu tai harrastaa tyttöjen suosimaa lajia, ei hänen miehisyytensä ole itsestään selvä¹⁵⁰.

Valtakunnallisen nuorisotutkimuksen mukaan urheilusta nuoret seurasivat eniten moottoriurheilua. Jyväskylässä järjestettiin 1950-luvun alusta saakka vuosittain elokuussa *Jyväskylän Suurajot*, jotka olivat puolentoista vuorokauden vauhdin näytöskenttä. 1960-luvulla rallit kehittyivät entistä laajemmiksi ja kansainvälisemmiksi, vaikka osanottajissa ei ollutkaan vuosittain kuin alle kymmenen ulkomaista rallikuljettajaa. Suomalaisten voittajasuosikkeja 1960-luvulla olivat esimerkiksi Simo Lampinen ja Timo Mäkinen. Toukokuussa Jyväskylässä järjestettiin *Päijännejot*, jotka olivat moottoripyöräilyn kilpailut. Jyväskylässä oli myös Moottorikerho, jonka toiminnassa pyöri innokkaita rallipoikiakin.¹⁵¹

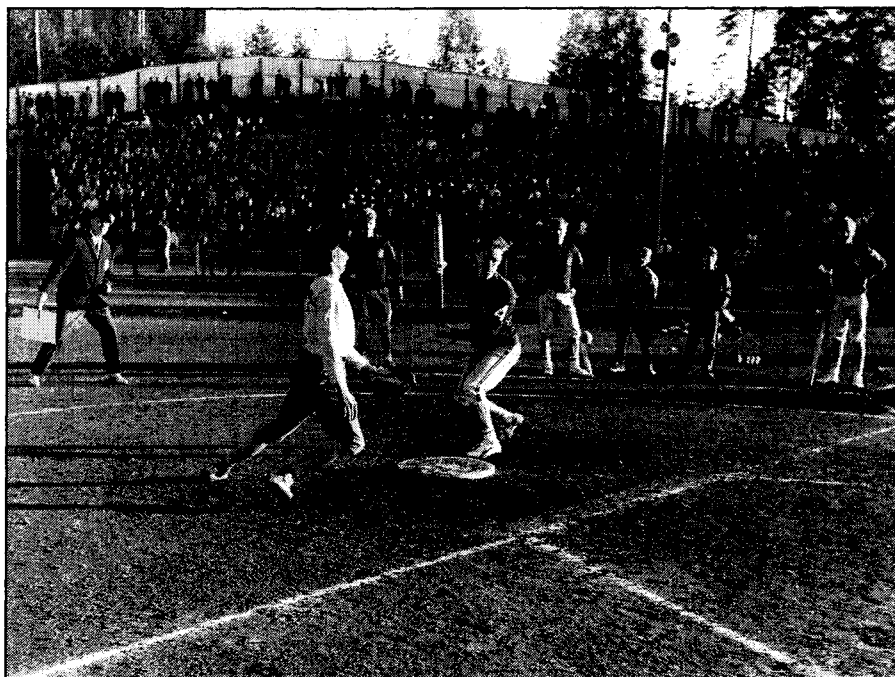
Jyväskylässä pesäpallolla on ollut selvä asema kaupunkilaisten sydämessä. Nuoret pelasivat pesäpalloa kouluissa ja vapaa-ajalla sekasakeissakin. Jyväskylässä oli 1960-luvulla jopa kolme mestaruustason pesäpallojoukkuetta, joiden otteluita keräännettiin katsomaan *Harjulle*. Pesäpallo oli jakautunut kahtia, ja TUL:n omassa mestaruussarjassa Jyväskylä oli ylivoimainen. TUL:n sarjaa pelattiin kymmenen vuotta, ja tänä aikana Jyväskylään tuli seitsemän mestaruutta. Pesäpallo siirtyi Harjulta *Hippokselle* vuonna 1968, ja samalla menestyskin notkahti.¹⁵²

¹⁴⁹ Mainittuja omia harrastuksia olivat esimerkiksi klassisen musiikin kuuntelu, kirjoittaminen, piirtäminen, maalaaminen ja lukeminen.

¹⁵⁰ Tiihonen 1993, s. 23, 27–28.

¹⁵¹ MA1, MB2; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; Mäkinen & Rauhala 2000, Sillanpää 1983.

¹⁵² Mestaruussarjan joukkueet olivat Kiri, HoNsU ja Pesä-Veikot. TUL:n sarjaa pelasivat esimerkiksi Keljon Viesti, Lohi, Veikot ja Nousu. MB1; Laitinen 1997 172–173; Jyväskylän urheilupaikkojen historia.

Kuva 22:
Urheilutoiminta keskittyi 1960-luvulla Harjulle ja sen lähistölle. Jyväskylällä oli vahva edustus etenkin pesäpallossa. Pesäpallo-otteluissa tunnelma oli korkealla, kun innokas yleisö hurjasi kotijoukkueelle.
Kuva Kiri-Ulvila -ottelusta vuodelta 1966. Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

Jyväskylän urheiluelämä keskittyi 1960-luvulla Harjulle. Pesäpallon ohella se oli myös muiden nuorten suosikkiurheilulajien näyttämö¹⁵³. Harjun päällä oli yleisurheilukenttä, jossa kesällä jyväskyläläiset pitkänmatkanjuoksijat näyttivät mainetta. Talvella kenttä jäädytettiin yleiseksi luistinradaksi. Luistinradalla pidettiin rusettiluisteluita, joissa soitettiin musiikkia luistelun taustaksi. Rusettiluisteluissa ei kuitenkaan läheskään aina luisteltu, varsinkaan silloin, kun lapsuuden leikit olivat jääneet taakse. Kyse oli lähinnä siitä, että tytöt ja pojat kiersivät omassa ringissään luistinradan ympäri eri suuntaan. Ringeissä sitten tarkkailtiin vastaantulijoita ja koitettiin löytää se joku mielenkiintoinen henkilö.¹⁵⁴

Jääkiekko siirrettiin 1950-luvulla kansoiteltulta Harjun luistinradalta omalle kentälleen Harjun rinteiden alapuolelle, *Nisulan* monttuun. Siellä jääkiekkoa pelattiin vuoteen 1970 saakka, jolloin pelit siirtyivät Hippokselle. JyPin pelit keräsivät nuoria kaukalon laidalle hurraamaan idoleilleen. Keijo kertoi käyneensä katsomassa lapsena jääkiekon lisäksi *Taulumäellä* mäkihyppyjä lähes joka ilta. Varsinkin nuorempana yksi jos toinenkin vietti Taulumäellä talvisen illan – Veikko Kankkonen oli mäki- ja kiskokista nuorten suursuosikki.¹⁵⁵

¹⁵³ Nuorisotutkimuksen mukaan moottoriurheilun jälkeen nuoriso seurasi eniten hiihto- ja mäki- ja kilpailuita, yleisurheilukilpailuita sekä jääkiekkoa ja jääpallolajeja. Minkkinen 1969, s. 53.

¹⁵⁴ Esimerkiksi N A1, N A2, M C1, M C2; Laitinen 1997, s. 172, 183.

¹⁵⁵ Esimerkiksi N A2, M A1, M A2, M A3; Laitinen 1997, s. 178, 185–186; Jyväskylän urheilupaikkojen historia.

Kuva 23:
Laajavuorta alettiin kehittää vapaa-ajan ja urheilutoiminnan keskkukseksi 1960-luvun alussa. Laskettelurinteiden valmistuttua laskettelu alkoi nousta kaupunkilaisten harrastuslistalle. Laajavuoreen tultiin laskettelemaan kauempaakin etelästä, sillä Laajavuoren rinteet olivat eteläisen Suomen parhaita.
Kuva Seppo Turpeinen, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

Laajavuoren rakentaminen urheilukeskukseksi alkoi 1960-luvun alussa. Vuonna 1962 saatiin valmiiksi pujotteluun tarkoitettu kilparinne ja hissi rinteeseen. Vuosikymmenen puolivälissä Laajavuoreen valmistui hyppyrimäki, jolloin mäkiloppailut siirtyivät sinne Taulumäeltä. Muutamaa vuotta myöhemmin valmistui toinen, loivempi laskettelurinne ja rinteelle oma hissi. Laskettelu alkoi nousta jyväskyläläisten vapaa-ajan listalle rinteiden valmistuttua, ja se oli parille haastattlemalleni miehelle aktiivinen harrastus noin 15-vuotiaana. Lasketteluvalineina toimivat jyrkät puiset sukset ja rottinkiset sauvat, jotka eivät juuri murtomaavälineistä eronneet.¹⁵⁶

Yleisimmin urheiltiin omalla kaveriporukalla. Iltaisin kokoonnuttiin jääkaukaloon tai jalkapallokentälle, ja peli laitettiin pystyyn ilman sen kummempaa ohjausta. Näin siitä huolimatta, että Jyväskylässä oli useita urheiluseuroja. Urheiluseurojen määrää kasvatti se, että 1960-luvulla urheilumaailma oli selvästi jakautunut kahtia. Lajissa kuin lajissa löytyi sekä työväen urheiluliiton (TUL:n) että suomen valtakunnan urheiluliiton (SVUL:n) joukkueet. Edelliset olivat maineeltaan työläisten joukkueita ja jälkimmäiset porvarijoukkueita, vaikka riveihin otettiin kaikki halukkaat.¹⁵⁷

Teatterissa käytiin 1960-luvulla aktiivisesti ja teatteri oli erityisesti naisten suosiossa. Vuosikymmenen puolivälin jälkeen teattereissa katsojamäärät kohosivat koko maassa, myös Jyväskylässä salit täyttyivät katsojista. Jyväskylässä yhden näytelmän saattoi nähdä jopa kymmentuhatta

¹⁵⁶ M C1, M C2; Laitinen 1997, s. 178–180; Sironen 1995, s. 204–205.

¹⁵⁷ Esimerkiksi M A3, M B2, M C1, M C2.

katsojaa. Teatteri peilasi 1960-luvulla Suomen kaupungistumista ja teollistumista. Vuosikymmen oli yleisesti kulttuurin puolella muutoksen aikaa, jolloin syntyivät modernit taidevirtaukset.¹⁵⁸

Pirjo näytteli lapsena Jyväskylän vanhimmassa teatterissa, *Työväen teatterissa*. Toisen maailmasodan jälkeen teatteri ponnisteli taloudellisissa vaikeuksissa ja vihdoinkin vuoden 1960 lopussa kaupunki otti teatterista päätävänsä itselleen. Seuraavana vuonna teatterista tuli *Jyväskylän kaupungin teatteri*. Näyttämönä pysyi työväenteatterin vanha toimitila, A-Sali Väinönkadulla. Nuoruudessa Pirjo siirtyi vaikuttamaan vuonna 1958 perustettuun *Huoneteatteri*in. Huoneteatteri oli kokeileva teatteri, se toi Jyväskylään esimerkiksi absurdin teatterin. Teatteri teki myös näytelmämatkoja ympäri Suomea. Kaupungin teatterissa liiallinen kokeilullisuus kaudella 1965–66 aiheutti yleisökatoa, joten se säilytti linjansa hillittynä ja samalla myös keräsi kaupungin suurimman yleisön.¹⁵⁹

Ylioppilasteatteri oli yliopiston näyttelevän piirin kantaa ottava äänitorvi. Sen pikkusisko, *Teiniteatteri*, oli oppikoululaisten versio samasta asiasta. Teiniteatterin kulta-aikaa oli 1960-luvun puolivälistä vuosikymmenen loppuun, kun suuret ikäluokat olivat oppikouluiässä. Teiniteatteri esitti ajan ja teiniyhdistyksen politisoitumisen myötä kantaaottavia näytelmiä. Teiniteatteri pyöri ilman ulkopuolista ohjausta, jopa toiminnan rahoittaminen hoidettiin ilman aikuisten apua. Teatteri-piirit olivat kuitenkin melko pienet, teiniteatterissa pyöri aktiivisesti kymmenkunta näyttelijää.¹⁶⁰

– Teiniteatteriin kerääntyä impulsivempää porukkaa ja toisenlaista porukkaa, tällasta vähän taiteellisempaa porukkaa. Siellä oli aika toisenlaista jengiiä, muisteli Tapio.¹⁶¹

Teatteritoimintaa suositumpaa oli elokuvien seuraaminen, joka oli myös teatterissakäyntiä miehiskempi alue. Jyväskylässä toimi elokuvakerho, joka esitti vuosittain ansioituneita elokuvia ja taide-elokuvia. Suurin osa elokuvakerhon esityksistä oli eurooppalaisia. Moni oppikoulussa olleista haastatelluista kertoi kuuluneensa elokuvakerhoon. Elokuvia käytiin katsomassa paljon, vaikka 1960-luvulla elokuvissa käyminen muuttui aikaisia vuosikymmeniä harvinaisemmaksi. Elokuvaillan tilalle tuli olohuoneen television edessä vietetty perhehetki.¹⁶²

¹⁵⁸ Esimerkiksi N A1, N A2, N B1; Haavio-Mannila 1970, s154–157; Paavolainen 1996, s 39–40, Jääskeläinen 1997, 239.

¹⁵⁹ N A2; Jääskeläinen 1997, s. 238–239. Jyväskylän työväenteatterin www-sivut, Jyväskylän huoneteatterin www-sivut.

¹⁶⁰ N C2, M B1; Kallinen 1996, s. 27–28; Vilkuna & Havila 2002, ei sivunumeroa.

¹⁶¹ M B1.

¹⁶² Esimerkiksi N B1, N C1, M C2; Haavio-Mannila 1970, s. 154–157; Kärki 1997, s. 165–166.

ELOHUVI BOND - JÄNNITYSTÄ! Su 18.30 20.30 Ar 20.00 -K- * Sean Connery 	FANTASIA Su 16.30 18.30 ja 20.30 Ar 20.00 -K- B v. * * * SPEDE 	NÄHKÄÄ KUINKA VIKKET JA VUOSI- SADAT VAIHTUVATI SIMO ★ DANNY HELGE HERALA LEO JOKELA VEIKKO SINISALO VESA-MATTI LOIRI NYT R-E-P-E-A-XI NOIN 7 VELJESTÄ OHJ. JUKKA VIRTANEN	PICNIC Esitys kestää 3 t. Liput vain 3,- * * * UNOHTUMATOMI LOISTAVAI JÄNNITYKSI HUOMI Su vain 19.00 Ar 20.00 -K- WILLIAM HOLDEP ALEC GUINNESS - JACK HAWKINS CINEMASCOPE - TECHNICOLOR KWAI-JOEN SILTA
UOMIELE Huomi tänään myös 16.30. Ark. 18.30 ja 20.30. Kassa av. f f. ennen. Num. paikat. -K- Ensimmäistä kertaa elokuvan historiassa safalllellaton, rehellinen kuvaus miehen ja naisen Intiimeistä asioista! "Avioliiton sukupuolielämä" hienosti ja samalla ällistyttävän rohkeasti kuvattuna". [TS] "SUURENMOINEN • VÄRIELOKUVA" elokuva, joka kerrankin uskaltaa sanoa ja kuvata asiansa loppuun!" [Die Welt] -K- <div data-bbox="422 784 646 974" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> RAKKAUDEN IHME -SEKSI AVIOLIITTOSSA Regis Vallee Biggi Freyer Katarina Haertel Ferranicolor OHJUS F. J. GÖTTLIEB TUOTT. OSWALD KÖLLE </div>		JYVÄSKINO ENSI-ILTA, VÄRI SUN 12.202 Sunn. 18.30 ja 20.30. Ark. 20 "HELICOPTER SPIES" ROBERT VAUGHN DAVID McCALLUM CAROL LYNLEY BRADFORD DILLMAN <i>Metrocolor</i> HELIKOPTERI- Agentit	JYVÄSKINO SIN 17.209 LASTENNÄYTÖS tänään 16.30 TARZAN VIIDAKON VALTIAS

Kuva 24: Jyväskylässä oli viisi elokuvateatteria, joissa esitettiin pääasiassa Hollywoodissa tuotettuja elokuvia. 1950-luvulla alkanut elokuvissakäynnin väheneminen jatkui 1960-luvulla, kun televisio valloitti itselleen tilaa viihdeväylänä. Silti elokuvat kiinnostivat varsinkin poikia ja nuoria miehiä.

Elokuvamainokset Keski-suomalainen 25.8.1968.

Jyväskylässä oli viisi elokuvateatteria, joissa kussakin pyöri yleensä yksi elokuva kerrallaan. Viikonloppuisin saattoi olla kaksikin näytäntöä, arkisin ei välttämättä elokuvia joka teatterissa näytetty joka päivä.¹⁶³ Arkisin nuorten elokuvissa ja kaupungilla käyntiä rajoittivat kotiintuloajat.

– Viikolla oli, että käydään koulussa ja tehdään läksyt ja käydään kavereitten luona ja joskus elokuvissa. Eikä oltu myöhään. Myöhään oli, kun elokuvat loppu joskus yheltätoista, ja sit piti tulla kipin kapin kotia.¹⁶⁴

¹⁶³ Keski-suomalaisen elokuvailmoitukset.

¹⁶⁴ N B1.

Vuosikymmenen suosikkielokuvat tulivat Hollywoodista, esimerkiksi Bondit ja West Side Story muistui monen haastatellun mieleen. Suomalaisia elokuvia haastatellut kertoivat katsoneen vähemmän, kuitenkin Käpy selän alla oli miltei jokaisella nähtyjen elokuvien listalla.

Edellisen kulttuuritarjonnan lisäksi *Jyväskylän Kesä*¹⁶⁵ kokosi kaupunkiin joka kesä klassisen musiikin esiintyjä, ajalle ominaisia artisteja ja se aktivoi ihmisiä keskustelemaan ajankohtaisista asioista. Myös nuorista löytyi aktiivisia Kesän kävijöitä. Jyväskylän Kesässä yliopiston radikaali siipi pääsi näyttäytymään myös kaupunkilaisille, ja siellä oli monenlaisia mieleenpainuvia tempauksia. Esimerkiksi vuonna 1966 M. A. Numminen ystävineen poistettiin esiintymästä poliisin voimin¹⁶⁶. Jyväskylän yliopistolla oli myös talvisin jonkin verran klassisen musiikin konsertteja. Vaikka kohdeyleisönä ei suoranaisesti ollutkaan nuoriso, löytyi heistäkin innokkaita tilaisuuksissa kävijöitä. Myös jazz veti joitain nuoria kuulijoita puoleensa.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Jyväskylän Kesä syntyi kesäyliopiston kurssien ja opetustarjonnan pohjalta. Vuonna 1956 pidettiin ensimmäiset Kulttuuripäivät, jotka myöhemmin vaihtoivat nimensä Jyväskylän Kesäksi. Aluksi ohjelma oli musiikkia ja vähitellen ohjelma monipuolistui käsittämään muun muassa näyttelyitä ja näytelmiä. Vuodesta 1966 lähtien kullekin Kesän ohjelmalle tuli yleisteema. Nurminen 1997, s. 248; Tommila 1972, s. 662–664.

¹⁶⁶ Numminen lauloi visuaalisessa varieteessa laulunsa Ulkosynnytinjenkka ja Mitä nuoren aviomiehen on syytä muistaa. Toisena laulusolistina oli Badding eli Rauli Somerjoki. Kaksikko onnistui sokeeraamaan yleisönsä täydellisesti ja poliisit keskeyttivät ohjelman. M.A. Nummisen www-sivut.

¹⁶⁷ Esimerkiksi N B1, N C2, M B1, M C2; Vilku & Havila 2002, ei sivunumeroa.

3.3 *Tanssitilaisuudet kuuluivat viikko-ohjelmaan*

Lauantai-iltoihin kuuluneet tanssitapahtumat olivat tärkeitä ja noin kolmannes koko Suomen nuorisosta kävi tanssimassa vähintään kerran viikossa¹⁶⁸. Kouluviikko oli kuusipäiväinen, joten viikon päätteeksi oli mukava lähteä viettämään vapaata. Kun sunnuntai oli viikon vapaapäivä, oli lauantai monesti ainoa sopiva menopäivä. Viikolla piti kotona olla ajoissa, joten tansseissa käynti silloin oli harvinaisempaa.

Tansseihin mentiin vähintään tapaamaan muita ihmisiä, yleisemmin vielä katsomaan toisen sukupuolen edustajia. Tämä näkyi tansseihin valmistautumisessa, sillä ensikontaktissa ulkonäöllä ja annetulla vaikutelmalla oli suuri merkitys. Lauantai-iltaa suunniteltiin lähes koko viikko etukäteen ja viikonlopun jälkeen edellisen lauantain tapahtumia puitiin pari päivää. Tytöillä tansseihin valmistautuminen kesti kauemmin kuin pojilla, silti Jukka kertoi, että pojatkin alkoivat katsella vaatteita lauantaita varten jo keskiviikkona.¹⁶⁹

Vaatteita pidettiin 1960-luvulla arvossaan. Niistä piti pitää hyvää huolta, niitä pestiin, silitettiin ja paikkailtiin. Pienempiin tilaisuuksiin laittauduttiin siinä missä suurempiinkin. Erityisesti tytöillä puukeutuminen oli muodin mukaista, kukin piti niin muodin mukaisia vaatteita kun oli varaa tai uskalsi. Silti muoti oli 1960-luvun Jyväskylässä hyvin venyvä käsite:

- Sillonhan ei varsinaisia nuorisomuotia ollut, ei vielä keskikoulussa eikä lukiossakaan. Muotia oli, että oli joku tietyn näkönen hame tai takki, mutta ne oli niitä saman näkösiä, mitä oli aikuisillakin. Kaupoissa ei vielä ollu mitään nuoriso-osastoa. Oli tietysti sellasia tiettyjä vaatteita, että aikuiset eivät olisi niitä päällensä pistäneet, mutta ei ollu mitään erityistä vaatemerkkiä tai jotain tiettyjä farkkuja.¹⁷⁰

Hame oli nuoren naisen ehdoton asuste 1960-luvulla, housut tekivät tuolloin vasta tuloaan. Toisaalta juuri housuista oli tulossa nuorten asuste, eteen siirtyneet vetoketjut saivat monen vanhemman tuomion. Vuosikymmenen aikana hameen helman pituus ja leveys vaihtelivat, esimerkiksi vuosikymmenen alussa olivat kellohameet suosittuja. Kesäkuussa 1966 Keski-suomalaisessa kyselyssä kadulla kulkijoilta mielipiteitä kevään uutuuksista, minihameista. Edellisenä vuonna oli

¹⁶⁸ Kaksi kolmesta nuoresta kävi tanssimassa vähintään kerran kuukaudessa. Kuitenkin noin joka kuudes nuorisotutkimuksen kyselyyn vastanneista ilmoitti käyvänsä tansseissa harvemmin kuin kerran vuodessa. Minkkinen 1969, s. 65.

¹⁶⁹ M A2, lisäksi esimerkiksi N A2, N C2; Virolainen 1996.

¹⁷⁰ N B1.

onpahan mistä valitsee...

dixi coat

SYKSYN NUOREKAS MUOTI
ON REIPASTA, VÄRIKÄSTÄ JA LÄMPÖISEN KEVYTTÄ.
HUPPUTYYLI KUULUU MUOTIIN.

dlo
PUKIMO

Nyt teiniosastollamme paljon uutuuksia — ja erittäin edullisia uutuuksia.

YLIOPISTOKATU 19

young time

young time

MUOTIESITYS
TAVARATALOSSA
TÄNÄÄN
klo 16.15

mannekiinit:
Lalla Karonen
Aina Pimiä
Leena Sipilä
Tapani Karhu

Kuvat 25 ja 26: Erittäin nuorisomuodin saapuminen Suomeen tapahtui 1960-luvun lopussa. Vaatteita alettiin mainostaa nuorekkuudella ja kauppoihin ilmestyivät erilliset nuoriso-osastot. Erittäin suuremmat tavaratalot pitivät muotiesityksiä, jossa saatiin esiteltäviä viimeisimmät trendit. Vasen mainos Keski-suomalainen 16.10.1967 ja oikea 27.9.1967.

tullut monokinit markkinoille. Loppuvuosikymmenestä muodissa olivat näyttävät värit, jotka korvasivat aiempia beesejä ja ruskeita.¹⁷¹

Tansseissa hameen tai mekon kanssa käytettiin korkokenkiä, joita saatiin alkaa käyttää murrosiän alettua. Avaruusajan inspiroima muoti yksinkertaisti linjoja, ja Christian Diorin luoman H-linjan mukaisesti minihameiden kanssa alkoi ilmestyä myös matalakantaisia saappaita. Yksinkertaistuneet vaatteet myös niukkenivat peittävydessä, muotisuunnittelijat halusivat korostaa

¹⁷¹ NB1, NB2; Keski-suomalainen 4.6.1966, 18.5.1968; Uusivirta 1976, s. 85.

vartalon parhaita ja eroottisimpia puolia. Vaatteista pyrittiin saamaan myös käytännöllisiä ja helppo-hoitoisia, mitä tekokuitujen yleistymisen auttoi. Suuntaus oli täysin päin vastainen kuin mitä sata vuotta aiemmin oltiin ajateltu. Silloin viktoriaanisen ajan siveyskäsitysten mukaan ajateltiin, että ihminen tunsi luonnostaan halua peittää rivoa vartaloaan. Myös vaatteiden epäkäytännöllisyys oli suosittua, sillä näin ylimystö saattoi korostaa joutilaisuuttaan.¹⁷²

Ulkomailla luotu muoti saapui Suomeen hitaasti ja sen leviäminen maan sisälläkin vei oman aikansa. Jyväskylässä pukeutumisessa sallittiin vähän kaikenlaiset asut ilman, että niistä olisi huomauteltu. Varsinaista merkkietoisuutta ei ollut. Maaseutuun oli vielä suurempi ero. Ennen kuin Lontoon muoti ehti Saksan, Kööpenhaminan, Tukholman, Helsingin ja Jyväskylän kautta Keski-Suomen maaseudulle, oli se pintaliitäjien mielestä jo aivan liian vanhanaikaista. Maalaislavoilla käyneet kommentoivatkin, että siellä kaupunkilaiset erotti selvästi – pienemmillä lavoilla jo siitä, että he eivät kuuluneet vakioikäviijöihin. Yleensä kuitenkin pukeutuminen ja hiusmuoti oli se, mistä eron huomasi selviten. Myös käytöksessä oli haastateltujen mielestä eroja, kaupunkilaiset olivat itsevarmempia kuin maalaiset.¹⁷³

Ulkomailla käyneillä tai vaikkapa Helsingissä kesätoissa olleilla oli aivan erilaisia vaatteita kuin Jyväskylässä pysytelleillä. Innokkaimmat kotimaassa pysyttelijät ompelivat lehdistä nähtyjä muotivaatteita itse. Marja-Liisa kertoi, että hänen äitinsä ompeli hänelle tarvittaessa vaikka joka tanssikerralle uuden minihameen. Vaatteiden ompeleminen 1960-luvulla oli yleistä, valmisvaatteet tekivät tuloaan varsinaisesti vasta 1960-luvun ja kaupallisen muodin myötä. Itse tehtynä vaatteet tulivat myös halvemmaksi kuin ostettuna ja niistä sai halutessaan muodikkaampia kuin kaupan suppeista valikoimista, tilattiinpa kankaita suoraan Pariisistakin asti.¹⁷⁴

Vaatepulmaan oli monenlaisia ratkaisuja. Arja kertoi, että heillä oli vaateongelmaa varten tyttörinki, joka kiersi toistensa vaatekaapit läpi. Muutenkin tytöt kerääntyivät usein ennen illan alkua jonkun luokse laittamaan hiukset kuntoon ja puuteroimaan nenät. Tällöin myöskään omat vanhemmat eivät nähneet, mitä työllä oli päällä tansseihin lähtiessä. Ja vanhempien tietämättä saatettiin vaihtaa vaatteita vielä tanssimatkallakin.

- Joskus määhän vaihoin vaatteet eteisessä sen jälkeen, kun olin sanonut heit äitille. Vaihoin vähän vetävämpää päälle ja sit lähin ilman että äiti ois enää nähnyt.¹⁷⁵

¹⁷² Esim. N A2, N A3; Uusivirta 1976, s 85; Virolainen 1996.

¹⁷³ N A1, N A2, N C2, N D1, M A2, M D1.

¹⁷⁴ Esimerkiksi N A3, N B1, N B2, N C1, N C2, N D1.

¹⁷⁵ N A1.

Meikkaus oli usein kevyttä, ripsiväri ja huulipuna riittivät monelle kaunistukseen. Tietysti joukkoon mahtui enemmänkin itseään laittavia, mutta yleensä meikkilinja oli hillitty. Pintamuoti suosien sijaan voimakkaita luomivärejä ja vahvaa yläluomen rajausta. Voimakas meikki teki silmistä helposti elottoman näköiset.¹⁷⁶

Hiuksien laittoja harrastettiin enemmän kuin meikkausta. Vuosikymmenen alussa jatkui 1950-luvun lopussa alkanut kampausten suureneminen. Hiuksia tupeerattiin pallomaisiksi, välillä oman hiuksen jatkeeksi käytettiin lisäkkeitä tai jopa peruukkeja. Hiukset saatettiin asetella myös taidokkaille ja näyttävälle nutturoille. Toisaalta avaruusajan yksinkertaisuus toi pelkistetyn hiuslinjan muotiin, joka suosii lyhyitä ja suoraa hiuksia. Vuosikymmenen lopussa alkoi näkyä hippiajan vaikutus, silloin hiukset pitenivät ja niiden annettiin valua vapaasti hartioille ja selkään, saatettiinpa otsan yli sitaista huivikin pitämään niitä aloillaan.¹⁷⁷

Pukeutuminen oli myös monelle miehelle tärkeää. Miehillä naisten vaatteilla kosiskelu ei ollut aivan yhtä suoraviivaista seksuaalisuuteen vetoamista kuin naisilla. Miesten pukeutuminen korosti paremminkin miehen asemaa tai sitä, millaisessa asemassa mies haluaisi olla. Miehillä menovaatteet olivat yleensä siistit suorot housut ja pikkutakki. Lisänä oli kauluspaita, myöhemmin alkoivat pikee-paidatkin käydä.¹⁷⁸

– Piti pukeutua, olla siistit ja puhtaat vaatteet. Haista puhtaalle niin sanotusti. Vaikka sitä aamulla oli jotain muuta, ni silloin ku mentiin, ni piti olla. — Se oli tärkeää olla siististi pukeutunut ja puhas, ja kammattu tukka. Siihen aikaan piti vielä laittaa tukkarasvoja, merkit oli suave ja prylkreeme.¹⁷⁹

1960-luvun alussa miehillä oli siistit, lyhyet tukat. Työväen poikaporukoissa tuli muotiin hiusrasvat, joiden mukaan työväen alakulttuurin rasvikset saivat nimensä. Hiusrasvoja tosin käyttivät muutkin kuin vain alakulttuuriin itsensä mukaan lukeutuneet, se oli yleinen tyyli, jonka mukaan piti laittautua. Pekka kehui, että merkeistä Brylcreme oli enemmän naisten mieleen, siinä kun oli sitruunainen tuoksu. Beatles toi muotiin entisestä armeijapituudesta hieman venähtäneet hiukset. Korvallisille ylettäneestä tukasta käytiin monessa perheessä kova taisto. Vuosikymmenen lop-

¹⁷⁶ Esim. N A1, N B1; Uusivirta 1976, s. 84–85.

¹⁷⁷ N A1, N A2, N B1, N C2; Uusivirta 1976, s. 84–85.

¹⁷⁸ M A2, M D1; Virolainen 1996.

¹⁷⁹ M A2.

Kuva 27:

Vaikka muoti oli kohdistettu erityisesti naisille, pidettiin myös miehille omia muotinäytöksiä. Kuvan muotinäytös oli Sotilaskotiyhdistyksen ja Miestenneuvosto ry:n järjestämä viihdeilta Jyväshovissa, jossa esiteltiin syksyn muotia James Bond -teeman vauhdittamana. Tilaisuudessa oli mukana myös Keski-suomalainen, joka 18.5.1968 kertoi, kuinka syksyllä 1968 muotitietoinen mies pukeutui väreihin ja jätti harmaan puvun kaappiinsa.

Kuva Keski-Suomen museon kuvaarkisto.

puun mennessä alkoi pojilla olla jo oikeasti pitkiä tukkia, jotka ylettivät hartialinjaan tai sen ylikin. Tukka piteni yleensä sen jälkeen, kun nuori alkoi kuunnella ulkomaista poppia. Osa nuorista oli henkeen ja vereen uuden pop-nuoren imagon takana. Poppareiden ja rasvisten välille kehkeytyi välillä suurta jännitettä.¹⁸⁰

Yleensä lauantain huvittelua edelsi saunassa käynti. Peseytyminen ei 1960-luvulla ollut yhtä jokapäiväistä kuin nykyään, joten saunassa käynti oli tärkeää ennen tansseja. Tyttöillä pitkien hiusten kuivatus vei aikaa, joten jos hiustenkuivaajaa tai sähköjä ei vaikkapa mökillä ollut, piti sauna laittaa lämpiämään jo päivällä. Usein nuoren oli myös tehtävä kotiaskareensa ennen sisäänpääsy-lippurahojen saantia.¹⁸¹

¹⁸⁰ M D1, Uusivirta 1976, s. 85. Haastatteluissani tuli ilmi enemmänkin eri työväen alueiden väliset nahistelut kuin eri koulu- tai alatyyliryhmien välinen känä. Haastatteluihini perustuen Jyväskylässä ei ollut tiukkaa poppikset vastaan rasvikset asetelmaa.

¹⁸¹ N A2, N D2, M D1.

Tyttöjen kaunistautuminen lauantaita varten vei aikaa, pojilla sen sijaan henkisesti valmistautuminen oli tärkeää. Niissä piireissä, joissa rohkaisuryppyjä otettiin, ilta alkoi muutamalla naukulla. Yleensä varsinaisen humalat juotiin kuitenkin muualla kuin tansseissa. Seija kertoi, että varsinaiset kännit tapahtuivat kotibileissä. Syy löytyi kasvatuksesta ja yleisestä ilmapiiristä. Julkisesti ei humalassa saanut esiintyä, ja ronskeimmat kokeilut piti tehdä pois muiden silmistä.¹⁸² Keskioluen vapautuminen aiheutti juomatapojen muutoksen myös nuorisolla. Vuosi keskioluen myynnin vapauttamisen jälkeen oltiin huolestuneita, kun 17-vuotiaiden ja sitä nuorempien juopumuspidätykset olivat nousseet 45 prosenttia edellisestä vuodesta. Myös 18–20-vuotiaiden juopumuspidätysten määrä oli samana vuonna reilun kolmanneksen suurempi kuin edellisellä vuonna.¹⁸³

Tansseihin mennessä alkoholin käyttö on ollut taidetta. Mielen rohkaisuksi on pitänyt ottaa, mutta yli ei ole saanut mennä, sillä silloin tytöt ovat kieltäytyneet tanssiin lähdestä. Toisaalta, kuten Jukka totesi:

- Joskus meni överiks sillee et tuli sitä viina otettua enemmän. — Sitte ei ne tytöt enää kiinnostanutkaan. Se meni vaan sen viinan juonniks.¹⁸⁴

Alkoholi saatettiin nauttia jonkun kotona ennen lähtöä tai sitten matkalla tanssi paikalle. Silloin tansseihin saavuttaessa oli mukava nousuhumala, ja poikien rohkeus oli viritetty huippuunsa. Kävelymatkakin tuntui paljon lyhemmältä, kun oli lämmikejuoma tuhottavana. Autokuljettajan osa on monesti kiertänyt poikapiirissä, vaikka auto olisikin ollut jonkun oma. Joskus tanssien aikanakin käytiin auton luona varmistamassa, että laskuhumala ei alkanut liian ajoissa. Kuitenkin koko ajan oli pidettävä mielessä, että tyttöjä ei kannattanut kännipäissä mennä jututtamaan.¹⁸⁵

Alkoholia juoneiden nuorten välille saattoi tulla kähinöitä. 1960-luvulla oli kaupunginosa-ajattelu voimakasta erityisesti työväen asuinalueilla. Kunkin kaupunginosan pojat pitivät reviiereistään huolta. Rankimmat maineet olivat Kypärämäellä ja Kivistöllä. Kun eri työläisalueiden nuoret kokoontuivat yhteen, saattoi tilanne muodostua tulenaraksi.

¹⁸² N C2.

¹⁸³ Ahlström 2001.

¹⁸⁴ M A2.

¹⁸⁵ Esimerkiksi N A1, N A2, M A2, M B/C3, M C2.

- Valorinne oli ennen kaikkee kuuluisa siitä, että siellä sattui vaikka mitä, kommentoi Jorma.¹⁸⁶

Keskusta oli yleisesti ottaen neutraalia aluetta, mutta keskustankin poikien piti pitää varansa, kun he iskivät silmänsä muiden alueiden tyttöihin. Seija muisteli, kuinka eräs keskustassa asunut poika oli lähtenyt saattamaan hänen ystävänsä Kypärämäkeen. Paikallinen poikaporukka oli mukiloinut saattajan ja vakuuttanut, että enää ei heidän tyttöihinsä tarvinnut sekaantua. Poikajengit ottivat välillä yhteen etukäteen sovituissa tappeluissakin.

- Ne otti yhteen, siis oikein tapeltiin. Etukäteen kulki juttuja, että nyt on Nisulan porukka ja Rautpohjan porukka Harjulla tai Halssila ja Tourulan väki. Ne oli sit aika kiivaita taistoja, että niissä ei ollu mitään suunsoittoa. Niissä sattukin.¹⁸⁷

¹⁸⁶ M A3.

¹⁸⁷ M A2.

3.4 Tansseista haettiin seuraa

Toista sukupuolta lähestyttiin luontevimmin 1960-luvulla tanssin välityksellä. Ilman tanssien sallivaa ilmapiiriä tyttöjä tai poikia oli hankala jututtaa. Kiinnostavan oloiselta pojalta tai tytöltä saatettiin kaupungilla tai koulussa ohimennen kysellä, mihin sitä ollaan lauantaina menossa. Tansseissa sai sitten virallisen mahdollisuuden tehdä lähempää tuttavuutta.

- Kyllä seurusteluita alko koulusta ja tansseista. Että katottiin käytävällä vähän pitempään ja muutama sana vaihettiin. Että mihin sää tänään oot menossa, tai että tuut sää sinne, vai? Että siitä se sit alko.¹⁸⁸

Tanssit ovatkin olleet nuorille perinteinen lähestymispaikka. Esimerkiksi näihin aikoihin Pohjois-Suomen nuorista miehistä reilu neljäkymmentä prosenttia oli löytänyt seurustelu- tai aviokumppaninsa yleisistä tansseista.¹⁸⁹ Yleiset tanssit ja koulujen konventit antoivat monipuolisen mahdollisuuden tutustua toiseen sukupuoleen. Tanssitilaisuuksiin kerääntyi kaupungin naimattomat nuoret yhteen, jolloin seurustelukumppaneita oli helppo katsella.

- Kyllähän se tilanne oli semmonen, että sinne mentiin vähän pilke silmäkulmassa. Eihän sitä ollu tarkotuskaan, että siinä höpistään kaverin kanssa kahdestaan. Kyllä siinä meininki oli, että tuolla.¹⁹⁰

Tansseissa tytöt ja pojat olivat eri puolilla tanssisalia, jolloin vastakkaista sukupuolta oli helppo tarkkailla. Tanssi antoi yhteisön hyväksymän keinon lähestyä toista ja tulla jopa ihan liki ilman, että sitä olisi katsottu sopimattomaksi. Tanssikappaleen kahden pituinen tapaaminen oli niin lyhyt, että illan aikana ehti tutustua useaan eri ihmiseen. Yleensä huvitilaisuuksissa luotujen kontaktien ei oletettu olevan pitkäkestoisia, joten näissä tuttavuuksien solmiminen oli helpompaa¹⁹¹. Samalla uskallettiin koittaa erilaisia vaihtoehtoja: jos uusi tuttavuus osoittautui erehdykseksi, oli tilanne hetken kuluttua ohi. Tansseihin myös kokoontui erilaisia ihmisiä, konventitkin keräsivät kävijöitä kaikista oppikouluista, jolloin avioliittokenttä pääsi laajenemaan jokapäiväisen elämämpiirin ulkopuolelle.

¹⁸⁸ N A1.

¹⁸⁹ Koskelainen 1973, s. 51–52.

¹⁹⁰ M B2.

¹⁹¹ Haavio-Mannila & Snicker 1980, s. 28–29.

Vaikka koko nuorison kirjo ei ole tansseissa käynyt, ei ole siellä viihtyneiden avioliittomarkkinoita juurikaan pienentänyt. Aviopuolisoa etsittäessä korostuvat tärkeissä ominaisuuksissa puolison samankaltaisuus eli homogamia. Näitä tärkeitä piirteitä ovat esimerkiksi ikä, uskontokunta, kotipaikka, sosioekonominen status, koulutus ja siviilisääty. Toisaalta toisesta viehättyminen johtaa samanlaisuuden havaitsemiseen vähemmän tärkeissä asioissa kuten harrastuksissa, ja päinvastoin, samanlaisuuden havaitseminen johtaa viehättymiseen.¹⁹² Tanssit ovat yleensä kuuluneet talonpoikaisen ja työväestön nuorison kulttuuriin, konventtien kävijäkunta on ollut teinikuntaan kuuluneita nuoria, jolloin kävijäkunnan tärkeät ominaisuudet ovat olleet pitkälti samankaltaisia.

Kun pitäydyttiin tanssien suomissa rooleissa, ei omasta kiinnostuksesta tarvinnut puhua ääneen. Tällöin jäyhän suomalaisen ei tarvinnut pelätä kasvojen menetystä. Tanssin aikana kehon kielellä ja sanattomalla viestinnällä saattoi vihjata selvästi, mitä tanssiparista ajatteli. Käden paikalla tai

Kuva 28: Tanssiessa oli mahdollisuus tutustua moneen eri ihmiseen illan aikana. Kuvassa hieman muodollisemmat tanssit Jyväskylän tyttölyseon teinikunnan satavuotisjuhliissa vuonna 1964.

Kuva J. M. Eriksson, Keski-Suomen museon kuva-arkisto.

¹⁹² Tolkki-Nikkonen 1978, s. 37; Määttä 1995.

oman reviiirin suuruudella pystyi selvittämään, yrittikö pari tulla liian lähelle vai olisiko itseä kenties haluttanut olla lähempänä; seksuaalisuuteen liittyvä viestintä oli usein paljon vahvempaa sanattomana kehon kielenä kuin vajavaisesti ääneen ilmaistuna. Selvä merkki molemminpuolisesta kiinnostuksesta oli, jos juttu luisti, askeleet osuivat yhteen ja oli hauskaa yhdessä. Yleisissä tansseissa oli myös erityisenä naisten valttina naisten tahdit tai pidempikin haku, jonka aikana nainen on pystynyt esittämään oman kiinnostuksensa hakemalla miestä tanssimaan. Toisaalta hakematta jättäminen oli aivan yhtä selvä vihje.¹⁹³

Vaikka tanssiminen on ollut luvallinen keino lähestyä toista sukupuolta, ei se ole ollut kaikille helppo. Varsinkin pojilla tanssiin haku on vaatinut rohkeutta ja edes jonkinlaista tanssitaitoa. Kokemuksesta huolimatta tanssiin haku saattoi joka kerta olla yhtä hankalaa – näin siitä huolimatta, että tytöt eivät yleensä tanssiin pyynnöstä kieltäytyneet. Jorman mukaan se olikin:

- Tanssiin haku on yks niitä kynnyksiä, joska ei harjottelemallakaan mene alaspäin. Ihminenhä pelkää aina, millä tavalla hänet hyväksytään. Sitähän lyö itsensä esille, että tässä olis nyt tämmönen. Aika usein sitä käytiin sit hakemassa semmosta turvallista tuttua, jonka reaktiot varmasti tiesi. Mutta kyllä se oli aika pitkälle aina tilanteen mukaan, että mitä siinä tehtiin. - - - Sehän oli tietysti yks miehisyyden merkki, jos kykeni siellä sujuvasti naisten kanssa pulaamaan ja hakemaan niitä ja keskustelemaan.¹⁹⁴

Tanssitaidon tai uskalluksen lisäksi tytöillä poikiin tutustuminen saattoi kiikastaa perinteisistä rooleista. Michille jäi tanssitilaisuuksissa aktiivisen toimijan rooli, jolloin he pääsivät määrittelemään sen, miten yhteys toiseen saatiin aikaiseksi. Tyttö saattoi olla mahdollisimman edukseen tai esillä, mutta aina se ei riittänyt. Kontaktien luonnissa vaikuttivat esillä olon lisäksi monet ulkonaiset seikat, ja usein ulkonäkö oli se tekijä, joka sai aikaan alkukiinnostuksen. Fyysisesti miellyttävät ihmiset koettiin kiinnostavampina: seksikkäämpinä, lämpimämpinä, herkempinä, ystävällisempinä ja kyvykkäämpinä kuin vähemmän miellyttävät. Kauniit pääsivät tanssimaan usein ja hoikkia haettiin tanssimaan herkemmin kuin pullukoita, vaikka muuten he saattoivatkin olla ulkonäöltään viehättävämpiä kuin hoikat. Iloinen ilme auttoi tanssin pääsyä, ja kun oli kerran lattialle päässyt, oli vientiä herkemmin kuin seinäkukkasilla. Naisten hakivat herkimmin pitkiä ja komeita miehiä,

¹⁹³ NA1, ND1, ND2, MD1; Nieminen 1993, s. 93–95, Haavio-Manninen ja Snicker 1982, s. 257–259.

¹⁹⁴ M A3.

toisaalta miehiä auttoi myös tanssitaito. Merkityksellistä oli myös se, että haettava pari oli yhteensopiva hakijan kanssa.¹⁹⁵

Tanssitilaisuuksien kaavamaisuus rikkoutui 1960-luvun viimeisinä vuosina Jyväskylään rantautuneissa diskoteekeissa. Diskojen kävijäkunta muodostui pääasiassa oppikoulua käyvistä ja pop-musiikista kiinnostuneista nuorista. Diskoissa tuttavuuden teko oli vähemmän muodollista kuin tansseissa, kun sukupuolittain eroteltuja rintamia ei muodostunut. Kun rajan ylittämiseen ei tarvittu tanssitaitoa, oli pöydästä toiseen siirtyminen ja toisiin tutustuminen entistä helpompaa. Samoin popmusiikin tahtiin tanssimisen oppiminen oli helpompaa kuin kaavoja noudattaneiden paritanssien: lähes kuka tahansa osasi twistata tai sheikata nähtyään tanssityylin kerran. Tällöin myös lavoilla syrjään jääneet saivat paremman mahdollisuuden kontaktien luontiin.

¹⁹⁵ Haavio-Mannila & Snicker 1980, s. 231–235; Määttä 1995.

3.5 *Tanssi oli monelle väline, ei itsetarkoitus*

Haastatelluista suurin osa ilmoitti tanssitilaisuuksissa käymisen päämotiiviksi jonkin muun asian kuin tanssimisen. Silti haastateltuihin mahtui mukaan myös niitä, jotka menivät tanssitilaisuuksiin nimenomaan tanssimaan. Jos tanssiminen oli opittu kotoa, nousi se helposti nuoren aktiiviseksi harrastukseksi. Silloin ei tanssi-illan esiintyjällä ollut juurikaan väliä, kunhan musiikki oli tanssittavaa.¹⁹⁶ Seurustelukumppanin etsintäkin oli yleensä se mukava tanssin kylkiäisinä tuleva lisä. Varsinkin työläisperheissä tanssimaan opittiin kotoa.

- Meillä äiti opetti tanssimaan. Se oli joku semmonen ihme, että täytyyhän tytön nyt tanssia osata, eihän se mistään oo kotosin, jos ei osaa tanssia. - - - Se aina, jos radiosta tuli joku hyvä kappale, että tänne. Ja sit otettiin muutama askel, ja sit oppi siihen rytmiin. Että se opetti oikeen systemaattisesti.¹⁹⁷

Tanssitaito on katsottu sen verran tärkeäksi osaksi suomalaista kulttuuria, että se on kuulunut suomalaisen koulun opetussuunnitelmaan. Koulussa myös ne, jotka eivät muuten olleet tanssista kiinnostuneita, saivat tanssin perusopetuksen. Toisaalta pelkällä kouluopetuksella ei juurikaan päässyt lavoilla rehvasetelemaan, joten tanssitaitoa piti opetella myös muualla. Mutta jos koulusta oli omaksuttu perustaidot, saattoi tarvittaessa uskaltautua lattiallekin:

- Tuskin mä tanssia osasin, mutta ihan riittävästi. Mutta kun tarpeeks pimeetä ja tarpeeks hidasta, niin sitten.¹⁹⁸

Koulussa saatua tanssin alkeita pystyi hiomaan lavoilla. Jukka kertoi, että hän oppi tanssimaan nimenomaan maalaislavoilla. Kaupungeissa järjestettiin melko suosittuja tanssikursseja. Jyväskylässä järjestäjänä oli esimerkiksi helsinkiläinen Veikko Niemelä, jonka tanssikursseja oli pari kolme kertaa vuodessa. Tanssikursseja mainostettiin eniten ennen kesäkauden ja lavojen avautumista.

Kuva 29:

Tanssikursseilla opeteltiin yleisissä tansseissa tarvittavat perus-tanssit ja niiden lisäksi yleensä muutama muotitanssi. Mainos Keski-suomalainen 10.6.1966.

¹⁹⁶ N A1, N A2, N A3.

¹⁹⁷ N A1.

¹⁹⁸ M C1.

– Joo, mä kävin tanssikoulussa jossain vaiheessa, se oli keskikoulun aikaan. Oisinkohan mä ollu tommosen neljäntoista vanha. Sillon kaverin kanssa käytiin yhdessä tanssikoulua. Perustanssit oli sit hallussa.¹⁹⁹

Tanssikursseille käymiseen oli varsinkin pojilla melko korkea kynnys. Toisaalta, kun kurssi oli käytyä ja sitä kautta saatu jonkinlaista varmuutta tanssiin, oli tyttöjen lähestyminen huomattavasti helpompaa.²⁰⁰

Erilaiset yhdistykset järjestivät myös kansantanssiopintoja, jotka olivat joillekin ensikosketus tanssin maailmaan. Tanhut kuuluivat silti enemmän maaseudun kulttuuriin. Baletti kiinnittyi voimakkaasti kaupunkikulttuuriin ja porvarilliseen kulttuuriin. Jyväskylässä oli myös balettikoulu, jossa Pirjo kävi. Hän oli lapsena baletista niin innoissaan, että oli valmis tinkimään vaikka muusta elämässään – kunhan tanssimaan pääsi. Asetelma oli erikoinen, sillä yleensä työläisten lapset eivät balettia harrastaneet.²⁰¹

Tytöt olivat yleensä ahkerampia tanssijoita kuin pojat. Välillä innokas tanssityttö on opettanut tanssitaidotottoman seurustelukumppaninsa tanssimaan. Liisa, joka oli innokas tanssija, kertoi tutustuttaneensa miehensä tanssilavojen saloihin. Myös Ossi kertoi, että hän ei käynyt tanssipaikoilla, ennen kuin tapasi vaimonsa.

– Sen jälkeen alkoi mulle semmonen tanssikurssi, että neljä viis kertaa viikossa käytiin eri paikoissa.²⁰²

Varsinkin seurustelevat parit ja naimisissa olleet ovat käyneet tansseissa usein tanssimisen vuoksi. Puuttuihan heiltä tanssista sen välineellinen arvo, parin etsintä. Marjatta kertoi, että seurusteleville ei ollut niin väliksi, oliko tansseihin tulossa muita tuttuja, sillä heillä oli oma kaveri mukana. Seurustelevat myös tanssivat useimmiten oman parinsa kanssa, naisten ja miesten rintamissa seisominen olisi ollut ennenkuulumatonta. Seurustelevat olivatkin yleensä omalla alueellaan. Diskossa seurustelevat olivat pöydissä kuten muutkin, joten ero ei ollut yhtä selkeä.²⁰³

¹⁹⁹ N B1.

²⁰⁰ Jäppinen 1998, ei sivunumeroa.

²⁰¹ N A2, N D1 M D1.

²⁰² M B2.

²⁰³ N D2.

3.6 Musiikki yhdisti nuorisoa

Musiikki oli hyvin selvä nuorten yhdistäjä harrastuksena. Musiikin kuunteluun ottivat käytännössä kaikki osaa, jos ei muuten, niin radion musiikkiohjelmien kautta²⁰⁴.

- Ensin oli radio, sit kun mä pääsin töihin, ni mä ostin nauhurin. Nauhotin, ja me kuunneltiin joka ilta. Joka ilta se nauhuri pyöri ja jauho. Pattereita sai vaihtaa jatkuvasti, kertoi Jukka.²⁰⁵

Omaksi instrumentiksi valittiin useimmiten piano, haastatelluista kolme kertoi soittaneensa pianoa nuoruudessaan. Instrumentit olivat kuitenkin niin kalliita investointeja, että soittamisen aloittamiseen piti olla kova motivaatio, ennen kuin soitin hankittiin. Soittaminen jäikin pääasiassa varakkaista perheistä tulevien nuorten harrastukseksi. Toisaalta vanhempien soittimilla oli hyvä harjoitella myös vähemmän rikkaissa perheissä. Jotkut kuitenkin etenivät musiikkiharrastuksessaan niin pitkälle, että pääsivät esiintymään asti.²⁰⁶

Jyväskylässä oli 1960-luvulla kaksitoista yhtyettä, joiden soittajat olivat kaikki oppikoululaisia. Yhtyeistä muutama keikkaili muita selvästi enemmän²⁰⁷. Vuosikymmenen alussa Mirages ja Steeples kilpailivat esiintyjäkuninkuudesta: Mirages soitti railakasta kitaramusiikkia ja Steeples seesteisempää, lavayleisöäkin miellyttäneitä musiikkia. Mirages pääsi esiintymään televisioon jo vuonna 1964. Steeples voitti kitaramusiikin Suomen mestaruuden pari kertaa vuosikymmenen puolivälin tienoilla ja se teki kiertueen Ruotsiin. Ainoana jyväskyläläisenä pop-yhtyeenä se pääsi levyttämään, tosin vain singlen, jossa oli kaksi kappaletta.²⁰⁸

Vuosikymmenen jälkimmäisellä puoliskolla eri yhtyeiden parhaimmistosta koottiin Silvery, joka niitti koko Suomen laajuista mainetta. Pursiseurana tiloihin perustetusta diskosta piti tulla Silveryn oma esiintymisareena, mutta se ei siellä ehtinyt nimeksikään käydä. Elinkaarensa aikana Silvery pääsi esiintymään televisioon, se sai radioaikaa ja siitä kirjoitettiin paljon lehtiartikkeleita. Näky-

²⁰⁴ Kaikki haastatellut.

²⁰⁵ M A2.

²⁰⁶ M D2; Julin 2001.

²⁰⁷ Näiden orkestereiden nauhoituksista on tehty levy *Nights of the Sixties*. Pop-musiikin 1960-luku Jyväskylässä.

²⁰⁸ Julin 2001; Julin 1998, ei sivunumeroa; *Nights of the Sixties*, ei sivunumeroa.

²⁰⁹ Julin 1998, ei sivunumeroa; Julin 2001; Blomqvist & Kalanti, *Seura* 27/1967.

vyys takasi esiintymiskeikkoja ympäri Suomea. Levyä yhtyeeltä ei suunnitelmista huolimatta tullut, 1960-luvun pop-yhtyeistä levyjä tekivät yleensä vain helsinkiläiset yhtyeet.²⁰⁹

Paikalliset kitarayhtyeet soittivat pääasiassa nuorison konventeissa ja go go -illoissa. Lisäksi Jyväskylässä järjestettiin ulkoilmakonsertteja. Ensimmäinen ulkoilmakonsertti järjestettiin Lounaispuistossa keväällä 1965. Siellä soittajina olivat kaupungin suosituimmat yhtyeet Mirages ja Steeples.²¹⁰ Ulkoilmakonsertteja järjestettiin myös Harjulla, tällöin järjestämässä oli mukana kaupungin nuorisotoimi²¹¹. Jyväskylän pop-yhtyeet muodostuivat oppikoulujen pojista, joten monet jyväskyläläiset tunsivat soittajat koulupiireistä tai asuinympäristöstään. Heitä käytiin sitten katsomassa ja kuuntelemassa esiintymispaikoilla.

Kuva 30: Vuosikymmenen lopussa jyväskyläläisyhtyeiden parhaimmistosta koottiin Silvery-yhtye, joka oli valtakunnallisesti tunnettu. 27.5.1967 Keskisuomalaisen Nuorison nurkassa tiedettiin kertoa, että Silvery on päästetty levyttämään, ja että erinomainen levy olisi tulossa kohta myyntiin. Todellisuudessa levyä ei tullut, vaikka taitoa sen tekoon olisikin ollut.

Kuva Keskisuomalainen 27.5.1967.

²¹⁰ Mirages oli sillä hetkellä nimeltään The Mirages Five ja Steeples oli laulajan lisänimellä varustetuna B.J. Benny & The Steeples. Julin 1998, ei sivunumeroa.

²¹¹ Jäppinen 1998, ei sivunumeroa.

Kun radiosta tuli vain vähän pop-musiikkia ja levytkin olivat monille liian kalliita hankittaviksi, olivat yhtyeiden esiintymiset usein niitä tilaisuuksia, joissa kuultiin uusia kappaleita. Yhteinen tekijä tuon ajan yhtyeille oli cover-versioiden soittaminen. Yhtyeet pyrkivät reagoimaan uusiin tuuliin mahdollisimman pian ja ottamaan uutuudet esiintymisiin sitä mukaan, kun niitä kuultiin. Niinpä esimerkiksi Jussi Jäppinen kirjoittaa, kuinka hän lainasi kesätöistään Saksasta tuomiaan uusia levyjä kavereilleen, jotka soittivat parin viikon kuluttua uutuudet konventissa. Yhtyeet soittivatkin kappaleita korvakuulolta ja nauhoittamalla radion herkkupaloja kelanauhureille.²¹²

Nuorisomusiikkia pääsi kuuntelemaan myös Kahdeksan kärjessä -radio-ohjelman nauhoituksissa. Kahdeksan kärjessä nauhoitettiin joka toinen viikko Helsingissä, mutta muulloin sen nauhoituspaikkana oli muut Suomen kaupungit. Jyväskylässä ohjelma nauhoitettiin kerran kuussa. Nauhoitus tapahtui Sokos-tavaratalon musiikkiosastolla, jonne nuoret jonottivat ja pääsivät levyjä äänestämään. Siellä kuuli listakappaleita ja uusia levyjä, jotka olivat juuri tulleet myyntiin tai joita oli aiemmin kuultu vain Radio Luxemburgin taajuudelta.²¹³

Kaupungissa vierailleita artisteja käytiin myös katsomassa mahdollisuuksien mukaan. Heitä ei välttämättä menty kuuntelemaan pelkän musiikin vuoksi, vaan idoleita haluttiin käydä katsomassa läheltä ja elävänä. Jyväskylällä oli kaukana Helsingistä, josta suurin osa Suomen kuuluisuuksista tuli, joten heitä kävi Jyväskylässä ja sen ympäristössä harvakseltaan. Suurimpia tapauksia nuorisomusiikin esiintyjien kohdalla olivat ulkomaalaisten esiintyjien vierailut: ”The Renegades Cadillacineen ja ratsupoliisin asuineen oli tässä suhteessa jonkinlainen huipentuma”. Renegades oli kotimaassaan Englannissa tuntematon pikkukaupunkiyhtye. Sen sijaan Suomessa Renegadesin pojat olivat superjulkiksia, jotka levyttivät suosionsa huipulla enemmän kuin suomalaiset pop-yhtyeet yhteensä.²¹⁴

Renegadesin lisäksi Suomea kiersi jonkin verran ruotsalaisia ja muita pohjoismaalaisia artisteja ja yhtyeitä. Iskelmämusikoissa oli myös eteläeurooppalaisia artisteja. Vaikka ulkomaalaisia harvinaisuuksia käytiin katsomassa, kaikki eivät heistä olleet niin suunnattoman ihastuksissaan. Joillekin heidän tulonsa oli kuitenkin elämää suurempi asia ja heitä käytiin katsomassa koko lähiseudun lavat ympäriinsä.

²¹² Jäppinen 1998, ei sivunumeroa.

²¹³ N C2; Nights of the Sixties, ei tekijää, s. 26; Bruun ym 1998, s. 56.

²¹⁴ Jäppinen 1998, ei sivunumeroa, Bruun ym. 1998, s. 91, 95.

Idolin merkityksellisyyttä nuorelle oli toisessa elämäntilanteessa olevan ihmisen vaikea ymmärtää, mutta nuorelle idolien olemassaolo ja kaukorakkaudet olivat tärkeitä minäkäsityksen ja sosiaalisten taitojen kehittäjiä.²¹⁵

- Sen mä tiedän, että meidän luokalla oli joitakin, jotka kauheesti seuras näitä ruotsalaisia yhtyeitä. Ne joskus ootti tossa Kauppakadulla, että ne näkis niitä ja tälleen.²¹⁶

Idolit olivat esimerkkejä, joiden kautta tapahtui maailman jäsentäminen ja oman identiteetin rakentaminen. Ennen kuin nuori oli valmis oikeisiin seurustelusuhteisiin, oli palavien tunteiden projisointi idoliin turvallista. Idolin ihailu oli turvallista, sillä idolisuhteessa nuori saattoi olla varma, että hänen oma toimintansa oli idolisuhteen muokkaajana.²¹⁷

- Niitä oli kaks, kolme meidän luokalla. En mää muista, että rinnakkaisellakaan olis ollu kovin paljon. Mutta koulussa oli kuitenkin joitain, jotka seuras.²¹⁸

Kaukorakkaussuhteen avulla sosiaalisten suhteiden harjoittelu oli mahdollista ja hämmennyttä nuori saattoi tuntea turvallisuutta ja saada paremman otteen maailmaan. Samalla oma sukupuolirooli tuli tutummaksi. Kun oma seksuaalisuus oli hyväksytty psyykkisen minän ja oman kehon jatkeeksi, nuori uskaltautui vähitellen oikeisiin seurustelusuhteisiin.

- Sitä suurin osa kävi näissä konvissa ja missä ne esiinty, mutta ei ollu haltioituneena näistä yhtyeistä. Yhtye vaan oli siellä, ei sen erikoisempaa.²¹⁹

Artistit ja yhtyeet kävivät soittamassa tansseissa, konventeissa, go go -illoissa ja heitä kiersi omien show'n mukana. Suomen ensimmäinen show oli Paket-show, joka kiersi vuonna 1965²²⁰. Tämän jälkeen esiintymisillat muotoutuivat yhä enemmän show'n suuntaan myös yksittäisten artistien ja orkestereiden kohdalla. Välillä keikkamyjät myivät pienemmille lavoille artistia esiintymään show'na sillä perusteella, että hänellä oli joku spiikkeri mukana, joka esitteli tähden²²¹. Show'n

²¹⁵ Dunderfelt 1992, s. 83; Hägglund ym. 1979, s. 186–188.

²¹⁶ N B1.

²¹⁷ Hägglund ym. 1979, s. 187–188.

²¹⁸ N B1.

²¹⁹ N B1.

²²⁰ Kari Kuuva Jyrki Hämäläisen haastattelemana. Hämäläinen 1996, s.134–135.

²²¹ Hämäläinen 1996, s. 346.

kesto oli yleensä 45 minuutin ja kahden tunnin välillä, ja yleensä ohjelmapaketti rakentui yhden päätähtien varaan. Häntä kyydittämässä olivat kakkos- ja kolmossolistit²²². Tällaiseksi pääsi myös jyväskyläläisbändi Silvery kesällä 1968, kun se esiintyi Ankin ja Kivikasvojen kanssa D-tuotannon kiertueella²²³.

Danny eli Ilkka Lipsanen perusti oman D-tuotantonsa vuonna 1966. Hänen toimintatapansa oli maassamme uusi, jo pelkkä laitteisto ja muu rekvisiitta: valot, savut, asusteet, tekniikka ja väenpaljous olivat täällä ennen näkemätöntä. Kappaleita nivottiin yhteen ja illan kulkuun suunniteltiin yhtenäisyyttä ja juonta ulkomailta haettujen esikuvien mukaisesti. Timantikova Danny-show, Mustaa ja valkoista, Syndikaatti tekee suurratsian, Rock Side Story, The Wild Western Show ja Superdanny -kiertueet olivat melkoisia hankkeita, joissa jokaisessa oli jotain uutta ja säväyttävää. Ne löivät yleisöennätyksiä joka puolella maata ja niiden antamaa show'n mallia matkittiin muissa suomalaisissa ohjelmissa.²²⁴

Kesällä 1969 kiersi Suomen kamaraa jopa kuusi eri show'ta, joista tosin Irwin Goodmanilta puuttui juoni esityksestään – kunhan lauloi kaikki kappaleensa läpi. Kyseisen vuoden show't olivat nimeltään Soul '69, Superdanny, Kansalle mitä kansa haluaa, Jojo, Villi Valankumous ja Rock and Roll Circus. Tyyli vaihteli esiintyjien mukaan, seassa oli poppia, iskelmää sekä soulin ja folkin rytmejä. Esiintyjätähtinä näissä show'ssa olivat samassa järjestyksessä Benno ja Sirkka Keiski,

²²² Keinänen, Seura 30/1969.

²²³ Julin 1998, ei sivunumeroa.

²²⁴ von Bagh & Hakasalo 1986, s395–398; Dannyn www-sivut; Bruun ym. 1998, s. 133. D-tuotannolla oli 1960-luvulla pyörittämässä show'ta parhaimmillaan satoja ihmisiä.

**EINO
GRÖN
SHOW**

KOIVURANNASSA
torstaina 15.6. — klo 20.00
Tangokuningas valloityineen
Suosikkilaulaja PAOLO
Italiasta
Levy- ja tv-tähdet
**JUHANI MARKOLA
PIRJO MARKE
PAULA AUTONEN**
Tv-suosikki
TAPANI KARHU
Suomen mestarit
RALE & BRIAN
KOTTARAISEN
LEPAKKOMIEHET
TANSSIA
kahden valloityeen tahdissa
KOKO ILTA

Kuva 31: Kun show't tulivat muotiin, lähes kaikki halusivat esiintyä show'n nimekkeellä. Musiikki-tyylin ei ollut niin väliä, kunhan esitys täytti ulkoisesti show'n tunnusmerkit; näin saatiin esitykselle lisää uskottavuutta.

Mainos Kesksuomalainen 13.6.1967

Danny, Irwin Goodman, Katri-Helena, Johnny sekä viimeisessä Kirka, Eero Raittinen ja Anki.²²⁵ Paikalle erehtyneet vanhemmat ihmiset kritisoivat show-ohjelmia huonotasoisiksi ja mitättömiksi. Avun ja Seuran reporterit kuitenkin huomauttavat, että ne ajoivat asiansa ja olivat noin 14–18-vuotiaalle kohdeyleisölleen juuri oikein rakennettuja²²⁶.

Show'n tyylisiä ohjelmapaketteja olivat myös nuorisolle järjestetyt go go -illat. Toisin kuin show't, ne eivät kuitenkaan olleet kiinteitä ohjelmapaketteja vaan joku paikallinen promoottori keräsi illan esiintyjät yhteen. Illan aikana lavalla soitti viitisen yhtyettä ja musiikki jatkui taukoamatta. Paikalle pyrittiin saamaan aina joku helsinkiläinen vetonaula ja loput esiintyjät olivat paikallisia vähempipalkkaisia yhtyeitä. Koska go go -illat olivat kalliita järjestää, oli niitä vain muutaman kerran vuodessa, näin pyrittiin säilyttämään iltojen kiinnostavuus ja saamaan sali täyteen nuorisoa. Suuri yleisömäärä paitsi rahoitti illan, nosti tunnelman kattoon ja loi hyvää mainetta go go -illoille.²²⁷

Go go -iltoja järjestettiin, missä vaan oli tarpeeksi tilaa. Valtiontalon postitukseen asti sen juhlasali oli järjestyspaikka numero yksi. Vuoden 1966 jälkeen elokuvateattereista tuli vakiopaikkoja go go -illoille. Nuorisodisko Paviljongista kaavailtiin myös go go -iltojen tyylistä esiintymispaikkaa, tosin diskona kuitenkin musiikin pääpaino olisi ollut hittilevyillä. Siellä olikin esiintymässä kovia

Kuva 32: Go go -iltoja järjestettiin siellä, missä oli tarpeeksi suuri tila yleisölle. Koska esiintyksen aikana ei verotuksellisista syistä saanut tanssia, kelpäsivät elokuvateatteritkin show'n pitopaikoiksi. Jos paikassa oli tanssillattia, pystyttiin illan lopuksi järjestämään oikeat tanssit. Mainos Keskisuomalainen 15.9.1969.

★ NEW JOYS OHJELMAT ESITTÄÄ: ★

☆ pop ☆ Soul Non ☆ Stop ☆

Keski-Suomen Ammattikoululla lauantaina 15. 2. klo 19—21. Odotettu — kohuttu — puhuttu — nyt täällä konsertoimassa!!!

SUOMEN SHOW-KUNINKAAT!!! ☆ **Benno, Tarro & New Joys**

Uusi todella fantastinen!!

☆ WIGWAM	☆ Mats Hulden
☆ Jim Pembroke	☆ Nikke Nikamo
☆ Ronnie Österberg	

☆ Speaker J J — TALVEN TAPAUS! KAIKKI TERVETULO! Ennakko Välnön Solfin 5:—.
Lippuja rajoitetusti.

²²⁵ Bruun ym 1998, s. 133; Keinänen, Seura 30/1969; Kirkan www-sivut, Dannyn www-sivut.

²²⁶ Ohert & Sievinen, Apu 26-27/1966; Keinänen, Seura 30/1969; von Bagh & Hakasalo 1986, 380–381.

²²⁷ Keskisuomalainen 21.10.1967, s. 8; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; Julin 2001.

nimiä kuten Jormas, mutta siitä huolimatta toiminta ei oikein ottanut tuulta purjeisiin. Myös Mac-Grillissä järjestettiin vastaavia rautalankatilaisuuksia, esiintyjinä niissä olivat yleensä paikalliset kitarayhtyeet.²²⁸

Harvoin Jyväskylässä esiintyneet suuret nimet keräsivät salit yleensä täyteen. Toisin kuin kaikissa muissa musiikkitalaisuuksissa, go go -illoissa ei juuri kuppikuntia syntynyt. Samaan saliin mahtuivat kerrankin niin oppikoululaiset kuin ammattikoululaisetkin. Tietysti musiikkityyli karsi yleisöä, aivan kaikkia eivät Topmostit ja Kirkat kiinnostaneet. Paikalle saapunut yleisö oli kuitenkin uskollista, Irwininkin käydessä Elohuviissa koko täysi sali odotteli tunnin verran päätähteä mukisematta. Irwinin vihdoin tultua lavalle varsinkin nuoremmat ihailijatyöt olivat aivan myytyjä:

– Se oli puoli tuntia tai tunnin myöhässä ja me kiltisti odotettiin koko elokuvasali. Sillä oli tekoturkki ja nahkalippalakki päällä. Se oli olevinaan ihana.²²⁹

Go go -iltojen ahkerin järjestäjä Jyväskylässä oli Jukka Konttori. Aluksi hänellä oli kavereita apunaan, mutta pian hän kuitenkin jäi itsekseen järjestämään tilaisuuksia. Discolan aloittanut Juha Lankinen järjesti paikallisten yhtyeiden rautalankailtoja elokuvateatteri Picnicissä. Vuosikymmenen loppupuolella kaupungin nuorisotoimi järjesti vastaavan yhtyeillan Harjun rinteillä, tällöin bändit olivat kaupungin omia pikkukuuluisuuksia.²³⁰

²²⁸ Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; Kalanti & Blomqvist, Seura 27/1967.

²²⁹ N A2.

²³⁰ Julin; Niiranen & Nurmi 1997, Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

4 Nuoruus oli välivaihe kohti aikuisuutta

4.1 Tanssi-ilta huipentui saattomatkkaan

Sen lisäksi, että tanssimaan on pyritty pääsemään joko mahdollisimman monen tai juuri sen tietyn tytön tai pojan kanssa, on toinen tärkeä vaihe ollut lähempi tutustuminen tanssin jälkeen tai saattomatalla.

- Jos ei mikään ollu muuten sykähttäny, niin aina joku lähti saattamaan. Saatto ei välttämättä vieny mihinkään, kaveri vaan saatto alaovelle. Se oli vähän niinku noloa, jos ei ollu mitään. Mutta ei ne tosiaan välttämättä mihinkään seurusteluun johtanu.²³¹

Pelkän henkilökohtaisen mielenkiinnon lisäksi saattaja voitiin iskeä paljon käytännöllisemmästäkin syystä. Monet tanssipaikat sijaitsivat kaukana, joten autokyyti oli aina tervetullut apu kotimatkalta. Auto olikin suuri valtti, kun tyttöä pyydettiin saattomatkalle, sillä autolla pääsi tyttöjä saattamaan kauemmas. Pekka kertoi, että he veivät välillä isojen talojen tyttöjä lähes tietämättä taakse päähän. Jo tansseihin lähdetessä auto oli yleensä täynnä, ja kotimatalle auton takapenkille mahdutettiin kuusikin henkilöä. Tytöt käytiin viemässä kotiin yksi kerrallaan ja toiset odottivat autossa mutkan takana, kun seuralaisen napannut kävi saattamassa tytön ovelle. Toisilla viimeiset sata metriä kestivät kauemmin kuin toisilla.²³²

Välillä saattojutut jäivät autokyytiin, joidenkin kohdalla ne johtivat pidemmälle. Välillä auto saattoi olla myös se ratkaiseva tekijä seurustelun alkamiselle:

- Mää olin saanut kyydin Ainolan lavalle ystävältä. Kävi kuitenkin niin, että tämä ystäväni sai iskettyä tytön kotimatalle. Mun ei auttanut kuin hommata autokyyti ittelleni, että ei tarvinnut kävellä. Jos mun miehelläni ei olis ollut autoa, en mä ois sen matkaan välttämättä lähtenyt.²³³

²³¹ N C2.

²³² M D2, myös muita haastateltuja kertoi saaneensa saattajan tai saatettavan autokyydin vuoksi.

²³³ N D2.

Harvalla nuorella oli omaa autoa. Useimmin kulkupeliksi saatiin lainaksi perheauto tai kuljettiin kaveripiirin onnellisen auton omistajan kyydissä. Varsinkin perheen autot olivat usein uuden karheita, joten niillä kehtasi ajaa, vaikkei malli olisikaan ollut se kaikkein eniten nuorisautoksi mielletty. Ne harvat, joilla oma auto oli, saivat yleensä tyytyä vanhempaan kalusfooniin. Varsinaisesti autokanta oli liian pieni muodostaakseen mitään selviä luokkia, mutta merkkejä siihen suuntaan oli: kansa- ja ammattikoulunuoret haaveilivat amerikkalaisista ja hyvätuloisista perheistä tulevat saivat lainaksi muita arvokkaampia autoja. Toisaalta 1960-luvun puolivälin tienoilla tuli Vespa-innostus. Skoottereita hommasivat varsinkin oppikoululaisnuoret. Niillä pääsi kulkemaan, kyytiläisten mukaan mahtuva määrä oli vain hyvin rajattu.²³⁴

Vanhemmat pitivät mielellään silmällä nuorten kotiintuloa. Pienissä asunnoissa se oli yleensä helppoa, kun nukkumatilat olivat lähekkäin. Ristiriitoja syntyi, kun nuori ei ole enää halunnut lähteä vanhempien valvovan silmän alle esimerkiksi maalle tai mökille. Auto oli usein se houkutin, jolla hänet saatiin mukaan. Sieltä pääsi sitten tanssimaan omalla autolla ajaen, kun kaupungissa autoa joutui välillä ruikuttamaankin²³⁵.

Kaikille ei jokakertainen saattajan löytyminen ollut tärkeää. Silti hekin ajattelivat, että jos sitä joku kuitenkin löytyisi. Ensimmäinen tapaaminen, siis tanssin kohdalla juttelu tanssiessa tai kotimatalla, oli testi seurustelukumppaniksi soveltuvuudessa. Lyhyt tutustuminen tanssin aikana ja kotimatalla vastasi Yhdysvalloissa ilmenevää dating-kulttuuria, jossa dating-vaihe ei ole vielä varsinaista seurustelua, vaan silloin pyritään käymään ulkona ja tutustutaan moniin eri henkilöihin. Suomessakaan seurustelu ei alkanut heti vakavana vaan sitä edelsi pidempi tutustumisjakso. Tässä tutustumisvaiheessa mahdolliselle suhteelle voitiin sanoa kiitos ei tai jatkaa sitä pidemmälle.²³⁶

²³⁴ N A2, N D2; M A2, M C1, M C2. Piltz 1997 b, s. 71–74. Piltz kirjoittaa, että ostetuimpia malleja olivat Volkswagenit, Fiat 600, Opel Kadet, Ford Anglia ja Cortina, Simca 1000, Mosset, Skodat ja Wartburgit. Piltz 1997 a, s. 81.

²³⁵ N A2.

²³⁶ Julkunen 1971, 27.

4.2 *Suuret ikäluokat olivat seurusteluiässä 1960-luvun lopussa*

Avoliittomarkkinoilla ja seurustelupiireissä kävi kuhina 1960-luvun lopussa. Paria etsiviä nuoria oli enemmän kuin koskaan aiemmin ja naimisiin mentiin aiempaa nuorempana. Keskimääräinen avioitumisikä alkoi laskea 1950-luvun alussa ja se laski aina vuoteen 1968 saakka. Tällöin miehet menivät avioon keskimäärin 24,6-vuotiaina ja naiset 22,7-vuotiaina. 1960-luvun viimeisenä vuonna avioitumisikä kääntyi lievään nousuun,²³⁷ mutta samanaikaisesti alkoivat avoliitot yleistyä.²³⁸

Nuoruuden orastaessa alkoi vastakkainen sukupuoli kiinnostaa. Tytöillä kiinnostus vastakkaiseen sukupuoleen heräsi aikaisemmin kuin pojilla, oppikoulussa olevilla aiemmin kuin kansakouluun jääneillä. Ensimmäiset ihastukset koettiin yleensä jo varhaisnuoruudessa. Oppikoulun alaluokilla tytöt ihastuivat jo joukolla johonkin vanhempaan poikaan. Joukkoihastus lähensi tyttöporukkaa ja pojista puhuminen sai tytöt tuntemaan itsensä aikuisiksi. Poikien parissa joukkoihastukset olivat harvinaisempia. Heidän ihastuksen kohteena oli usein luokan sievin tyttö. Pojille kaunis tyttö oli yleensä saavuttamaton ihastus, kun taas poikatytöt hyväksyttiin joukkoon saman vertaisiksi. Sekä tyttöjen vanhempaan poikaan että poikien kauneuteen ihastuminen heijastelivat yhteiskunnan arvoja.²³⁹

Toiseen sukupuoleen suhtautuminen muovautui sekä ympäristön antaman mallin mukaan että ihmiselle ominaisesti geenien ja hormoniitoiminnan vauhdittamana. Suurten ikäluokkien lapsuuden kasvatus loi pohjan nuoruuden käytökselle. Kasvatuksella pyrittiin voimistamaan sukupuolieroja,

²³⁷ STV 1972, III s. 60. 1940-luvulla keskimääräiset avioitumisiät olivat miehillä 28,2 ja naisilla 25,7 vuotta. Tuolloin sodan vuoksi naimisiin mentiin vuosisadan aikaisempiin vuosikymmeniin nähden noin vuotta vanhempana. Avioikä alkoi laskea 1950-luvulla, ja 1960-luvun alkuun tultaessa keskimääräiset iät olivat laskeneet jo miehillä 25,7 ja naisilla 23,6 vuoteen.

²³⁸ Avoliittoja alkoi ilmetä vuoden 1968 jälkeen, ja varsinaisesti ne yleistyivät ja muuttuivat hyväksytyksi ilmiöksi 1970-luvun puolella. 1960-luvun lopussa koko Suomen uusista parisuhteista oli avoliittoja reilu kymmenesosa, vuosikymmenen vaihteen jälkeen niitä oli jo miltei kolme kymmenestä. Ensimmäiseksi avoliitot yleistyivät Etelä-Suomen kaupungeissa, ja vasta 1970-luvun puolella muissa Suomen kaupungeissa ja teollisuuskunnissa. Avoliittoja esiintyi vähän koulutetuilla selvästi aiemmin kuin paljon koulutetuilla, mutta avoliitosta tuli nopeasti niiden yleistyessä erityisesti korkeakouluopiskelijoiden ilmiö. Suurin osa avoliitoista oli lyhytkestoisia, muutamien kuukausien pituisia, ja ne päättyivät puolisoitten keskinäiseen avoliittoon. Aromaa ym. 1981, s. 27–55.

²³⁹ Virtanen 1972, s. 12, 111, 116–120.

joiden katsottiin olevan vallitsevan kulttuurin kannalta tärkeitä ja toivottuja. Ohjausta tapahtui suoraan esimerkiksi pukeutumisella, lelujen avulla tai vapauksien ja velvollisuuksien nimeämisellä. Haastatellut pojat leikkivät rajuja kilpailu- tai seikkailuleikkejä ja tytöt usein rauhallisia kotileikkejä; pojat vapautettiin tyttöjä useammin kotiaskareiden teosta; tyttöillä kotityöt olivat useimmin taloustöitä kun pojat auttoivat ulkotöissä. Tyttöjen ja poikien erot pyrittiin tekemään selväksi myös esimerkiksi kiusoittelulla, jota tapahtui sekä koulussa että kotona. Aikuismallien lisäksi vahvana sosiaalistajana ja käytöksen ohjaajana toimivat lapsen vertaisryhmät, jossa havaittuja roolimalleja testattiin ja niille määriteltiin täsmällisiä käytösrajoja.²⁴⁰

Tutkimuksissa on havaittu sekaluokkien edistävän myönteisesti toiseen sukupuoleen suhtautumista²⁴¹. Haastateltuni vahvistivat tämän käsityksen: Poikalypseossa olleet kertoivat, että he olivat arkoja lähestymään tyttöjä, kun päivittäinen luonnollinen kontakti puuttui. Toisaalta poikien seurassa oli turvallista olla, kun tytöt tuntuivat vierailta. Samoin tyttölyseota käynyt Seija vaihtoi koulunsa yhteiskouluun, koska halusi erilaiseen ilmapiiriin.

- Se Tipulan aika oli pikkusen ahistava. Se oli pikkusen ahistava se ajatuksin, että tuhat kiltsua tyttökoulussa, jossa kaikki opettajat oli suunnilleen iänkaikkisen vanhoja luuskia, vanhoja piikoja. Kauheen ahasta ja kauheesti sääntöjä. Siis semmosia, että totta kai se on näin, niitä ei perusteltu. Sieltä piti lähtee pois.²⁴²

Sekakouluissa olleet olivat tyytyväisempiä koulun ilmapiiriin, joka oli usein erilliskouluja luonnollisempi. Näin siitä huolimatta, vaikka oma luokka olisikin ollut pelkkä tyttö- tai poikaluokka.²⁴³

Kouluissa ei 1950- ja 1960-luvuilla ollut varsinaista tiedostettua roolikasvatusta, mutta perinteet elivät ja siirtyivät opetukseen uusien opetussuunnitelmien tavoitteista huolimatta.²⁴⁴ Kouluissa oli vahvasti erotteleva ilmapiiri. Yleisin luokassa tehty jako oli jako tyttöjen ja poikien erillisiin ryh-

²⁴⁰ Virtanen 1970, s.127; Virtanen 1972, 11–12, 17, 38–39

²⁴¹ Virtanen 1972, s. 52–53.

²⁴² N C2.

²⁴³ Esimerkiksi M C1, M C2.

²⁴⁴ Vuoden 1952 opetussuunnitelmassa korostettiin sivistysharrastuksen herättämistä, kasvatusta humanisuuteen ja yhteisön jäseneksi sekä koulun ja kodin sekä muiden kasvatusinstanssien välistä yhteistyötä. Vuoden 1958 kansakoululain päätavoitteita olivat puolestaan peruskoulutuksen antaminen, siveellisyyteen kasvattaminen ja hyvien tapojen opettaminen. Nurmi 1972, s. 9–10.

miin, ja myös suoranaisia tyttö- tai poikaluokkia oli paljon. Jyväskylässä oppikoulutasolla oli erilliset tyttö- ja poikalypseot, muuten kansa- ja oppikoulut olivat sekakouluja. Silti näissä oli paljon puhtaita tyttö- tai poikaluokkia. Ammattikouluissa sukupuolen mukaan jakaantuneet linjat tekivät luokista yleensä tyttö- tai poikaryhmiä. Koulussa opettaja suhtautui tyttöihin eri tavalla kuin poikiin. Tyttöjen tuli olla kilttejä ja alistuvia, kun pojille sallittiin rajuutta ja huomion herättämistä. Usein tyttöjen ja poikien kohtaaminen sai rangaistuksen omaisen luonteen: anteeksi pyydettiin kaulasta kiinni pitämällä tai hälisevä poika laitettiin kiltin tytön viereen istumaan.²⁴⁵

Tuttavuutta toiseen sukupuoleen tehtiin vähin erin ja iän karttuessa toisten seurassa viihdyttiin entistä enemmän. Varsinaiset seurustelut alkoivat 1960-luvulla yleensä vasta rippikoulun käynnin jälkeen ja vakavasti otetut seurustelut jäivät usein koulun loppumisen jälkeiselle ajalle. Ennen avioitumista pariskunnat seurustelivat pari vuotta, joten tosissaan puolisoa on etsitty parinkymppin molemmin puolin. Koulunkäynnin ja seurustelun ei katsottu kuuluvan yhteen, vaan parinetsintä kuului aikaan, jolloin itsenäistyttiin ja omaksuttiin aikuisen rooli. Raija totesi, että kun lukiossa joku oli kihloissa, niin se oli sellainen koko koulun yhteinen ihme, että siitä tiesivät kaikki nuoremmatkin. Koulutusajan piteneminen ja korkeamman tason koulutuksen hankkiminen tiesi yleensä avioitumisen lykkääntymistä: nuorimpana avioon astuivat korkeintaan keskikoulun käyneet.²⁴⁶

Sekä tytöt että pojat aloittivat seurustelun keskimäärin 16–17-vuoden ikäisenä. Tällöin nuori oli ehtinyt kokea murrosiän alun tai sen pahimmat myrskyt. Tytöillä seurustelukumppani oli yleensä paria vuotta itseä vanhempi. Toisaalta haastatelluissa oli niitäkin, jotka löysivät seurustelukaverin omalta tai rinnakkaiselta luokalta. Harvoin poika oli kuitenkin tyttöä nuorempi.²⁴⁷ Seurustelun aloitusikä sekä tyttöjen ja poikien ikäero selittyi yleensä nuoren murrosiän puhkeamisella, joka alkoi tytöillä aiemmin kuin pojilla.²⁴⁸ Toisaalta 1960-luvulla biologisen kehityksen lisäksi kontaktin ottamista rajasivat perinteiset käsitykset, jolloin rippikoulun käynti oli avaintekijä monen oikeuden saamisessa.

²⁴⁵ Haastattelut; Virtanen 1972, s. 48–63.

²⁴⁶ NA1, NB2, MC1; Tolkki-Nikkonen 1978, s. 42–43, 133–139.

²⁴⁷ Esimerkiksi NA1, NB1, NC1; Sievers ym. 1974, s. 231. Haastattelut arvioivat, että yleisimmin seurusteluparit olivat joko saman ikäisiä tai heillä oli parin vuoden ikäero.

²⁴⁸ Mielenkiintoista on, että siitä huolimatta, että naiset seurustelivat itseään vanhemman miehen kanssa, ylittivät miehet seksuaalisia kynnyksiä naisia nuorempana. Vaikka naisilla oli biologinen valmius seksuaaliseen kanssakäymiseen varhaisemmin kuin miehillä, miehet kokivat esimerkiksi ensisuudelman hieman naista aiemmin (vuosina 1947–1950-syntyneiden joukossa miesten keski-ikä suudelmalle 14,2-vuotta ja naisten 14,7-vuotta). Ensimmäisessä yhdynnässä ero oli vielä suudelmalla selvempi, kyseisen ikäluokan miehet kokivat sen 17,8-vuotiaana ja naiset 18,4-vuotiaana. Sievers ym. 1974 s. 226–231.

Seurustelu oli valmistautumista avioliittoa varten, joka katsottiin osaksi itsenäistymistä ja aikuisuutta. Seurustellessa pääsi harjoittelemaan parisuhteessa olemista, aikuismaisia ihmissuhteita sekä koskettamista ja hellyyttä, jotka olivat miltei pannassa tavallisessa suomalaisten arkipäivässä²⁴⁹. Kun nuori eteni kohti aikuisuutta, menettivät vanhemmat enenevässä määrin merkitystään. Aikuisuus oli 1960-luvulla jotain tavoiteltavaa – nuoruudesta ei ollut tullut vielä kaikkien ihannoimaa pysyvää olotilaa. Avioliiton ohella haastatellut nimesivät aikuistumisen virstanpylväiksi esimerkiksi töihin menon, ylioppilaaksi pääsyn, kotoa pois muuttamisen tai armeija-ajan. Iällisesti haastatellut sanoivat kokeneensa itsensä aikuisiksi 18–20-vuotiaina.²⁵⁰

Seurustelukumppania valitessa ei välttämättä arvostettu samoja piirteitä kuin aviokumppania haattaessa. Se, millaista seurustelukumppania etsittiin, riippui pitkälti siitä, mikä oli seurustelun päämäärä: oliko se avioliitto, seurustelu itsessään, pareittain vietetty vapaa-aika vai tietyn arvostuksen tai statuksen saaminen²⁵¹. Mitä nuorempana aloitetusta seurustelusta oli kyse, sitä useammin motiivina on muu kuin aviopuolison etsintä. Usein varhaisnuoruuden seurustelusuhteet löytyivät omasta kaveripiiristä, jossa kaksi ihmistä tunsivat toisiinsa vetoa ja halusivat kokeilla mitä seurustelu oikeastaan tarkoittaa. Varsinkaan nuorten ensimmäiset seurustelut eivät olleet vain kahdenkeskisiä juttuja, vaan ne olivat sosiaalisia tapahtumasarjoja.²⁵²

– Olinkohan määhän kolmetoista, neljätoista, silloin oli ensin muutama semmonen käsi käessä kulkeminen. Niitten ensimmäisten poikakavereitten kanssa käveltiin ihan samalla tavalla tuolla kaupungilla ku tyttöjenki kanssa, ei ne kauheesti muuttunu ne kuviot. Mut viistoistavuotiaana määhän oon ensimmäisen kerran ruennu oikeesti tiiviimmin seurustelemaan. Silloin tuli jo semmosia, että se poikakaveri meni kaiken ohi. Silloin määhän seurustelin sen kanssa kolme vuotta.²⁵³

²⁴⁹ Julkunen 1971, s. 30. Vaikka esiaviollisia suhteita ei ollakaan Suomessa virallisesti hyväksytty, ovat ne kuitenkin olleet pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Itsenäisessä Suomessa syntyneistä 92–99 prosenttia koki ensimmäisen yhdyntänsä ennen naimisiin menoa. Sotien jälkeen syntyneiden ikäryhmässä eroottinen seurustelu on siirtynyt yhä nuoremmalle iälle. Sievers ym. 1974, s. 220–231.

²⁵⁰ Haastatellut; Aalberg 1991, s. 233–235.

²⁵¹ Naiset olivat 1960-luvun lopussa miehiä statustietoisempia. Naisella oli kaksi keinoa kohottaa tai ylläpitää omaa statustaan: ensinnäkin nainen saattoi päteä oman eroottisuutensa, siis ulkonäkönsä kautta ja toisaalta hän saattoi saada arvostuksen miehen statuksen kautta. Haavio-Mannila 1970, s. 6–7.

²⁵² Julkunen 1971, s. 28.

²⁵³ N C2.

Seurustelulla oli tytöille myös välinearvoa, sillä sen avulla saatiin arvostusta. Suosituimman tai komeimman pojan tai kauneimman tytön kanssa seurustelu korotti selvästi kumppanin arvoa tai statusta. Sen sijaan suosittu ja monen kanssa seurustellut tyttö tai poika ei välttämättä kelvannut, jos etsittiin hyvämaineista aviopuolisoa. Edellisten lisäksi seurustelun tavoitteeksi voitiin laskea myös toiseen sukupuoleen sosiaalistuminen ja siihen liittyvien mysteerien poistaminen. Tämä oli tärkeää avioliittoon valmistautumista. Seurustelu myös sosiaalisti ennalta aviopuolison rooliin.²⁵⁴

Kaikki eivät yleisissä tansseissa, konventeissa tai diskoissa käyneet tai niistä seurustelukumppaneita saaneet. Pohjoissuomalaisista miehistäkin, jotka pääasiassa elivät talonpoikais- ja työväenkulttuurissa, miltei kuusi kymmenestä löysi seurustelukumppaninsa muualta kuin yleisistä tansseista. Kaupunkikulttuurissa, johon yleiset tanssit eivät istuneet yhtä hyvin kuin maalaiskulttuuriin, määrän voisi arvella olevan vielä suurempi. Toisaalta kaupungeissa oppikoululaisia oli maaseutua enemmän²⁵⁵, joten konventeissa kävijöitä oli niissä suhteessa enemmän kuin maaseudulla.

Sukupuolten välisiä kontakteja pääsi syntymään myös muissa paikoissa, joissa nuoret pyörivät yhdessä. Sekakoulut olivat luonnollisia tuttavuuden teon paikkoja ja työelämään siirtyneillä elämänpiiri laajeni uuteen ympäristöön. Liisa kertoi tavanneensa miehensä ensin koulussa, mutta heillä varsinainen seurustelu alkoi vasta yhteisestä työpaikasta. Jorma puolestaan muisteli, että heidän kaveripiirissään seurustelut alkoivat urheiluympyröistä. Vaikka urheilu oli pääasiassa miehinen alue, oli katsojissa paljon tyttöjä, jotka olivat innokkaita hieromaan tuttavuutta urheilusankareiden kanssa. Tyttöjä myös osallistui itse urheiluseuratoimintaan.²⁵⁶

Teini-ikään tultaessa nuoret kokoontuivat kaupungille, josta saatettiin etsiä se mielenkiinnon kohde. Monelle ihastus syttyi hieman tavallisesta poikkeavassa ympäristössä. Kauemmalle maalaislavalle mentäessä tai vaikkapa Tampereen show'ssa käydessä tapasi aivan uusia ihmisiä, jolloin mielenkiinnon kohteita oli useita. Kesätyöt toisella paikkakunnalla tai loman vietto maalla saattoi merkitä itsenäistymistä, jolloin romanssikin oli ajankohtainen. Kesäheilan muistelu talvella saattoi lämmittää mieltä niin voimakkaasti, että talvella muiden katselu jäi olemattomiin. Tapio kertoi hänelle käyneen juuri näin:

²⁵⁴ Julkunen 1971, s. 28; Anttila 1997.

²⁵⁵ Kivinen 1988, s. 190–191.

²⁵⁶ N A2, M A3.

– Kyllä siellä kesätöissä oli romansseja. Se vaan kävi, että siellä oli niin tulisia romansseja parikin kappaletta. Talvi sitten meni niitä muistellessa. Odotti talven sit. Sillon talvella kirjoitettiin tulisia kirjetä ja oltiin uskollisia. Niillä muistoilla oikeestaan pärjäs talven yli, kunnes tuli uus kesä, uudet seikkailut ja nimenomaan kesätöissä.²⁵⁷

Sama vaikutus saattoi olla ulkomaalaisilla tuttavuuksilla, jotka tuntuivat ah, niin romanttisilta. 1960-luvulla alettiin ulkomailla käydä enenevässä määrin, joten nämäkään eivät olleet aivan harvinaisia tapauksia. Usein asuinpaikkakunnan vaihtaminen ja muutto opiskelupaikkakunnalle muutti elämäntilannetta ja -asennetta niin, että se oikea löytyi helpommin kuin vanhempien luona asuessa.²⁵⁸

²⁵⁷ M B1.

²⁵⁸ Esimerkiksi N B1, N C1, M B1.

4.3 Alkoholianniskelun vapautuminen toistuskelun illanviettoon

Vuonna 1969 ravintoloissa tapahtui vallankumous:

“Vapaan keskioluen mukana suomalaisiin ravintoloihin on marssinut kokonainen uusi sukupolvi. Nuoret ovat tulleet ja tuoneet omat rytminsä ravintolasaleihin. Puhutaan ravintovallankumouksesta, ja totta: vanhat asenteet on syösty vallasta.”²⁵⁹

Perinteinen suomalainen ravintola oli illallistamispaikka, jonka tarjoiluihin ei keskiolut ollut juuriin kuulunut. Toinen assosiaatio ravintoloihin ennen 1960-luvun loppua olivat räkälät, joiden pöydissä nuokkuvat ukot. Suuret ikäluokat olivat ensimmäisiä, joiden nuoruusaikuisuuteen ravintoloissa illan istuminen on kuului ja he alkoivat päätyä ravintoloiden penkikuluttajiksi vähän ennen kahdenkymmenen vuoden ikää. Nuorison suosimissa ravintoloissa kävijäkunta oli iältään hyvin homogeenista. Ravintoloihin eivät alle 18-vuotiaat päässeet, ja nuorisopaikoissa alkoi 25-vuotias tuntee itsensä liian vanhaksi. Yläikärajaa ei ollut kirjoitettu mihinkään sääntöihin, sen saneli nuoriso itse tuomalla ravintoloihin uuden ilmapiirin. Se syrjäytti ravintoloiden vanhan vakaavuuden.²⁶⁰

Lahdessa oli Suomen ensimmäinen nuorisoravintola *Torvi*, joka oli saatu pystyyn vuonna 1967. Sen vetäjä oli ensin kaavaillut perustavansa diskon, mutta päätynyt illanviettotapamuutosta enteilevästi nuorisoravintolaan.²⁶¹ Jyväskylän ensimmäinen ravintoladisko sijaitsi Kauppakadulla *Jyväshovissa*. Sen seuraajaksi tuli Hotelli Laajavuoren valmistumisen jälkeen *Laajavuoren yökerho*. Muita vastaavia tiloja saatiinkin Jyväskylässä odottaa 1970-luvun puolelle.²⁶²

Asemakadun ja Kauppakadun risteyksen tienoilla Jyväshovin ohella ravintola *Ukkometso* oli keskustan nuorehkon, joskaan ei nuorison, paikka. Kävijäkunta oli tyylitietoista, työläisväkeä näissä kahdessa ei juuri käynyt. Sen sijaan vuonna 1971 perustetusta *Raatikellarista* tämän vieressä tuli nuorison paikka, johon ei niin arvokas kävijäkunta uskaltanut helpommin.²⁶³

²⁵⁹ Salomaa & Väisänen, Seura 38/1969.

²⁶⁰ N C2, M A2; Salomaa & Väisänen, Seura 38/1969; Vilkuna 1997

²⁶¹ Salomaa & Väisänen, Seura 38/1969.

²⁶² M A2; Vilkuna 1997.

²⁶³ M C1, M A2; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin; Vilkuna 1997.

- Raatikellari tuli parikymppisenä. Siinä vaiheessa se olikin jo selkeesti muuttunu se koko illanviettokulttuuri. Raviontolaikänen nuoriso, reilu kaksikymppiset, meillä oli selvät omat paikat. Ei siihen mennessä niitä ollu ollukaan ollenkaan.²⁶⁴

Saman korttelin Väinönkadun päässä oli E-liikkeen ja Työväenyhdistyksen omistamat paikat, jotka olivat työväen suosiossa. Nuoriso ei näistäkään niin piitannut, joskin osaan saattoi päästä sisään jo hieman alaikäisenä. Näitä muita keskustan paikkoja olivat esimerkiksi *Kantakrouvi*, Sokoksen alakerrassa ollut *Homenokka* ja Työväenyhdistyksen ylläpitämät *Keltainen* ja *Pu-nainen Viiva*.²⁶⁵

Keskikaupungilta hieman syrjässä, yliopiston tuntumassa sijaittivat nuorison paikoiksi muodostuneet *Sohwi* ja *Ylä-Ruth*. Niissä kävi sekä yliopistossa olevia että jo työelämään kiinni päässeitä nuoria.²⁶⁶ Jukka kertoi:

- Sohwin krouvistä tuli mejän kantapaikka. Siellä me oltiin viis iltaa viikossa. Sunnuntaina ja maanantaina siellä ei ollu elävää musiikkia, mutta muina iltoina me oltiin siellä. Ja oltiin aina yleensä valomerkkiin asti.²⁶⁷

Jyväskylän ravintolatoiminta keskittyi keskustaan, ja keskustan ulkopuolella ei juuri ravintoloita ollut ennen lähiörakentamista. Jopa Sohwi ja Ylä-Ruth olivat hieman syrjässä. Poikkeuksellisia olivat myös keskustasta reilun kilometrin päässä sijainneet *Mörssäri* ja *Jyvä-Matti*, sillä ne palvelivat lähinnä ympäristönsä, Rautpohjan asukkaita. Mörssäri olikin yksi Rautpohjan tarpeeksi iäkkäiden poikien kokoontumispaikoista.²⁶⁸

Oman lukunsa muodostivat yliopiston alueella sijainneet opiskelijoiden menopaikat. Aivan kuten Teknillisessä oppilaitoksessakin, niiden kävijäkunta rajattiin omaan opiskelijakuntaan. Kuitenkin uteliaita ulkopuolisia pääsi livahtamaan mukaan illanviettoon. Lisäksi yliopiston tiloissa, *Ilokivessä*, oli alkoholitarjoilu sallittua. Ylioppilaskunnan ravintola Ilokivi ja sen yläkerrassa sijainnut disko

²⁶⁴ N C2.

²⁶⁵ N A2, M B1, M B2.

²⁶⁶ N A2, M A2, M C2; Vilkuna 1997.

²⁶⁷ M A2.

²⁶⁸ M A3; Vilkuna 1997.

Glad Stone tulivat opiskeluelämässä mukana olleille tutuiksi. Niissä osakunnat järjestivät omia illanviettojaan, erityisesti Pohjalainen osakunta oli sekä ahkera että kehuttu tanssienjärjestäjä. Tanssit eivät rajoittuneet ainoastaan Ilokiven rakennukseen, vaan niitä järjestettiin myös viereisessä *Lozzin* tilassa.²⁶⁹

²⁶⁹ N A2, M A2; Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

4.4 Nuoruuden malli alkoi muuttua 1960-luvulla

Perinteiset nuoruuden kaavat alkoivat murtua 1960-luvulla. Isien välittämä kulttuuriperintö oli ristiriidassa koulusta ja uusista tietokanavia pitkin tulevan ohjauksen kanssa. Kaikki uutuuteen liittyvä tuntui olevan yhteydessä ulkomailta tulevaan rock-musiikkiin ja sen ympärillä olevaan kulttuuriin.²⁷⁰ Syntyi uudenlainen nuori, jota *Suomen Kuvalehti* kuvasi vuonna 1967 seuraavasti:

”Muutos tapahtui muutamassa vuodessa. - - - Nuoriso alkoi ajatella ja ottaa kantaa. Näin murtui esiin aivan uusi teinityyppi, 15–19-vuotias nuori ihminen, jolla on beatles-tukka tai minihame, mutta pää täynnä mielipiteitä ja ajatuksia. Passiivinen viihteellisyys on nyt taakse jäänyttä elämää. Nykyaikainen teini esittää myös kysymyksiä yhteiskunnalle, kirkolle, vanhemmille.”²⁷¹

Perinteisesti nuoret toistivat vanhemmilta saatua elämänkaarta. Työväenluokalla siihen kuului kansakoulun ja ammattikoulun suorittaminen. Ammatin hankinnan jälkeen hänen oletettiin menevän töihin ja kahdenkymmenen ikävuoden jälkeen avioituvan. Nuoruus alkoi virallisesti rippikoulun käynnin jälkeen, jolloin saatiin nuoruuteen kuuluvat oikeudet: alkoi tansseissa käynnin ja seurustelun aikakausi.

Jo suurten ikäluokkien lapsuudessa alkoi perinteinen kaava murtua: heidän vanhemmillaan oli mahdollisuus kouluttaa lapsensa entistä paremmin. Suuret ikäpolvet täyttivät kansa- ja oppikoulut. Ylioppilaiden määrä kaksinkertaistui vuosikymmentä aiempaan tilanteeseen nähden, ja lähes joka kahdeksas suurimmassa ikäluokassa syntyneistä suoritti akateemisen loppututkinnon²⁷². Työväenluokkaisen lapsen toiseksi hyväksytyksi nuoruuskaavaksi muodostuikin oppikoulu ja ylioppilastutkinto. Lukion jälkeen nuori saattoi mennä töihin tai jatkaa opistoasteella korkeakoulussa. Siitä huolimatta, että avioituminen olisi kuulunut vasta aikuisuuden, siis itsensä elättävän väestön rooliin, menivät työväenluokkaiset nuoret naimisiin nuorempana kuin vastaavan koulutusuran hankkivat akateemisesta perheestä tulevat nuoret. Toisin sanoen tapa säilyi, vaikka syy poistui – naimisiin mentiin nuorempana kuin mitä itsenäistymisaste olisi sallinut.

²⁷⁰ Kallioniemi & Salmi 1995, s. 136.

²⁷¹ Heiskanen & Mitchell 1985, s. 170.

²⁷² Heiskanen & Mitchell 1985, s. 76, Levä 1997, s. 31; Kauppila 1996, s. 81–83.

Akateemisesta perheistä korkean koulutuksen oletettiin olevan itsestäänselvyys²⁷³.

- Selvää oli, että oppikouluun pyritään. Sitä korostettiin kotona ja koulussa. Opettajalle oli hyvin tärkeää, että ketkä sinne pyrkivät ja pääsevät. Oppikoulu ja kansakoulu oli hyvin selkeä vedenjakaja ja heijasteli hyvin selkeästi tähän tulevaan ammatinvalintaan. Kotona kodin tuki koulunkäyntiin oli selvä. Lukioon suhtauduin vakavasti ja sinne meno oli itsestään selvää. Ja varmasti siinä oli myös kodin kannustusta myöskin, että tulee ylioppilas.²⁷⁴

Myös akateemisten perheiden lapsilla rippikouluikä oli nuoruuden aloittava virstanpylväs. Heillä nuoruuteen eivät kuuluneet itsestäänselvytenä yleiset tanssit, ne olivat talonpoikien ja työväestön huvittelumuoto. Avioituminen lykkääntyi helposti työväen nuoria myöhempään ikään, yleensä akateemisen loppututkimuksen suorittamisen jälkeiseen aikaan. Akateemisten perheiden nuoret olivat eivät kuitenkaan enää tyytyneet parisuhteen aloittamisen lykkääntymiseen, kun varallisuus antoi myöten. Heillä ratkaisuksi muodostui avoliittojen yleistyminen opintoaikana.

Työnteon aloittaminen oli 1960-luvulla merkittävä virstanpylväs nuoren elämässä. Töitä oli 1960-luvun nousujohteisessa taloudessa tarjolla miltei kaikille halukkaille. Töidensaannin helppous ja mahdollisuus itsenäiseen elämään houkutteli nuoria jättämään koulunkäynnin, kun se oli sallittua. Suuret ikäluokat sijoittuivat teollisuuteen ja palvelualoille, maatalous ei heitä enää kiinnostanut. Kuitenkin vastoin asiantuntijoiden odotuksia nuorten ammatissa toimivuus ei lisääntynyt, vaan laski nopeasti 1950- ja 1960-luvuilla, sillä koulutuksesta tuli entistä tärkeämpi osa nuoren tulevaa uraa.²⁷⁵

Tytöt aloittivat ensimmäiset kesä- ja lomatyöt usein vähän toiselle kymmenelle päästyään, vaikka virallinen työnteon ikäraja oli 15 vuotta. Tytöt tekivät kaupungeissa enemmän töitä kuin pojat. Tyttöillä ensimmäiset työt liittyivät yleensä lapsenvahtina olemiseen tai talouden hoitoon. Oman kodin tehtäviä siirryttiin siis tekemään toisen talouteen, jolloin siitä sai palkkaakin.²⁷⁶

Usein koululaiset, sekä tytöt että pojat, olivat kauppa-apulaisina. Heitä tarvittiinkin 1960-luvulla entistä enemmän, kun vuosilomat pitenivät ja kansan ostovoima kasvoi. Kaupasta saattoi saada

²⁷³ N C1, N C2, M C1, M C2.

²⁷⁴ M C1.

²⁷⁵ Rahikainen 1999, 337–339; Kauppila 1996, s. 83, 89.

²⁷⁶ N A1, N A2, N A3, N B1, N B2; Rahikainen 1999, s. 340, 343–344.

töitä myös joululoman aikaan. Kauppa-apulaisena tai vaikkapa jäätelön myyjänä toimittiin usein varsinkin silloin, kun omista sukulaisista tai tuttavista löytyi kaupan pitäjiä.²⁷⁷

Nuori pääsi harvoin hohdokkaisiin töihin, mutta uralla edettiin nopeasti iän karttumisen myötä. Juoksutyöstä päästiin toimistoapulaiseksi ja apulaisesta sihteeriksi myös ilman erityistä koulutusta. Pojat saattoivat edetä vastaavasti rakennuksella apumiehestä ammattimieheksi. Työnteko vei usein voiton koulun käynnistä palkan vuoksi. Palkkaa konttorilähetinä toiminut nuori sai 1960-luvun puolivälissä noin 210 markkaa ja teollisuudessa toiminut hiojapoika 230 markkaa kuukaudessa. Vertailun vuoksi esimerkiksi tanssi-ilta maksoi samana aikana noin puolitoista markkaa, jäätelötötterö 70 penniä, tarjousmekko tai korkokengät kolmisen kymppiä, miesten puku sata-sen ja putkiradio noin 180 markka. Palkasta moni työläisnuori joutui antamaan kotiin ruokarahaa, mutta lopun sai yleensä käyttää niin kuin itse parhaaksi katsoi²⁷⁸. Nuoret myös saivat usein kotoa rahaa, kun sille tuli perusteltu tarve. Rahat kuluivat usein huvitteluun, vaatteisiin, kauneudenhoitotuotteisiin, musiikkiin tai suurempiin sijoituksiin. Vakituisiin töihin menneet nuoret säästivät usein nuorisosäästötileille, joista rahoja voitiin sitten käyttää oman kodin perustamisen aikana.²⁷⁹

Hienovarainen elämäntavan muutos sekä avoin kapinointi ja radikaalius olivat oireita siitä, että nuori ei kokenut vallitsevan valtakulttuurin tai omien vanhempien tarjoaman maailmankuvan vastaavan nuoruudessa tapahtuviin minän kehityksen ongelmiin. Nuoret pyrkivät sopeutumaan yhteiskuntaan oman maailmankuvansa kautta. 1960-luvulla tämä synnytti konfliktin aiemman sukupolven kanssa. Suurimmalle osalle tämä konflikti merkitsi lähinnä kotiseudun hylkäämistä ja muuttoa maaseudulta kaupunkiin. Samalla kansallinen identiteetti hylättiin ja omaksuttiin kansainvälinen nuorisokulttuuri²⁸⁰. Tässä vaiheessa, siis 1960-luvulta alkaen, varsinaiset nuorisokulttuurit saapuivat Suomeen. Eri suuntaukset ja nuorten jengit saivat osakseen lehtien palstatilaa. Nuoriso nousi näkyväksi kansanosaksi, ja *Avussa* vuonna 1966 epäiltiin, että jokaisella kylälläkin on oma sakkinsa.²⁸¹

²⁷⁷ Esimerkiksi N A3, N C1, N E2; Rahikainen 1999, s. 344–346, 365 taulut 7 ja 8.

²⁷⁸ Valtakunnallisen nuorisotutkimuksen mukaan reilu 60 % nuorista ei maksanut asumisesta mitään vuonna 1968. Vain harva kustansi omia opintojaan. Minkkinen 1969, s. 22, 26.

²⁷⁹ Haastattelut, Keski-suomalaisen ilmoitukset vuonna 1965; Rahikainen 1999, s. 352–358. Minkkinen havaitsi, että pojat käyttivät rahaa enemmän huvitteluihin ja kulkuvälineisiin kuin tytöt. Tyttöillä kului taas poikia enemmän rahaa kauneudenhoitoon ja jonkin verran enemmän vaatteisiin. Minkkinen 1969, s. 22–26.

²⁸⁰ Tuominen 1991, s. 48, 77–78.

²⁸¹ Seura, vuosikerrat 1966–1969, Heiskanen & Mitchell 1985, s. 189–190.

Toisille yhteenotto merkitsi voimakasta protestien aikakautta ja taistelua valtakulttuuria vastaan. Pannassa olleen vasemmistolaisuuden ihannoiti oli yksi konfliktin ratkaisumalleista. Suomalainen vasemmistoradikalismi puhkesi näkyviin vuonna 1966, mutta se oli kehittynyt nuorison ajatuksissa jo pidemmän aikaa. Vasemmistolainen opiskelijaradikalismi kiteytyi Vanhan valtauksen vuonna 1968. Vaikutteet radikalismille tulivat ulkomailta.²⁸²

Yleensä puhutaan laajoista joukoista, jotka heiluttivat 1960-luvulla valtarakenteita. Tämä kuva on osittain median luoma. Lehdissä, 1960-luvun valtamediassa, keskityttiin kuitenkin pääasiassa kuohuvan Helsingin tilanteeseen, missä nuorten alakulttuurit näkyivät kärjistyneimmin. Tavallisen nuorison elämä ei ollut mielenosoituksissa marssimista, vaan normaalia siirtymäkautta nuoruuden sallituissa rajoissa. Todellisuudessa radikaali joukko olikin sukupolven älyllisin ja aktiivisin kärkijoukko²⁸³. Aktiiveihin lukeutuva Erkki Tuomioja vahvistaa asian:

”Radikaalit eivät olleet selvä enemmistö yhdessäkään ikäluokassa. Vielä selvemmin ikäluokansa vähemmistöön kuuluivat mielenosoituksiin osallistuneet tai radikaalijärjestöihin liittyneet aktivistit. Mutta niiden joukossa, jotka ylipäättään olivat jollakin tavalla yhteiskunnallisesti tietoisia ja aktiivisia, he olivat enemmistönä.”²⁸⁴

Viimeisestä väitteestä uskaltaisin olla eri mieltä Tuomiojan kanssa. Vaikka Helsingin ulkopuolellakin oltiin aatteista ja ajan hengestä tietoisia, näkyivät ne lähinnä vaatteissa. Jyväskylässä tiedostaminen tuntui liittyvän vasemmistolaisuuden omaksumiseen, ei niinkään radikaaliuteen.²⁸⁵ Radikaaliuden oireita oli Helsingin ohella muissa yliopistokaupungeissa, myös Jyväskylässä. Näissäkin kaupungeissa toimijat olivat kuitenkin pääasiassa ulkopaikkakuntalaisia.²⁸⁶ Toisaalta radikaalius voidaan kokea monella eri tavalla. Sanakirja määrittelee radikaalin adjektiivina ehdottomaksi tai mullistavaksi, substantiivina äärimmäissuunnan kannattajaksi. Paitsi muutosta ajava, saattoi myös vanhassa pitäytyvä tuntea toimintansa radikaaliksi.

– Kyllä mää siinä mielessä olin radikaali, että kun rautalanka tuli, niin mää silti kävin näissä humppatansseissa, kertoi Marja-Liisa.²⁸⁷

²⁸² Tuominen 1991, s.188

²⁸³ Haastattelut; Tuominen 1991.

²⁸⁴ Tuomioja 1993, s. 22.

²⁸⁵ Esim. N B1, N C2.

²⁸⁶ Juhani & Blomqvist, Seura 9/1967; Tuominen 1991, s. 188.

²⁸⁷ N A3.

Kun pääkaupungin tai Ruotsin vaikutuspiirin Pohjanmaan nuoret pitivät Elvistä johtotähtenään ja Ankkaa ihanteenaan, teki Kainuun nuori iltapuhteita sähköttömässä mökissä vanhempiensa kanssa. Silti arvot ja asenteet olivat muotoutumassa uusiksi edellisten vuosikymmenten talouskasvun ja henkisen muutoksen jäljiltä. Suuren nuorisomassan hiljainen tuki mahdollisti muutoksen ilmapiirin. Tätä 1960-luvun muutossukupolvea yhdistivät ne tekijät, jotka erottivat heidät edellisestä sukupolvesta.²⁸⁸

²⁸⁸ N D1; Tuominen 1991, s. 51, 388; Jokinen 1985, s. 7; Sutinen 1996, s. 77.

5 Tanssit heijastivat yhteiskunnan muutosta

Nuoruus oli erityisesti ennen 1960-lukua ohimenevä välivaihe, josta pyrittiin nopeassa tahdissa kohti aikuisuutta. Aikuistumiseksi laskettiin itsenäisen aseman saavuttaminen, johon kuuluivat perheen perustaminen ja itsensä elättäminen. Yhteiskunnan etu oli, että nuorella oli puitteet, joissa hän saattoi itsenäistyä. Lapsuuden ja aikuisuuden välillä olleelle nuorelle sallittiin yhteisön yleisistä normeista poikkeava käytös. Poikkeavan käytöksen sallitun ja kielletyn rajankäynnin määrittelivät virallisten lakien ohella maaseudun ja työläisten kulttuurit, jotka voidaan katsoa lähes yhtenäiseksi suomalaiseksi valtakulttuuriksi.

Tanssitilaisuudet olivat yksi valtakulttuurin sallimista *itsenäistymisareenoista*, joissa tanssi toimi siltana nuorten tutustuessa toisiinsa. Tanssit olivat hyvin perinteinen *nuorten kohtaamispaikka*, jonka olemus kuitenkin muovautui olemaan aivan kunkin ajan sallitun rajalla. Rajojen liikkuvuus näkyi esimerkiksi tanssiotteen muuttumisena yhä läheisemmiksi ja tanssityylien vaihtumisena entistä enemmän seksuaali-ilmaisullisemmiksi. Paritanssien tangon läheisyys ja diskotanssin vapaan seksuaalisuuden ilmaisun mahdollisuus olivat tulleet kauas rivitanhuista.

Koska tanssitilaisuuksissa oltiin fyysisessä kosketuksessa toiseen sukupuoleen, liiallisen seksuaalisuuden ja irstauden rajoittamiseksi tanssitilaisuudet olivat valvottuja tilaisuuksia. Rajojen ja normien olemassaoloa olivat valvomassa valtakulttuuriin kuuluneet aikuiset, jotka edustivat virallista auktoriteettia. He myös halusivat varmistaa, että tanssitilaisuuksissa käyvät nuoret ilottelijat eivät rikkoneet nuoruuden raameja liiaksi. Läsnä olevien aikuisten valvovan silmän lisäksi tanssien ajankohtaa säätelevät lait pyrkivät varmistamaan, että huvittelusta ei koitunut yhteiskunnalle liiallista räsitusta.

Vuosisatojen saatossa tanssi-illan kulku oli muotoutunut hyvin tarkoituksenmukaiseksi rooleineen ja rituaaleineen. Tapojen tarkoituksena oli sekä helpottaa arassa kehitysvaiheessa olevien nuorten kanssakäymistä että varmistaa heidän sovelias käytös. Tanssiroolien mukaan mies haki tanssilattian toisella puolella ollutta naista tanssimaan ja naisen piti vastata tanssipyyntöön myönteisesti. Tanssiin hakijaa ei saanut käännättää pois; hyväksytyksi syyksi tanssista kieltäytymisessä laskettiin vain miehen humalatile. Tämä käytäntö itsessään kontrolloi miesten humalajuomista, naiset eivät luonnollisesti alkoholia illan aikana juoneet. Mies johti tanssimista ja naisen tehtävänä

oli antaa tanssin aikana signaaleja siitä, saiko mies jatkaa lähestymistä pidemmälle. Näin toiseen sukupuoleen tutustuminen oli turvallista, sillä rohkeutta vaatinut toisen sukupuolen lähestyminen oli verhoiltu tanssimiseen. Tanssijoiden ei tarvinnut pelätä kasvojen menetystä, sillä asioista ei ollut välttämätöntä puhua ääneen, kun kehon kieli kertoi tarvittavan.

Illan aikana ehti käydä lattialla monta kertaa, jos vain tanssitaitoa riitti. Tanssivuoroksi muodostui kahden tanssin pituinen jakso, jonka jälkeen tanssipari vaihtui. Halukkaita oli pyrkimässä lattialle paljon, joten illan aikana oli mahdollista tutustua moniin ihmisiin. Toisaalta tanssijat pysyttelivät tanssiin haussa siinä ryhmässä, jonka he kokivat vastaavan omaa asemaa, oli se sitten ulkonäön, kotitaustan, koulutuksen tai tanssitaidon mukainen. Usein tanssipaikkojen tyyli ja maine rajasivat kävijäkunnan hyvin homogeeniseksi, esimerkiksi Koivurannalla oli kommunistinen maine ja diskoissa viihtyivät lähinnä pop-nuoret. Oppikoulujen konventeissa kaikilla kävijöillä täytyi puolestaan olla teinikunnan jäsenkortti.

Jotta tanssimaan pääsy valitussa tanssipaikassa oli mahdollisimman varmaa, täytyi tanssirivistä erottua ja antaa itsestä oikeanlainen ensivaikutelma. Tällöin korostui ulkonäkö ja olemus, minkä vuoksi tanssi-iltaa varten laittautuminen oli tärkeää. Vaatteet kertoivat ihmisestä paljon, sillä tansseihin pukeuduttiin kunkin ryhmän tyylin ja muodin mukaan. Ulkomailla tai Helsingissä käyneet näyttivät aivan erilaiselta kuin Jyväskylässä pysytelleet, ja kaupunkilavoilla vierailleet maa-laiset oli helppo osoittaa tanssihalukkaiden rivistä. Usein myös aatteet ja kantajansa varallisuus näkyivät vaatteista.

Kontaktien luonnin ohella tanssit olivat *vapaa-ajan vieton paikkoja*, vaikka tanssitilaisuuden luonne kannustikin erityisesti tanssimiseen. Kun erityisiä nuorten kokoontumispaikkoja ei ollut ja kodit olivat tiloiltaan pieniä ja ahtaita, nuoria houkuttelleet tanssit toimivat nuorison tapaamispaikkoina. Sateella tanssipaikkojen katot ja pakkasella niiden seinät tarjosivat suojaa ulkoilman oikuilta. Tämä oli merkittävää, kun muut kokoontumispaikkojen vaihtoehdot olivat lähinnä paljaan taivaan alla. Kun nuoret kokoontuivat vapaaehtoisesti tanssitilaisuuksiin, yleisestä järjestyksestä vastanneet valtakulttuurin jäsenet pääsivät keskitetysti vahtimaan, että nuoriso ei päässyt rötöstelemään ja rellestämään tai muuten rikkomaan hyväksytyjä normeja.

Ohjatut harrastukset eivät olleet vielä 1960-luvulla yleisiä, ja tanssit olivat yksi *harrastustoiminnan* henkireikä. *Tanssiminen* itsessään saattoi muodostua nuoren harrastukseksi, jolloin tanssi-iltojen suurin motivaatio oli lattialla musiikin tahtiin liittäminen tai heiluminen. Tällöin tanssi-illan artistilla ei ollut suurta merkitystä, riitti, kun tiesi, että tanssipaikassa sai tanssia omalla mieltätyyllillään. Usein tanssista innostuneet kävivät omilla suosikkilavoillaan, joissa oli ystäviä ja oman mieltymyksen mukainen meno.

Tanssipaikoissa pääsi toteuttamaan *musiikkiharrastusta* ja kuulemaan uusia hittejä. Ennen taloudellisen vaurauden leviämistä musiikin kuuntelu oli monelle harvinaista herkkua, sillä rautalanka-, pop- ja iskelmäkappaleita kuuli radiosta korkeintaan pari tuntia viikossa; omien levyjen ja levysoittimien hinta oli monen nuoren ja perheen kukkarolle liikaa. Musiikista kiinnostuneet nuoret kulkivatkin usein suosikkiartistiensa perässä tanssitilaisuudesta toiseen, mutta he eivät välttämättä kansoittaneet itse tanssilattiaa. Maakuntien suurlavat keräsivät suosituimmat iskelmäartistit, Jyväskylän kesälavoista Koivurannassa heitä kävi enemmän kuin Ainolassa. Talvella tähtiartisteja kävi Jyväskylässä Valorinteellä sekä nuorten go go -illoissa, välillä joku huippunimi vieraili konventeissakin. Lisäksi tanssitilaisuuksissa vieraili ainakin silloin tällöin varsinaisen soittajan tauoilla nuorisoyhtyeitä, jotka esittivät viimeisimpiä maailmanhittejä omina sovituksinaan.

Kansainvälinen nuorisokulttuuri saapui maahan muun muassa musiikin ja konventtien kautta. Konventeissa soittivat paikalliset rautalanka- ja popyhtyeet, jotka olivat tanssilavoilla yleensä vain välitilkettä. Kun yhä useampi työväenperheen lapsi kävi oppikoulun, oli myös heillä mahdollisuus käydä kuuntelemassa uutta musiikkia ja omaksua nousevaa nuorisokulttuuria. Kulttuuri yhtenäistyi ja vanhoja raja-aitoja kaadettiin, vaikka kaupallinen nuorisokulttuuri löysikin enemmän vastakaikua porvariperheiden lapsista kuin työläisten jälkikasvusta. Toisaalta ratkaisevaksi tekijäksi nuorisokulttuuriin identifioitumisessa nousi nuoren käytettävissä oleva rahamäärä, jolloin myös työtä tekevät nuorilla oli mahdollisuus osallistua kulutukseen perustuvaan nuorisokulttuuriin muotivirtauksineen ja musiikkeineen.

Oppi- ja ammattikoulujen konventit olivat tanssilavoja selvemmin vapaa-ajanviettopaikkoja. Konventeissa käymisen huippuvuodet sijoittuivat rippikouluiän molemmin puolin, kun lavoilla käytiin vielä täysi-ikäisenäkin. Monesti konventeissa vasta opeteltiin tanssimaan, eikä vastakkaisen sukupuolen kohtaaminen välttämättä ollut vielä ajankohtaista. Kuitenkin konventeissa soi musiikki ja tanssilattia oli suuri, jolloin tanssilla oli keskeinen osa illanvietossa. Konventeissa pätivät samat tyttö- ja poikarintamat ja tanssisäännöt kuin yleisissä tansseissa, mikä yhdisti nämä tanssitilaisuudet toisiinsa. Pöytien puutteen vuoksi konventeista ei tullut kahviloitten tyyliä istuskelupaikkoja, vaikka konventit viehättivätkin enemmän kahvilajengejä kuin lavatanssien suosijia.

Nuoret alkoivat 1960-luvun lopussa vaatia puolueestaan sitoutumattomia tanssi- ja kokoontumispaikkoja. Jyväskylässä Valtiontalon ottaminen postin käyttöön jätti nuorille vain vasemmiston ylläpitämiä tanssipaiikkoja. Lisäksi aikuisten suhtautuminen koulujen konventteihin alkoi muuttua negatiiviseksi näissä esiintyneiden järjestyshäiriöiden vuoksi. Samalla, kun nuoriso vaati tanssi- ja vapaa-ajantilaltaan puolueettomuutta, siitä haluttiin erityisesti nuorison oma paik-

ka. Nuorison nousu erilliseksi ikäkaudeksi oli erottanut heidät aikuisista niin kauas, että kahden kulttuurin tyylit eivät olleet enää sovitettavissa yhteen. Kärjistäen sanottuna nuoret pitivät englanninkielisyydestä ja popista, aikuiset suomalaisuudesta, tangosta ja humpasta.

Nuorten perustamat diskot olivat askel kohti kansainvälistä nuorisokulttuuria. Diskojen myötä tanssi-illat muuttuivat enenevässä määrin vapaa-ajan vieton paikaksi. Diskot olivat kuitenkin 1960-luvun Jyväskylässä marginaalisen ryhmän tanssipaikkoja. Esimerkiksi kesälavat Ainola ja Koivuranta saattoivat vetää yhtenä lauantaina kaksituhatta kävijää, kun Paviljonkiin, Discola-kellariin ja myöhemmin Mac-Grilliin mahtui parisataa nuorta. Kesällä, kun lavat houkuttelivat tanssijoita, joutui diskotoiminta tauolle: kävijöitä ei yksinkertaisesti ollut tarpeeksi. Talvellakin diskon tiloissa pidettiin tavallisia tango- ja humppatansseja, jotta toiminta saatiin kannattamaan. Näille tansseille oli enemmän kysyntää kuin diskotansseille.

Siitä huolimatta, että diskotoiminta ei heti ensi yrittämällä saanut voittoa vapaa-ajanviettomuotona, oli se askel kohti tanssilavatonta illanviettoa. Kun keskioluen myynti vapautui vuonna 1969, siirtyi yli 18-vuotias nuoriso viettämään vapaa-aikaansa keskiolutravintoloihin. Anniskelupaikoista tuli varsinainen muoti-ilmiö, jolloin lavat menettivät keskeisin asemansa kohtaamisareenana. Samaan aikaan alaikäinen nuoriso sai ensimmäiset kaupungin järjestämät nuorisotilat, jolloin hekin jättäytyivät pois lavojen kävijäkunnasta. Tämä tarkoitti vapaa-ajan vieton muutoksen lisäksi muutosta vastakkaiseen sukupuoleen tutustumisessa, sillä parinkymmenen eri naisen tai miehen jututtaminen illan aikana ei ollut enää luonnollista. Muutosten myötä suomalainen tanssilavakulttuuri alkoi hiipua.

Kuva 33:
Tanssi-ilta Mac-Grillissa. Kuva Seppo Turpeinen, Keski-Suomen mu-
seon kuva-arkisto.

Alkuperäislähteet

Haastattelut

Sini Kuhan arkisto (Jyväskylä).

Nimi	Ryhmäkoodi	Syntymävuosi	Arvo tai ammatti	Haastattelupäivä
Liisa	N A1	1949	Keittäjä	20.3.2001
Pirjo	N A2	1949	Kampaaja	20.3.2001
Marja-Liisa	N A3	1949	Kassanhoitaja	22.12.2001
Marita	N B1	1949	Master of Arts	27.3.2001
Raija	N B2	1949	Erityisopettaja	28.3.2001
Leena	N C1	1949	Projektityöntekijä	26.3.2001
Seija	N C2	1949	Sairaanhoitaja	28.3.2001
Arja	N D1	1949	Yliopettaja	13.2.2000
Marjatta	N D2	1951	Kirjanpitäjä	8.2.2000
Keijo	M A1	1949	Ylikonemestari	30.3.2001
Jukka	M A2	1949	Kuorma-autonkuljettaja	19.3.2001
Jorma	M A3	1949	Teknikko	22.3.2001
Tapio	M B1	1949	Lääkäri	16.3.2001
Ossi	M B2	1948	HuK	27.3.2001
Seppo	M C1	1949	Valtiotieteiden maisteri	28.3.2001
Markku	M C2	1949	Erikoissuunnittelija	29.3.2001
Pekka	M D1	1948	Toimitusjohtaja	8.2.2001
Pentti	M D2	1953	Vanhempi konstaapeli	15.3.2001

Arkistolähteet

Jyväskylän kihlakunnan arkisto (Jyväskylä)

Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin 1965–1970.

Jyväskylän teknillinen oppilaitos (Jyväskylä)

Oppilaskortisto insinöörit, vuodet 1967–1972. Linjat O 110, O 132, O 190.

Lehdet

Keskisuomalainen 1965–1970.

Seura 1965–1970.

Apu 1965–1970.

Vuosikertomukset

Jyväskylän ammattikoulu, lukuvuosi 1964–1965. Jyväskylä.

Jyväskylän kauppaoppilaitos, toimintavuodet 58–61 (lukuvuodet 1967–1968 - 1970–1971). Kauppaopisto, kauppakoulu ja liikeapulaiskoulu. Jyväskylä.

Jyväskylän lyseo, numerot CVI–CXII (lukuvuodet 1963–1964 - 1969–1970). Jyväskylä.

Jyväskylän normaalilyseo, numerot IX–XV (lukuvuodet 1963–1964 - 1969–1970). Jyväskylä.

Keski-Suomen yhteiskoulu, numerot X–XVI (lukuvuodet 1963–1964 - 1969–1970). Jyväskylä.

Virallisjulkaisut

Suomen laki, 1969.
Suomen tilastollinen vuosikirja, 1965–1972.
Suomen virallinen tilasto, 1965–1970.

Kuvat ja kartat

Hannu Takkisen arkisto (Jyväskylä).
Jyväskylän kaupunginarkisto (Jyväskylä).
Jyväskylän kaupungin kartta 1964.
Keski-Suomen museon kuva-arkisto (Jyväskylä).
Keski-suomalaisen arkisto (Jyväskylä).

Kirjallisuus

1950-luku nuorisokulttuurin nousun vuosikymmen: <http://www.ouka.fi/ppm/1950>, suunnittelu ja ideointi Ilse Juntikka ja Jarmo Koponen. 20.10.2001.

Aalberg 1991: Veikko Aalberg, Nuoruus psykoanalyysissä. Teoksessa *Törmäävät tulkinnat*. Kirja nuorista ja nuoruudesta, s. 233–237. Toim. Tommi Hoikkala. Helsinki.

Ahlström 2001: Salme Ahlström, Keskikaljasta ekstaasiin: 30 vuotta päihteitä nuorten elämässä. <http://www.a-klinikka.fi/tiimi/101/nuoriso.htm>. 4.12.2001.

Aikasalo 2000: Päivi Aikasalo, *Seuratkaamme järkevää ja terveellistä muotia: naisten pukeutumisihanteet ja vaatevalinnat 1920-luvulta 1960-luvun lopulle*. Helsinki.

Aittola: Tapio Aittola, Thomas Ziehe. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. <http://www.jyu.fi/tdk/kastdk/kasv/henkilokunta/aittola/ZIEHE.RTF>. 2.2.2002.

Ahlström-Laakso & Österberg 1978: Salme Ahlström-Laakso ja Esa Österberg, *Alkoholin kulutus Suomessa vuosina 1960–1976. Haittaprojektin osaraportti. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste no 117*. Alko. Helsinki.

Anttila 1997: Anna Anttila, *Rienaa ja rakkautta. Varhaisnuorten kaksijakoiset tunteet*. Elektroloristi 1/1997, http://cc.joensuu.fi/~loristi/1_97/ant197.html. 12.12.2001.

Aromaa ym. 1981: Kauko Aromaa, Ilkka Cantell ja Risto Jaakkola. *Avoliitto*. Tutkimuksia avoliiton yleisyydestä ja yleistymisestä Suomessa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 49. Helsinki.

von Bagh & Hakasalo 1986: Peter von Bagh ja Ilpo Hakasalo, *Iskelmän kultainen kirja*. Helsinki.

Bruun ym. 1998: Seppo Bruun, Jukka Lindfors, Santtu Luoto ja Markus Salo. *Jee jee jee. Suomalaisen rockin historia*. Helsinki.

Dannyn www-sivut: <http://danny.kolumbus.fi/1960> ja <http://danny.kolumbus.fi/1970>. 29.10.2001.

Dunderfelt 1992: Tony Dunderfelt, *Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen*. Helsinki.

Förnes 1990: Ivar Frönes, Vertaissuhteiden merkityksestä. *Nuorisotutkimus* 8:9–20.

Haavio-Mannila & Snicker 1980: Elina Haavio-Mannila ja Raija Snicker, *Päivätanssit*. Helsinki.

H'Doubler 1978: Margaret H'Doubler, *Dance And Music*. Julkaistu teoksessa *The Dance Experience*, s. 185–188. New York.

Heikkinen 1991: Anja Heikkinen. Historian ja kulttuurin merkitys ammattikasvatustutkimukselle. Teoksessa *Ammatti ja koulutus*. Professori Väinö Heikkisen juhlakirja, s. 11–31. Toim. Matti Peltonen ja Pekka Ruohotie. Oitimäki/Aavaranta.

Heiskanen & Mitchell 1985: Ilkka Heiskanen ja Ritva Mitchell, *Lättähatuista punkkareihin. Suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurien kohtaamisen kolme vuosikymmentä*. Helsinki.

Hirsjärvi & Hurme 2000: Hirsjärvi & Hurme 2000: Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme, *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki.

Hägglund ym. 1979: Tor-Björn Hägglund, Kari Pylkkänen, Vappu Taipale, *Nuoruusiän kriisit*. Jyväskylä.

Hämäläinen 1996: Jyrki Hämäläinen, *Hopeinen kuu. Kirja ihmisten haaveista ja unelmista, jotka toteutuivat – tai sitten ei*. Helsinki.

Jokinen 1985: Kimmo Jokinen, *Näkökulmia nuorisotutkimukseen*. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen Julkaisuja. Nro 33. Jyväskylä.

Jokinen 1999: Kimmo Jokinen, Paul Willis. *Kulturalistinen ote luokkien kulttuureihin*. Teoksessa *Kasvatussosiologian teoreetikoita. Uudesta kasvatussosiologiasta oppimisen kriittiseen tarkasteluun*, s. 129–149. Toim. Tapio Aittola. Helsinki.

Julin 1998: Jussi Julin, *Onko aika mennyt todellakin joskus ollut olemassa?* Julkaistu teoksessa *Nights of the sixties. Pop-musiikin 1960-luku Jyväskylässä*, ei sivunumeroita. Jyväskylä.

Julin 2001: Jussi Julin. *Suomen historian pro gradun käsikirjoitus*.

Julkunen 1971: Raija Julkunen, *Esiaviollisen sukupuolikäyttäytymisen säätely*. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia no 4/1971. Painamaton.

Jyväskylän Huoneteatteri: <http://www.huoneteatteri.fi/>, historia-osuus. 18.12.2001.

Jyväskylän tyttökoulu ja tyttölyseo 1864–1964 1964, toimittaneet Tyyne Wahlman, Hilja Vesala ja Alma Tenhunen. Jyväskylä.

Jyväskylän Työväenteatteri: <http://www.jklytyovaenteatteri.org/>, historia-osuus. 18.12.2001.

Jyväskylän urheilupaikkojen historia: *Urheilu on tärkeä osa Jyväskylän historiaa*. <http://www.jkl.fi/lipake/historia.htm>. 16.12.2001.

Jäppinen 1998: Jussi Jäppinen, Gladolova. Julkaistu teoksessa *Nights of the sixties. Pop-musiikin 1960-luku Jyväskylässä*, ei sivunumeroita. Jyväskylä.

Kallioniemi & Salmi 1995: Kari Kallioniemi ja Hannu Salmi, Porvariskodista maailmankylään. Populaarikulttuurin historiaa. Turku.

Kauppila 1996: Juha Kauppila, Koulutus elämäntapojen rakentajana. Julkaistu teoksessa Oppiminen ja elämänhistoria, s. 45–108. Toim. Ari Antikainen & Hannu Huotelin. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, aikuiskasvatuksen 37. vuosikirja. Jyväskylä.

Kirkan www-sivut: <http://www.dexviihde.fi/kirka/> 29.10.2001.

Kivinen 1988: Osmo Kivinen, Koulutuksen järjestelmäkehitys. Peruskoulutus ja valtiollinen kouludoktriini Suomessa 1800- ja 1900-luvuilla. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C, osa 67. Turku.

Kopisto 1997: Sirkka Kopisto, Moderni chic nainen. Muodin vuosikymmenet 1920–1960. Helsinki: Museovirasto.

Kortteinen 1982: Matti Kortteinen, Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki.

Koskelainen 1973: Osmo Koskelainen, Pohjoissuomalaisten nuorten miesten seksuaalisesta käyttäytymisestä. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisuja. Sarja B nro 32. Helsinki.

Kurkela 1982: Reijo Kurkela, 1900-luvun nuorisokeskustelusta. Sosiologia 17:1:2–8.

Lähteenmaa 1996: Jaana Lähteenmaa, Alakulttuuriteorian nousu ja tuho? Julkaistu teoksessa Näin nuoret, s. 95–128. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Toim. Leena Suurpää ja Pia Aaltojärvi. Tietolipas 143. Helsinki.

M.A. Nummisen kotisivut: www.ma-numminen.net/fin/kuka.shtml, 10.12.2001.

Mannheim 1959: Karl Mannheim, Essays on the sociology of knowledge. London.

Mikkola & Silvennoinen 1985: Jyväskylän lyseo 1858–1983. Jyväskylä.

Minkkinen 1969: Sirkka Minkkinen, Valtakunnallinen Nuorisotutkimus. 10–24-vuotiaiden nuorten harrastusten ja elinolosuhteiden kartoistus. Oy Yleisradio Ab:n ja Valtion nuorisotyölautakunnan yhteisjulkaisu. Helsinki.

Mukkonen & Tulensalo 1997: Tiina Mukkonen ja Hanna Tulensalo, Tytöt ja tyttötyö. Tyttöprojektin tytöt ja työn menetelmät. Sosiaalityön pro gradu -työ Tampereen yliopistossa. <http://www.minedu.fi/nuora/tyttoprojekti.html>. 15.2.2000.

Määttä 1995: Kaarina Määttä, Kumppanin valinta rakkausskeemaa muokkaavana kokemuksena. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Nieminen 1993: Aila Nieminen, Tanssilava, järvi ja hanuri. Lavatanssit Suomessa vuosisadan vaihteesta 1960-luvun loppuun asti. Etnologian pro gradu -työ Jyväskylän yliopistossa.

Niiranen & Nurmi 1997: Susanna Niiranen ja Mariannan Nurmi, Nuorisotoiminnan puoli vuosisataa. Julkaistu teoksessa Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle, s. 66–68. Toim. Ilkka Nummela. Jyväskylä.

Nikki 1988: Kalevi Nikki, Sata huomisen vuotta. Jyväskylän työväenyhdistys 1888–1988. Jyväskylä.

NS 1967 (1992): Nykysuomen sanakirja I–VI. Lyhentämätön kansanpainos. Toiseen painokseen perustuva 13. painos, päätoimittaja Matti Sadeniemi. Juva.

Nurmi 1972: Veli Nurmi, Maamme koulutusjärjestelmä. Eilen, tänään, huomenna. Porvoo.

Nurmi 1983: Veli Nurmi, Kasvatuksen traditio. Helsinki.

Paajanen 1998: Manu Paajanen, Jätkäviihteen kuninkaat. Espoo.

Pesola 1996: Sakari Pesola, Tanssikiellosta lavatansseihin. Julkaistu teoksessa Rillumarei ja valistus. Kulttuurikahakoita 1950-luvun Suomessa, s. 105–126. Toim. Matti Peltonen. HiArk. 108. Helsinki.

Piltz 1997 a: Martti Piltz, Autonäyttely. Julkaistu teoksessa Mobilia 1997, Viiskymppisten matkassa, s. 76–81. Toim. Kimmo Levä. Kangasala.

Piltz 1997 b: Martti Piltz, Riiuureissujen autot. Julkaistu teoksessa Mobilia 1997, Viiskymppisten matkassa, s. 71–74. Toim. Kimmo Levä. Kangasala.

Piltz 1997 c: Martti Piltz, Uusia autoja. Julkaistu teoksessa Mobilia 1997, Viiskymppisten matkassa, s. 52–57. Toim. Kimmo Levä. Kangasala.

Purhonen 2001: Semi Purhonen, Suuret ikäluokat sukupolvena – tutkimus 1945–50 syntyneiden suomalaisten sukupolvitietoisuudesta. Sosiologian pro gradu -työ Helsingin yliopistossa.

Roos 1988: J.P Roos, Elämäntavasta elämäkertaan. Tutkijaliiton julkaisuja 52. Helsinki.

SDP:n historia: <http://www.sdp.fi/eduskunta/ryhma-historia.html#1960>. 20.10.2001.

Sievers ym. 1974: Kai Sievers, Osmo Koskelainen ja Kimmo Leppo, Suomalaisten sukupuolielämä. Helsinki.

Sironen 1995: Esa Sironen, Urheilun aika ja paikka. Jyväskylä.

Sivistyssanasto 1995: Sivistyssanasto, toim. Kaarina Turtia. Julkaistu teoksessa Joka kodin suomen kielen opas, toim. Pirkko Leino, Rauni Vornanen ja Kaarina Turtia. Helsinki.

Stolt 1987: Eeva Stolt, Keski-Suomen keskusammattikoulu 1946–1986. Jyväskylä.

Tapiola 1985: Hannu Tapiola, Jyväskylän Norssi 70 vuotta. Historiikki ja matrikkelit. Jyväskylä.

Tarviainen 1993: Veikko Tarviainen, 60-luvun kapina. Helsinki.

Telemäki 1991: Matti Telemäki, Nuoriso kasvatustieteessä. Julkaistu teoksessa Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta, s. 239–245. Toim. Tommi Hoikkala. Helsinki.

Tiihonen 1993: Arto Tiihonen, Urheilijaksi, sankariksi, mieheksi? Urheilun initiaatiot ja mieheksi kasvamisen kontekstit. Nuorisotutkimus 11: 4, s. 23–30.

Tolkki-Nikkonen 1978: Mirja Tolkki-Nikkonen, Avioliiton ensimmäinen vuosi. Avioliittoon aikovien motiivit, käsitykset ja odotukset avioliitosta sekä näiden odotusten toteutuminen avioliiton ensimmäisen vuoden aikana. Acta Universitatis Tamperensis. Sarja A nro 92. Tampere.

Tuominen 1991: Marja Tuominen, ”Me kaikki ollaan sotilaitten lapsia”. Sukupolvihegemonian kriisi 1960-luvun suomalaisessa kulttuurissa. Helsinki.

Ukkonen 2000: Taina Ukkonen, Muistitieto tutkimuksen kohteena ja aineistona. Elore 2/2000, http://cc.joensuu.fi/~loristi/1_00/ukk200.html. 8.12.2001.

Uusivirta 1976: Maire Uusivirta, Hius- ja pukumuotien tyylioppi. Helsinki.

Vilkuna 1997: Kustaa H.J. Vilkuna, Ravintolakulttuurin vuodet 1945–1995. Julkaistu teoksessa Jyväskylän kirja. Katsauksia kaupunkielämän vaiheisiin 1940-luvulta 1990-luvulle, s. 200–207. Toim. Ilkka Nummela. Jyväskylä.

Vilkuna & Havila 2002: Kustaa H. J. Vilkuna ja Marjo Havila. Edistyksellinen kulttuuripolitiikka, opiskelijat ja vallankumouksellinen liike Jyväskylässä 1960-luvulta 1970-luvun lopulle. Käsikirjoitus.

Virtanen 1970: Leea Virtanen, Antti, pantti, pakana. Kouluikäisten nykyperinne. Helsinki.

Virtanen 1972: Leea Virtanen, Tytöt, pojat ja tykkääminen. Helsinki.

Yli-Jokipii 1996: Pentti Yli-Jokipii, Tanssilavat maaseudun kehityksen kuvastajana. Maaseudun uusi aika 2/1996, s. 19–27.

Lehtiartikkelit

Sillanpää 1983: Martti Sillanpää, Rautpohjan Moottorikerho ry 20 vuotta 13.3.1983. 20 v., Rautpohjan moottorikerho r.y., s. 1–2.

Virolainen 1996: Merja Virolainen, Pehva, pylly, peppu, pieksämäki. Rasvakudoksen peittämä lihasryhmä tai aistillisuuden monimielinen kuva. Helsingin Sanomat 17.3.1996. <http://www.helsinginsanomat.fi/uutisarkisto/19961117/erik/961117er05.html>.

Liite 1: Haastattelurunko

Nimi _____
 Syntymäaika _____ 1949 Haastattelun päivämäärä _____ 2001, paikka _____
 Syntymäpaikka _____ I _____
 Jyväskylään muuttovuosi _____ Jyväskylästä poismuuttovuosi _____
 Asuinalue Jyväskylässä _____
 Poismuutto vanhempien kotoa, vuosi _____
 Minne? _____

Vanhempien ammatit _____

Sisaria _____

KOULUNKÄYNTI JA TYÖT

Koulutus, arvo tai ammatti _____

koulut ja työt 21 ikävuoteen mennessä _____

Armeija _____

Kodin uskonnollisuus? ___ kyllä, ___ ei, ___ jonkin verran

Kodin pol. suuntautuneisuus _____

- **Millaiseksi koit** koulunkäynnin? (Kilpailu koulupaikoista, pettymykset, ilon hetket, lomalta paluu kouluun jne.) Eri kouluasteet: kansakoulu, oppikoulu; lukio, ammattikoulu, opistoaste; korkeakouluaste.
- **Koulutuksen määrä** vanhempiin tai sisariin verrattuna? Kuka patisti koulunkäyntiin?
- Osallistuitko **koulun** puitteissa oleviin **harrastuksiin**, kerhoihin tai vastaavaan toimintaan?
- **Kotityöt** ja osallistuminen kodin ylläpitoon? **Kesätyöt** ja muu työnteko? Rahaa kotiin?

KOTI, NUORUUS, KÄSITTEET

- Miten kodissa suhtauduttiin nuoruuteen, vrt. radikaalius ←→vanhempien nuoruus
- Millainen ero 16- ja 21-vuotiaiden välillä, oliko yhtenäinen nuoruus? Milloin itse koki nuoruuden vaihtuvan aikuisuudeksi? Lapsuuden nuoruudeksi?
- Mitä mieltä käsitteistä suuret ikäluokat, 60-lukulainen, hyvinvointisukupolvi, sodan jälkeinen sukupolvi

KAVERIT JA VAPAA-AIKA

- **Mistä sait kaverisi?** Säilyikö lapsuuden ystävät jos toinen meni eri kouluun?
- Mitä kavereiden kanssa tehtiin? Yhteisiä harrastuksia koulussa, koulun ulkopuolella, yhteisiä töitä?
- Vapaa-ajan **harrastuksesi?** Yksin vai kavereiden kanssa? Vaikuttivatko vanhemmat valintaan?
- **Radikaali** toiminta? Osallistuitko mielenosoituksiin (esim. 1967 tai 1968)? Protestointi kotona? Teiniliitto, teinit. Teiniteatteri.

APUVÄLINEITÄ

- Muoti, vaatteet, hiukset. Autot. Kokoontumispaikat. Musiikki ja esiintyjät. Showt.

TANSSITILAISUUDET– vertaaminen omiin tuon ajan kavereihin

- Kävitkö? Jos ei, niin miksi (jos ei, niin vapaa-aika käsiteltävä tarkemmin)? **Miksi kävit?** (Sosiaalinen merkitys, tanssimassa) Kävitkö show'ssa?
- **Missä** kävit? (Ainola–B-sali, Koivuranta–Kivistö, Valorinne, konventit, yliopiston tilaisuudet, disko Makrilli, muut) – vertaa eri ikäkausina. **Armeija!**
- **Kenen kanssa** käytiin? Kenen kanssa paikalla oltiin?
- Erosiko ulkopaikkakuntalaiset/maalaiset ryhmänä? Oltiin tekemisissä heidän kanssaan?
- **Mitä iltaan kuului?** (valmistautuminen, paikalle pääsy, lipun osto, tanssi, tanssiin haku, ohjelma: mitä tehtiin, tarjoilu; kotiin lähtö, **saattomatka** jne.) **Vaatetus.**

- **Alkoholin** osuus iltaan?
- **Erot** eri tanssitilaisuuksien välillä? Esim. kesälavat – talvilavat/talot – konventit – diskot.
- **Kotihapat.**

MUUT KOKOONTUMISPAIKAT

- Missä? Uimarannat, Hospitsin baari, Aalto-museo (TV), kahvilat, Valion baari, Harju...
- Mitä niissä tehtiin?

PUOLISON LÖYTÄMINEN – vertaaminen omiin tuon ajan kavereihin

- Mistä **seurustelukumppaneita** yleensä haettiin?
- **Seurustelu:** minkä ikäisenä, kuinka vakavaa, lyhyt/pitkäkestoinen, kuinka alkoi – kenen kanssa (ts. mistä seurustelukumppania haettiin) seurustelukumppanien sos. tausta jne.
- **Vakava** seurustelu, puolison löytäminen: minkä ikäisenä, missä tapasit, **sosiaalinen** tausta ja koulutus.
- **Kihlat:** milloin, kuinka kauan seurustelun alkamisesta. Motiivit: kodista irrottautuminen, uuden haluaminen...
- Yhdessä asuminen: jos ennen naimisiin menoa, niin miksi? (kotiolut, kokeilu ennen aviota, se vaan kävi niin, ym.)
- **Naimisiin** meno: milloin, kuinka pitkä aika seurustelun alkamisesta. Miksi? Mihin yhdessä asumaan? Miten kaverit suhtautuivat avioliittoon? Milloin avioituivat?

Liite 2: Muistutuskirje

Hei!

Muistuttaisin, että olemme sopineet haastattelun _____.

Haastattelu auttaa minua rakentamaan Suomen historian pro graduani, joka käsittelee suurten ikäluokkien nuoruutta. Tarkoitus olisi muistella ikävuosia 16–21, eli vuosina noin aikaa 1965–1970.

Haastattelun on tarkoitus olla vapaamuotoinen keskustelutilanne. Oikeita ja vääriä vastauksia ei ole, joten jännittää ei tarvitse! Pääpaino haastattelussa on siinä, kuinka Sinä nuoruutesi koit ja asiat muistat. Kysymykset ja aiheet koskettavat pääasiassa vapaa-aikaa. Haastattelulle on hyvä varata puolisoista tuntia aikaa.

Toivoisin, että miettisit etukäteen vastaukset alla oleviin kysymyksiin.

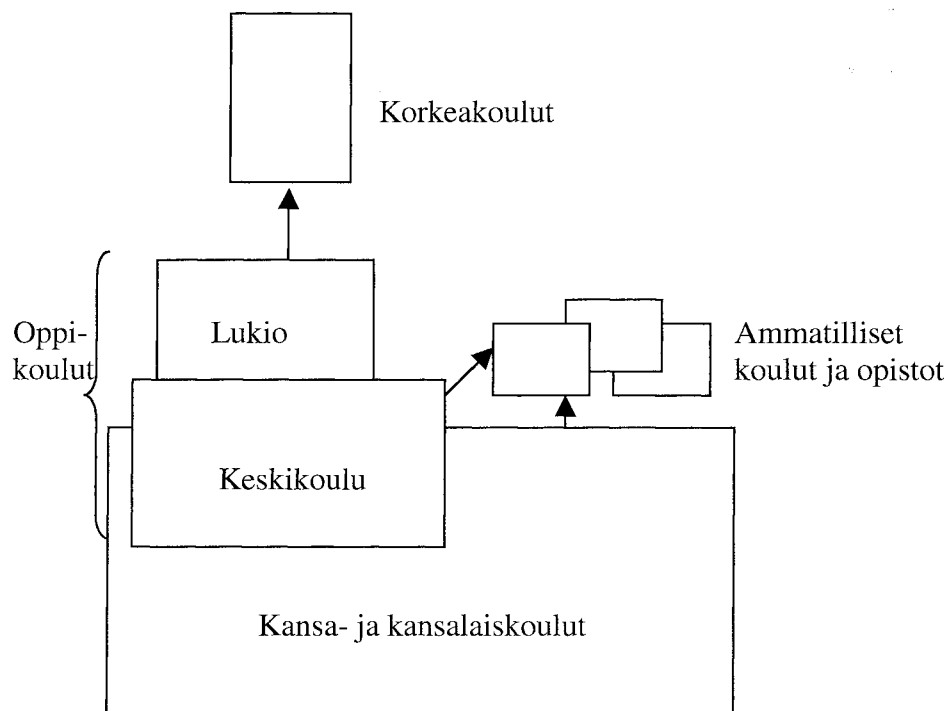
Jos sinulle tulee tarve ottaa minuun yhteyttä haastatteluun liittyvissä asioissa, älä epäröi. Minut saa kiinni seuraavilla keinoilla:

kotipuhelin 1111111
 kännykkä 000-1111111
 sähköposti sini@iii.ii

Sini Tiitta

Syntymäpaikka _____
Jyväskylään muuttovuosi _____ Jyväskylästä poismuuttovuosi _____
Asuinalue Jyväskylässä _____
Poismuutto vanhempien kotoa, vuosi _____
Minne? _____
Vanhempien ammatit _____
Koulutus, arvo tai ammatti _____
koulut ja työt 21 ikävuoteen mennessä _____

Liite 3: Koulutuksen rakenne vuoden 1957 lakimuutoksesta peruskoulu-uudistukseen asti vuosivälillä 1972–1977.

Lähde: Kivinen 1988, s. 193.

Liite 4: Ainolan tanssikauden aloitus- ja lopetuspäivät sekä tanssikertojen määrä kuukausittain vuosina 1965–1969.

Ainola	Aloituspäivä	Lopetuspäivä	touko	kesä	heinä	elo	syys	yhteensä
1965	9.5.	11.9.	12	16	13	14	3	58
1966	15.5.	17.9.	9	13	15	13	7	57
1967	3.5.	23.9.	9	13	16	13	7	58
1968	30.4.	28.9.	12	16	14	15	8	65
1969	10.5.	20.9.	12	14	13	16	8	63
Keskimäärin			10,8	14,4	14,2	14,2	6,6	

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 5: Koivurannan tanssikauden aloitus- ja lopetuspäivät sekä tassikertojen määrä kuukausittain vuosina 1965–1969.

Koivu- ranta	Aloitus- päivä	Lopetus- päivä	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	yht.
1965	13.3.	15.10.	6	1	14	18	15	13	8	0	75
1966	23.4.	5.12.	3	15	12	17	13	12	9	5	86
1967	22.4.	25.11.	5	18	13	11	18	15	9	5	94
1968	27.4.	2.11.	3	15	16	14	16	13	7	2	86
1969	20.4.	18.10.	5	16	15	13	16	13	8	0	86
Keskim.			4,4	13,0	14,0	14,6	15,6	13,2	8,2	2,4	

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 6: Valorinteen tanssikauden aloitus- ja lopetuspäivät sekä tassikertojen määrä kuukausittain talvikausina 1965–1969.

Valorinne	Aloitus- päivä	Lopetus- päivä	loka	marras	joulu	tammi	helmi	maalis	huhti	Yht.
1965-1966	17.10.	21.4.	6	13	13	15	12	12	9	80
1966-1967	16.10.	20.4.	5	7	14	15	13	13	8	75
1967-1968	15.10.	25.4.	8	11	18	15	17	18	14	101
1968-1969	13.10.	24.4.	6	12	17	14	12	13	10	84
keskimäärin			6,25	10,75	15,5	14,75	13,5	14,0	10,25	

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 7: Tapionkatu 4:ssä järjestetyt tanssilaisuudet vuosina 1967–1969.

Tapionk. 4	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu
1967							2	28	21	19	16	17
1968	16	15	16	14	4			1	2	26	26	23
1969	17	17	12	6	7		2	1		1		

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 8: Konventtien määrä lukuvuosittain ja oppikouluittain aikavälillä 1963–1970.

Oppi- koulut	K-S:n yhteis- koulu	Kilpinen	Kunnal- linen keskikoulu	Lyseo	Norssi	Tyttölyseo	Viitaniemi	Yhteensä
1963-1964	5	1	4	8	3	3	2	26
1964-1965	2	1	0	9	5	2	2	21
1965-1966	4	0	4	9	4	2	4	27
1966-1967	6	1	5	10	2	1	4	29
1967-1968	4	3	3	8	1	2	3	24
1968-1969	3	1	1	7	0	2	1	15
1969-1970	2	1	0	6	0	4	2	15
Yhteensä	26	8	17	57	15	16	18	157

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 9: Oppikoulujen konventit kuukausittain ja lukuvuosittain aikavälillä 1963–1970.

Oppikoulu- jen konvat	syys	loka	marras	joulu	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	yhteensä
1963-1964	0	2	5	3	3	4	2	4	3	26
1964-1965	0	3	4	3	3	3	2	2	1	21
1965-1966	1	3	4	3	4	3	3	5	1	27
1966-1967	1	3	4	3	4	4	4	6	0	29
1967-1968	3	1	4	6	2	4	3	1	0	24
1968-1969	1	1	4	1	1	1	4	2	0	15
1969-1970	0	2	2	3	1	2	1	2	2	15
Yhteensä	6	15	27	22	18	21	19	18	7	157

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä huvi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 10: Ammattikoulujen, kauppaoppilaitoksen, sairaanhoitajaopiston ja Jyväskylän Teknillisen oppilaitoksen tanssi- ja illanviettotilaisuudet lukuvuosittain aikavälillä 1963–1970.

amk	Jkl:n amk	K-S KAK	Kauppa-oppilaitos	Sairaanhoitajaopisto	JyTol
1963-1964	1	6	8		
1964-1965	1	7	4	1	3
1965-1967	2	6	6		7
1966-1967	3	8	11		15
1967-1968	4	7	6		14
1968-1969		10	6		15
1969-1970		10	6		21
yhteensä	11	54	47	1	75

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä hivi- yms. tilaisuuksiin.

Liite 11: Ammattikoulujen, kauppaopiston ja sairaanhoitajaopiston tanssi- ja illanviettotilaisuudet kuukausittain ja lukuvuosittain aikavälillä 1963–1970.

Amk (ei JyTolia)	syys	loka	marras	joulu	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	Yhteensä
1963-1964	1	3	3	0	1	2	1	2	2	15
1964-1965	0	3	2	1	0	2	4	0	2	14
1965-1966	2	1	3	0	1	2	2	2	1	14
1966-1967	3	2	1	2	2	4	3	2	3	22
1967-1968	2	5	2	0	1	1	3	2	1	17
1968-1969	1	1	3	0	0	2	3	3	1	14
1969-1970	2	2	2	2	1	1	3	2	1	16
Yhteensä	11	17	16	5	6	14	19	13	11	112

Lähde: Luettelo annetuista päätöksistä hivi- yms. tilaisuuksiin.